

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**FUTBOLDA ŞİDDETİN İÇSEL BİR OLGU HALİNE GELMESİNDE
YAZILI BASINININ ROLÜ**

ESRA PEKER
YÜKSEK LİSANS TEZİ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU
ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Prof. Dr. TURGAY BİÇER

İSTANBUL -2007

İÇİNDEKİLER

I. ARAŞTIRMADAKİ TABLOLARIN LİSTESİ.....	I
II. TEŞEKKÜR.....	V
1. ÖZET	1
2. SUMMARY.....	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ.....	3
4. GENEL BİLGİLER.....	5
4.1. Spora Genel Bir Bakış.....	5
4.1.1. Sporun Tanımı.....	5
4.1.2. Sporun Kapsamı.....	8
4.2. Şiddet Kavramı.....	10
4.2.1. Şiddetin tanımı.....	10
4.2.2. Şiddetin sebepleri ve risk faktörleri.....	14
4.2.3. Şiddet Türleri.....	17
4.2.3.1. Dar Anlamıyla Şiddet.....	17
4.2.3.2. Geniş Anlamıyla Şiddet.....	18
4.2.4. Şiddet biçimleri.....	21
4.2.4.1. Oyunda Ortaya Çıkan Şiddet.....	21
4.2.4.2. Tepkisel Şiddet.....	22
4.2.4.3. Ödünleyici (Dengeleyici) Şiddet.....	24
4.2.4.4. Kana susamışlık.....	25
4.3. Spor ve Şiddet.....	26
4.3.1. Sporda Şiddet.....	26
4.3.2. Sporda Şiddetin Nedenleri.....	28
4.3.3. Futbolda Şiddetin Nedenleri.....	29
4.4. Spor ve Basın İlişkisi.....	30
4.4.1. Kitle İletişimi.....	30
4.4.2. Kitle İletişim Araçları (Medya)	33
4.4.2.1. Yazılı Basında Spor..	35
4.4.2.1.1. Yazılı Basının Doğuşu.....	35
4.4.2.1.2. Yazılı Basında Sporun Yeri.....	37
4.5. Türkiye’de Spor Basını.....	37
4.5.1. Türkiye’de Yazılı Spor Basınının Doğuşu ve Gelişimi.....	37
4.5.2. Türkiye’de Sporun Yazılı Basındaki Yeri.....	41

4.5.3. Günümüzde Spor ve Medya İlişkileri.....	43
4.6. Spor Basını ve Şiddet.....	48
4.6.1. Spor Basını ve Şiddet İlişkisi.....	48
4.6.1.1. Yazılı Spor Basınında Bazı Kavramların Anlamları Dışında Kullanılması.....	52
4.6.1.2. Sporla İlgili Yorum, Haber ve Köşe Yazıları Yansıtılış Şeklinin Yarattığı Sorunlar.....	57
4.6.2. Futbolda şiddete medyanın etkisi.....	58
4.6.3. Basında Fanatizm ve Şiddetin Körüklenmesi.....	62
5. GEREÇ VE YÖNTEM.....	71
5.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yararları.....	71
5.2. Araştırma Modeli.....	72
5.3. Evren ve Örneklem.....	72
5.4. Bilgi ve Verilerin Toplanması.....	73
5.5. Bilgi ve Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	74
5.6. Araştırmanın Hipotezleri.....	74
5.7. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği.....	75
6. BULGULAR.....	77
6.1. Spor Basınına Ait Bulgular.....	77
6.1.1. Deneklerin Cinsiyeti.....	77
6.1.2. Deneklerin Doğum Yeri.....	78
6.1.3. Deneklerin Yaş Durumu.....	79
6.1.4. Deneklerin Öğrenim Durumu.....	80
6.1.5. Deneklerin Üniversite Durumu.....	81
6.1.6. Deneklerin Spor Basınında Asıl Branşı.....	82
6.1.7. Deneklerin Daha Önce Bir Spor Branşıyla İlgilenip İlgilenmediği.....	83
6.1.8. Deneklerin Herhangi Bir Spor Kulübüne Üye Olup Olmadığı.....	84
6.1.9. Deneklerin Kaç Yıldır Spor Basınında Görev Yaptığı.....	85
6.1.10. Deneklerin Haftada Kaç Saat Çalıştığı.....	86
6.1.11. Deneklerin Spor Bölümünün Yanı sıra Başka Bölümde Çalışması.....	87
6.1.12. Deneklerin Almış Olduğu Ücretlerin Yeterli Olup Olmadığı.....	88

6.1.13. Deneklerin Herhangi Bir Yabancı Dili Konuşup Konuşmadığı...	89
6.1.14. Deneklerin Sürekli Takip Ettiği Yabancı Spor Yayını.....	90
6.1.15. Sporun Kalkınmasına ve Gelişmesine Etkili Olan Kuruluşlar	91
6.1.16. Jübile Yapmış Bir Sporcunun Yazarlık ve Yorumculuk Yapıp Yapamayacağı.....	92
6.1.17. Denekler Spor Basını Dışında Kalsa Hangi Mesleği Seçerdi?....	93
6.1.18. Deneklerin Spor Medyasından Mennuniyeti.....	94
6.1.19. Spor Medyasının Haber Kaynakları Kısıtlıdır.....	95
6.1.20. Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisi Vardır.....	96
6.1.21. Spor Medyası Halkın Spor Branşı Seçiminde veya Taraftarlık Olaylarında Yönlendirme Yapmaktadır.....	97
6.1.22. Spor Medyası Spor ve Sporcu Konusunda Kamuoyunu Etkilemektedir.....	98
6.1.23. Spor, Medya İçerisinde Ticari Bir Araç Olarak Kullanılmaktadır.....	99
6.1.24. Spor Medyası Halka Gerekliği Kadar Spor Bilgi Aktarmaktadır.....	100
6.1.25. Spor Medyasında Asparagas Haber Yapılmaktadır.....	101
6.1.26. Spor Programları Sporun Gelişmesine Katkıda Bulunmaktadır.....	102
6.1.27. Spor Medyası Kahraman Yaratır.....	103
6.1.28. Spor Medyası Kurban Seçer.....	104
6.1.29. Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programlar Fanatizmi ve Şiddeti Körükler.....	105
6.2. Spor Taraftarına Ait Bulgular.....	106
6.2.1. Deneklerin Cinsiyet Durumu.....	106
6.2.2. Deneklerin Doğum Yeri.....	107
6.2.3. Deneklerin Yaş Durumu.....	108
6.2.4. Deneklerin Öğrenim Durumu.....	109
6.2.5. Deneklerin Meslek Grupları.....	110
6.2.6. Deneklerin Gelir Düzeyi.....	111
6.2.7. Spor Olaylarını Ne Ölçüde İzliyorlar.....	112
6.2.8. Spor Olaylarını Hangi Araçlardan İzliyorlar.....	113

6.2.9. Hangi Spor Olaylarını Daha Çok İzliyorlar.....	114
6.2.10. Medyada En Çok İhmal Edilen Spor Dalları.....	115
6.2.11. Spor Basınında Çalışanlar Başka Mesleklerle Uğraşmalı mıdır?.....	116
6.2.12. Spor Olaylarının Şifreli Kanallardan Yayınlanması Doğru mu?.....	117
6.2.13. Şifreli Kanallar Haber Alma Hakkını Engelliyor mu?.....	118
6.2.14. Spor Yazarları Kimlerden Oluşmalı?.....	119
6.2.15. Medyada Spor Programlarına Yeteri Kadar Yer Verilmektedir.....	120
6.2.16. Spor Programlarında Her Branşa Yeteri Kadar Yer Verilmektedir.....	121
6.2.17. Spor Programları Bireylerin veya Toplumun Belli Bir Spor Branşına Yönlendiği Konusunda Etkili Olmaktadır.....	122
6.2.18. Spor Medyası Kahraman Yaratır.....	123
6.2.19. Spor Medyası Kurban Seçer.....	124
6.2.20. Spor Programları Sporun Gelişmesine ve Eğitimine Katkıda Bulunmaktadır.....	125
6.2.21. Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisi Vardır.....	126
6.2.22. Spor Medyasının Verdiği Haberler Doğrudur.....	127
6.2.23. Spor Medyasının Programları ve Yayınları İnsanlar Arası Dostluk ve Barışı Yaygınlaştırır.....	128
6.2.24. Spor Medyası Sporcu ve Seyirci Eğitimine Katkıda Bulunmaktadır.....	129
6.2.25. Spor Medyası Bazı Müsabakalarda Taraf Tutuyor.....	130
6.2.26. Spor Medyası Geleneksel Sporlarımızın Gelişmesine Katkıda Bulunmaktadır.....	131
6.2.27. İnsanlar Takım Tutma Tercihini Yaparken Spor Medyasından Etkilenirler.....	132
6.2.28. Spor Basınında Görev Yapanların Eğitiminin Yeterli Olduğuna İnanıyorum.....	133
6.2.29. Eski Sporcuların Spor Medyasında Görev Yapmasını Doğru Buluyorum.....	134

6.2.30. Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programlar Toplumda Şiddete, Gerginliğe veya Heyecana Sebep Oluyor.....	135
6.2.31. Spor Medyasında Yalan (Asparagas) Haber Yapılmaktadır.....	136
6.2.32. Spor Medyasında Futbolun Dışında Spor Branşlarına Daha Çok Yer Verilmelidir.....	137
7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	138
8. EKLER.....	149
8.1. Spor Basınında Çalışanları Kişilere Uygulanan Anket Formu.....	149
8.2. Spor Taraftarına Uygulanan Anket Formu.....	152
9. KAYNAKÇA.....	156
10. ÖZGEÇMİŞ.....	161

I. ARAŞTIRMADAKİ TABLOLARIN LİSTESİ

Tablolar	Tabloların İsimleri	Sayfa
Tablo 1:	Deneklerin Cinsiyet Durumunun Dağılımı,.....	77
Tablo 2:	Deneklerin Doğum Yerinin Dağılımı.....	78
Tablo 3:	Deneklerin Yaş Durumunun Dağılımı	79
Tablo 4:	Deneklerin Öğrenim Durumu Dağılımı.....	80
Tablo 5:	Deneklerin Üniversite Durumu Dağılımı.....	81
Tablo 6:	Deneklerin Spor Basınında Asıl Branşının Dağılımı.....	82
Tablo 7:	Deneklerin Daha Önce Bir Spor Branşıyla İlgilenip İlgilenmediğinin Dağılımı.....	83
Tablo 8:	Deneklerin Herhangi Bir Spor Kulübüne Üye Olup Olmadığının Dağılımı.....	84
Tablo 9:	Deneklerin Kaç Yıldır Spor Basınında Görev Yaptığının Dağılımı.....	85
Tablo 10:	Deneklerin Haftada Kaç Saat Çalıştığının Dağılımı.....	86
Tablo 11:	Deneklerin Spor Bölümünün Yanı sıra Başka Bölümde Çalışmasının Dağılımı.....	87
Tablo 12:	Deneklerin Almış Olduğu Ücretlerin Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı.....	88
Tablo 13:	Deneklerin Herhangi Bir Yabancı Dili Konuşup Konuşmadığının Dağılımı.....	89
Tablo 14:	Deneklerin Sürekli Takip Ettiği Yabancı Spor Yayınının Dağılımı.....	90
Tablo 15:	Deneklere göre Sporun Kalkınmasına ve Gelişmesine Etkili Olan Kuruluşların Dağılımı.....	91
Tablo 16:	Deneklere Göre Jübile Yapmış Bir Sporcunun Yazarlık ve Yorumculuk Yapıp Yapamayacağının Dağılımı.....	92
Tablo 17:	Denekler Spor Basını Dışında Kalsa Hangi Mesleği Seçeceğinin Dağılımı.....	93
Tablo 18:	Deneklerin Spor Medyasından Mennuniyetinin Dağılımı.....	94
Tablo 19:	Deneklere Göre Spor Medyasının Haber Kaynakları Kısıtlı Olmasının Dağılımı.....	95
Tablo 20:	Deneklere Göre Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisinin Dağılımı.....	96
Tablo 21:	Deneklere Göre Spor Medyasının Halkın Spor Branşı Seçiminde veya Taraftarlık Olaylarında Yönlendirme Yapmasının Dağılımı.....	97
Tablo 22:	Deneklere Göre Spor Medyasının Spor-Sporcu Konusunda Kamuoyunu Etkilemesinin Dağılımı.....	98
Tablo 23:	Deneklere Göre Sporun Medya İçerisinde Ticari Bir Araç Olarak	

Kullanılmasının Dağılımı.....	99
Tablo 24: Deneklere Göre Spor Medyasının Halka Gerektiği Kadar Spor Bilgisi Aktarmasının Dağılımı.....	100
Tablo 25: Deneklere Göre Spor Medyasında Asparagas Haber Yapılmasının Dağılımı.....	101
Tablo 26: Deneklere Göre Spor Programlarının Sporun Gelişmesine Katkıda Bulunmasının Dağılımı.....	102
Tablo 27: Deneklere Göre Spor Medyasının Kahraman Yaratmasının Dağılımı.....	103
Tablo 28: Deneklere Göre Spor Medyasının Kurban Seçmesinin Dağılımı.....	104
Tablo 29: Deneklere Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programların Fanatizmi ve Şiddeti Körüklemesinin Dağılımı.....	105
Tablo 30: Deneklerin Cinsiyet Durumunun Dağılımı.....	106
Tablo 31: Deneklerin Doğum Yerinin Dağılımı.....	107
Tablo 32: Deneklerin Yaş Durumunun Dağılımı.....	108
Tablo 33: Deneklerin Öğrenim Durumunun Dağılımı.....	109
Tablo 34: Deneklerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	111
Tablo 35: Deneklerin Gelir Düzeyinin Dağılımı.....	111
Tablo 36: Deneklerin Spor Olaylarını Ne Ölçüde İzlediğinin Dağılımı.....	112
Tablo 37: Deneklerin Spor Olaylarını Hangi Araçlardan İzlediğinin Dağılımı.....	113
Tablo 38: Deneklerin Hangi Spor Olaylarını Daha Çok İzlediğinin Dağılımı.....	114
Tablo 39: Deneklere Göre Medyada En Çok İhmal Edilen Spor Dallarının Dağılımı.....	115
Tablo 40: Deneklere Göre Spor Basınında Çalışanların Başka Mesleklerle Uğraşmasının Dağılımı.....	116
Tablo 41: Deneklere Göre Spor Olaylarının Şifreli Kanaldan Yayınlanmasının Dağılımı.....	117
Tablo 42: Deneklere Göre Şifreli Kanallar Haber Alma Hakkını Engellemesinin Dağılımı.....	118
Tablo 43: Deneklere Göre Spor Yazarları Kimlerden Olmasının Dağılımı.....	119
Tablo 44: Deneklere Göre Medyada Spor Programlarına Yeteri Kadar Yer Verilmesinin Dağılımı.....	120
Tablo 45: Deneklere Göre Spor Programlarında Her Branşa Yeteri Kadar Yer Verilmesinin Dağılımı.....	121
Tablo 46: Deneklere Göre Spor Programlarının, Bireylerin veya Toplumun Belli Bir	

Spor Branşına Yönlendiği Konusunda Etkili Olmasının Dağılımı.....	122
Tablo 47: Deneklere Göre Spor Medyasının Kahraman Yaratmasının Dağılımı.....	123
Tablo 48: Deneklere Göre Spor Medyasının Kurban Seçmesinin Dağılımı.....	124
Tablo 49: Deneklere Göre Spor Programlarının Sporun Gelişmesine ve Eğitime Katkısının Dağılımı.....	125
Tablo 50: Deneklere Göre Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisinin Dağılımı.....	126
Tablo 51: Deneklere Göre Spor Medyasının Verdiği Haberlerin Doğruluğunu Dağılımı.....	127
Tablo 52: Deneklere Göre Spor Medyasının Programları ve Yayınlarının İnsanlar Arası Dostluk ve Barışı Yaygınlaştırmasının Dağılımı.....	128
Tablo 53: Deneklere Göre Spor Medyasının Sporcu ve Seyirci Eğitime Katkıda Bulunmasının Dağılımı.....	129
Tablo 54: Deneklere Göre Spor Medyasının Müsabakalarda Taraf Tutmasının Dağılımı.....	130
Tablo 55: Deneklere Göre Spor Medyasının Geleneksel Sporlarımızın Gelişmesine Katkıda Bulunmasının Dağılımı.....	131
Tablo 56: Deneklere Göre İnsanların Takım Tutma Tercihini Yaparken Spor Medyasından Etkilenmelerinin Dağılımı.....	132
Tablo 57: Deneklere Göre Spor Basınında Görev Yapanların Eğitiminin Yeterli Olduğuna İnanmalarının Dağılımı.....	133
Tablo 58: Deneklere Göre Eski Sporcuların Spor Medyasında Görev Yapmasını Doğru Bulunmasının Dağılımı.....	134
Tablo 59: Deneklere Göre Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programların Toplumda Şiddete, Gerginliğe veya Heyecana Sebep Olmasının Dağılımı.....	135
Tablo 60: Deneklere Göre Spor Medyasında Yalan (Asparagas) Haber Yapılmasının Dağılımı.....	136
Tablo 61: Deneklere Göre Spor Medyasında Futbolun Dışında Spor Branşlarına Daha Çok Yer Verilmesinin Dağılımı.....	137

I. TEŞEKKÜR

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Yüksek Lisans yapmamı teşvik eden ve eğitimim boyunca desteğini esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Ayşe Atalay'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Beraber ders yaptığımız ve bilgilerini bizimle paylaşan tüm hocalarıma tek tek saygılarımı iletiyorum.

İletişim Fakültesi mezunu olup aralarına gelmeme rağmen bana gösterdikleri sıcaklık ve yakınlıktan dolayı, birlikte yüksek lisans yaptığımız tüm arkadaşlarıma sevgilerimi gönderiyorum.

Tez için anketleri uygulamamda hiç düşünmeden yardım eden sevgili Duygu Aksu'ya çok teşekkür ediyorum.

Tezimi hazırlama aşamamda bazen yılmama rağmen daha iyisini yapabileceğime inandırarak beni sonuna kadar destekleyen, Fotomaç Gazetesi Görsel Yönetmeni çok değerli meslekdaşım ve arkadaşım Burhanettin Kartal'a yürekten teşekkür ediyorum.

Sadece tez danışmanım olarak değil, yüksek lisans eğitimim sırasında da bana her zaman yardımcı olan, tezimi bitirmem için güç veren, çok değerli bilgilerini benimle paylaşan, sayın hocam Prof. Dr. Turgay Biçer'e en içten dileklerle teşekkürü borç biliyorum.

Gönül eşim Adnan Nail Şimşek iyi ki varsın...

Ve anneme, babama, canlarım kardeşlerime... Anneme, babama bu tez az bile. Onlar en iyilerine layık. Haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğimi bilerek en azından bu tezi bir gönül borcu olarak kabul etmelerini diliyorum.

1. ÖZET

Günümüzde seyirlik oyunlar arasında en çok ilgiyi gören ve büyük bir kitleye sahip olan futbol, toplumun her kesiminden gördüğü bu ilginin yanında birtakım toplumsal olayların da gerçekleşmesine neden olmaktadır. Bunların en önemlisi de hiç kuşkusuz, şiddet. Futbolun vazgeçilmez bir parçası olan taraftarın; tribünlerde ve stat etrafında şiddetle iç içe olmasını etkileyen birçok unsur vardır. Bu unsurların en önemlilerinden biri de medyadır. Bu çalışmada da Türk futbolunda şiddetin içsel bir olgu haline gelmesinde medyanın çok büyük bir parçası olan yazılı basının ne derece etkili olduğu ve taraftarın da buna ne kadar duyarlı olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu hedefle yapılan araştırmada literatür taramasının yanısıra, yazılı spor basınında çalışan 180 kişi ile yazılı spor basınına takip eden 500 kişiye uygulanarak karşılıklı etkileşimin ortaya çıkarılması hedeflenmiş ve ortaya çıkan bulgular da buna bağlı olarak değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamına alınan deneklerin tepkilerini tespit etmek için anket tekniği kullanılmıştır.

Sonuç olarak, spor basınında çalışanların, yapılan haberlerle şiddeti, heyecanı artırma gücüne sahip olduklarını ve zaman zaman bunu yaptıklarını kabul ettikleri ortaya çıkarken, taraftarların da ülkemizdeki günlük gazetelerin spor sayfalarından ve özellikle spor gazetelerinden bu konuda şikayetçi olduğu tespit edilmiştir. Stat etrafında küfürleşmelerle başlayan, ardından birbirine saldırmaya hatta kesici aletlerin kullanılmasına kadar uzanan bu öfke patlamasının sonucunda önlenmesi çok daha büyük olaylar çıkmadan basının üzerine düşen görevi yapması gerektiği ancak bütün buna karşın değişmeye pek niyeti olmadığı, bu durumdan şikayetçi olan halkın da hala o gazeteleri alıp okumaya devam ettiği belirlenmiştir. Son yıllarda basının yaptığı haberler hatta kullandığı fotoğraflarla şiddeti adeta daha da körükler hale gelmesi de bunu göstermektedir.

2. SUMMARY

THE ROLE OF THE MEDIA ON THE VIOLENCE IN FOOTBALL BECOMING AN INTERNAL FACT

Today football is the one of the most popular sports and has a big interest compared to the other sports. However, football may cause negative social events. There is no doubt that the most significant of them is violence. There are several factors that give rise to football supporters, to be indispensable elements of football is to be close to the violence around the tribunes. One of the most important elements leading to this situation is the written media. This thesis aims to determine the role of the written media on the violence in football becoming an internal fact and how sensitive are the supporters to this fact.

By the actual aim the research is applied on 180 people working on written sport media and 500 who are in favor in objecting the information about their interaction and the agents gathered are evaluated with respect to this interaction. The questionnaire technic is used to determine the behaviours of the cavies.

All in all it is determined that the people working at written sport media have the power to increase the violence and the enthusiasm and it is conveyed that sometimes they accept that while sport fans in our country complains about the news on sport pages and newspapers. The written media should do its responsibility on preventing the anger exposure that starts with swearing around the stadium, attacking each other and even using sharp objects. However it is understood that the written media does not tend to alter against all these violent effects. In recent years the news on media and even the pictures used onto it assist the media as if it blows the violence.

3-GİRİŞ VE AMAÇ

Spor, günümüzde hem büyük bir ekonomik değer, hem saha içi ve dışı olayları ile toplumların göz ardı edemeyecekleri bir olgudur. Toplumlardaki milyonlarca insana spordaki gelişmeleri ulaştıran en önemli araçlardan biri de yazılı basındır. Toplumu kolaylıkla etkileyebilmesi açısından basının hayatımızda çok büyük önemi vardır. Ancak bu öneminin farkında olan yazılı basın da günümüzde ekonomik değerden pay almak istercesine hep daha fazla tiraj hedefiyle sporu yönlendirmekte, spor olaylarını tiraj amacıyla sayfalarda işlemektedir. Basında çıkan en basit olumlu ya da olumsuz haber, insanları etkilemekte ve toplumları yönlendirmektedir. Öyle ki, basının oluşturduğu kahramanlar kimileri için idol olmakta, yarattığı kurbanlar da kimileri için istenmeyen kötü adam ilan edilmektedir.

Spor basını yayınlarıyla kitleleri bilgilendirme, eğitme, haber verme görevini üstlenmeli, onları iyiye, doğruya, faydalı şeylere yönlendirmelidir. Günümüzde ülkemizde var olan yazılı spor basınına baktığımızda ise bu hedeften çok uzaktadır. Spor basını, tiraj uğruna heyecanı, gerilimi tırmandırarak okuyucuların daha çok dikkatini çekmek, daha çok satmak uğruna şiddeti bile körüklemekte ve spor sahalarında hiç istenmeyen olayların yaşanmasında büyük pay sahibi olmaktadır. Bu tezin araştırma konusu olarak da ülkemizdeki yazılı spor basınının insanları nasıl şiddete davet ettiği, etkilediği, içindeki heyecanı ve hırsı körüklediği hatta su yüzüne çıkardığı ele alınmıştır. Bu amaçla spor basını ve spor basını takip edenlerin karşılıklı görüşlerini tespit etmek amacıyla iki farklı gruba anket çalışması uygulanmıştır.

Görülmektedir ki tirajları yükseltebilmek amacıyla bile bile izlenen yanlış politikalar sonucunda, toplumumuz büyük bir kaosa sürüklemektedir. Spor basınının görevi halka olumlu yönde tüm sporları aktarma, öğretme ve bilgilendirme olmalıdır. Ama Türk spor basını bunun tam tersine tiraj uğruna sadece futbol ile ilgilenmekte ve diğer sporlara neredeyse hiç yer vermemektedir. Spor basını takip eden kişiler de haberlere ve yazarlara güvenmemektedirler. Bu durum da olaya daha ciddi bir boyut kazandırmaktadır. Spor programları adı altında ekranlarında sürekli bir kavga, gürültü yaşanmaktadır. Tiraj ve reyting hırsı herşeyin önüne geçmiştir. Yazılı spor basını hangi konuda olursa olsun sansasyon yaratacak, asparagas haberlerle ilgilenmekte ve hep bunları ön plana çıkarmaktadır.

Bu araştırma içinde yapılan anketler de bu tezimizi doğrular şekilde sonuçlanmıştır. Hedef kitle olan halk; spor yazarlarına, spor haberlerine ve spor gazetelerine

inanmamaktadırlar. Büyük bir çoğunluğu yapılan haberlerin doğru olmadığını düşünmektedir. Spor medyasının artık spor medyası olmaktan çıkıp futbol medyası haline geldiğini belirtmektedirler. Spor taraftarı ve yazılı spor basınıni takip eden kişilerin pek çok yanlışlığın ve eksikliğin farkında ve şikayetçi olmalarına karşın bunları göz ardı etmeleri ve halen o gazeteleri okumaları da dikkat çekmektedir.

Sadece toplum içindeki bireylerin değil, farklı toplumların bütünleşmesinde de basın çok büyük rol oynamaktadır. Bu tezle birlikte amaçlanan, basın aracılığıyla yapılan yanlışlıkları ve tezin konusu olan basının şiddete etkisini ve şiddetin oluşmasında oynadığı rolü ortaya koymaktır. Bu sebeple yanlışlıkları tespit etmek, doğrulara çevrilmesine yardımcı olmak, uygulanan yanlış politikaların düzelmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Spor basınının spor adına ortaya ne koydukları bu tezle gözler önüne serilmek istenmiştir. Var olan durumu, spor basını açısından ele almak ve doğruya yönelmesine yardımcı olarak bilime katkıda bulunmak hedeflenmiştir. Yapılan çalışmada; geniş kaynak taramasıyla incelenerek, aynı zamanda hem spor taraftarı hem de spor basını çalışanlarına anket uygulanarak sonuca ulaşmak istenilmiştir. Araştırma sonucunda temel hedef olarak, sporun basın tarafından faydalı ve tüm branşlara eşit bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunmak, yanlışlıklarla dolu olan yayın politikasını ortaya koymak ve bu yanlışlardan bir an evvel kurtulmak için, elde edilen bulgular çerçevesinde kurtulma yollarını göstermek hedeflenmiştir.

4. GENEL BİLGİLER

4.1. SPORA GENEL BİR BAKIŞ

4.1.1. Sporun Tanımı

Spor, Latince’de “eğlenmek, hoşça vakit geçirmek, oyalanmak” anlamlarına gelen “desportare” ve “isportus”dan üretilmiş bir kelimedir. “İnsan yapısında bulunan başarıma ve kazanma arzusunun sistemli, eşit koşullar içerisinde ve adil bir oyun anlayışına uygun bir biçimde karşılanmasını sağlayan fiziksel aktivite” olarak tanımlanabilir (47).

Spor olgusunu, içeriğinin çeşitliliği ve karmaşıklığı nedeniyle tek bir tanımlama ile betimlemek olası değildir. Sage’e (56) göre spor, “İnsan doğasında bulunan saldırganlığa barışçı boşalma olanakları sağlamakta, saldırganlık güdüsünün denetim altına alınması için uygun bir yarışma ortamı yaratmaktadır.”

“Sporun bugünkü en önemli işlevi, saldırganlık güdüsü için bir barışçı ve arındırıcı bir boşalma olanağı sağlamaktır... Bir ülkenin ulusal marşı çalınırken başka uluslara karşı düşmanlık duygusunun uyanmadığı tek yer de Olimpiyat Oyunlarıdır (45).” Bu görüşü tamamlayan Schulberg (58), “Spor, sağlıklı bir emniyet subabı, savaşın ikamesidir” tanımını yapmıştır.

Tomiche’e (64) göre ise, “Giderek rekabetçi olan günlük yaşamın beraberinde getirdiği sürtüşme ve gerginlik gibi tehlikelere karşın etkili parzehir spordur”. Edwards (22) ise sporun temel ödevini, “Davranış belirleyici değerleri yaymak ve güçlendirmek, yaşamda karşılaşılan sorunlara benimsenebilir çözümler getirmek” olarak ifade etmiştir.

Spor, organizmanın bütünlüğü ilkesine dayalı olarak tüm kişiliğin eğitimi ve genel eğitimin de tamamlayıcısıdır. İnsan hareketleriyle havyan hareketlerini ayıran en önemli unsur, insanın sosyal bir varlık oluşundan kaynaklanan normların, değerlerin insan hareketine damgasını vurmasıdır. “Spor, değerlerden, gereksinimlerden ve normların etkisinden doğan bir hareket olanağıdır. Aynı biçimde gereksinim değiştirici, gereksinim uyandırıcı, değer oluşturucu etkisi olan bir olgudur (72)”. Yani sporun amacı; insanların fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişmelerine de katkıda bulunmaktadır.

Spor kavramına özgü geliştirilen tanımlamalar daha da genişletilebilir. Bu tanımların çokluğu, sporun yapılış ve icra ediliş biçimlerinin ve amaçlarının çok çeşitli olmasının yanı sıra aynı zamanda karmaşık bir yapıya sahip olmasından dolayı kaynaklanmaktadır. Amman (4) sporla ilgili farklı tanımları şöyle ortaya koymuştur:

Spor kendine özgü kurum ve kuralları olan, yarışma tarzında uygulanan, bazı özellikleri ile oyuna, bazı yönleri ile de işe benzeyen, profesyonel faaliyete dönüşmeye elverişli, baskın yönü efor olan serbest zaman aktivitesidir (Magnane).

Spor, yaşam tarzında kurallaştırılan, müesseseleşmiş, motor aktiviteye dayanan faaliyetlerdir (Parlebas).

Spor, insanın yapısallaşmış bir kurum içinde bir engele (önrakip) karşı zihinsel ve fiziksel bir davranış ve yarışma eylemine girmesidir (Whited).

Spor, oyun ile iş arasında yer alan, yarışma tarzında kurumlaşmış fiziksel aktivitedir (Luschen).

Spor, çok çeşitli amaç ve araçlarla yapılan, önceden belirlenmiş ve benimsenmiş kurallara farklı derecelerde olsa da uymayı gerektiren, performans artırıcı bedensel aktivitelerdir (Gezgin, Amman).

Fişek (27) ise sporu; “Özde, insana doyum veren bir oyun, bir başka deyişle, ilk insansı yaratıklardan günümüz insanına ve hayvanlar dünyasının önemli bir bölümüne genellenebilen “oynaşma” güdüsünün gelişkin, örgütlü, kurallara dayalı bir uzantısıdır” şeklinde tanımlamıştır.

Genel olarak spor faaliyetlerinin temel amacı; insanların fizikî, sosyal, psikolojik, kültürel ve zihinsel gelişmelerine katkıda bulunarak topluma sağlıklı nesiller kazandırmaktır. İşte bu nedenle spor, her ülkede ve dönemde önemli bulunmuş ve içinde gerçekleştiği toplumun sosyal yapısına ve siyasal yönetimlerine bağlı olarak biçimlenmiştir. Ayrıca, uluslararası alanda ülkenin tanıtımına katkıda bulunacak elit sporcular yetiştirilmesi de spor faaliyetlerinin amaçları arasındadır.

Spor artık dünyada ülkelerin tanıtımında ve etkileşiminde çok önemli rol oynayan en büyük faktörlerden biri haline gelmiştir. Milyonları birbirine yaklaştıran, kaynaştıran unsurlardan biridir spor. Aynı zamanda milyonların geçim kaynağı olan büyük bir ekonomik

potansiyeldir. Spor; ırk, din, mezhep ayrımına karşı bir araçken, zamansız ve yersiz yapılan bir hareket veya söyleyle doğasına aykırı bir şekle dönüşebiliyor.

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere spora birbirinden zıt anlamlar yüklenmiştir. Çünkü günümüzde spor, toplumun geniş bir yelpazesini ilgilendirmekte ve farklı amaçlar doğrultusunda yapılabilmektedir. Bu noktada Heinemann'ın (7) ortaya koyduğu dört model büyük ölçüde açıklayıcı olmaktadır.

I-Expressiv (Dışa vurumcu spor modeli): Performanstan çok hazza yönelik spor.

II-Yarışma amaçlı spor modeli: Performans, kazanç ya da kayıp ön plandadır. Sporla iş bütünleşmiştir.

III-Ticari Spor Modeli: Spor tamamıyla kazanç amacına yönelik profesyonelleşmiş bir işletmedir.

IV-İşlevsel spor modeli: Sporun politik, sosyal ve biyolojik olarak araştırılmasıdır.

İnsanların birbirleriyle fizikî mücadelesi olarak ortaya çıkan sporun, günümüzde insandan çok kültürlerin hatta ideolojilerin birbirleriyle mücadele ettiği bir arena olduğunu görüyoruz. Öyle ki artık sporun tanımını yapmaktan çok, neyi temsil ettiğini sorgular hâle geldik. Günümüz sporuna iki unsur damgasını vurmaktadır:

I-Sporun Ticarileşmesi:

Elit sporu ve medya, günümüzde sporda ticarileşmeyi artıran unsurlardır. Medya özellikle reklamcılık sektörüyle ticarileşmeyi körüklemektedir. Günümüzde sporcuların reklam yoluyla elde ettikleri gelir, çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Sporda ticarileşme ABD'nin 1984 Los Angeles Olimpiyat Oyunları'nın organizasyonunu özel sektöre vermesiyle tırmanmıştır. Sporun ticarileşmesinde medya başrolü oynamıştır. 2002 Dünya Futbol Şampiyonası'na Pepsi milyonlarca dolar para ödemiştir. 2000 Sydney Olimpiyat Oyunları'nda bu rakam rekor seviyesine ulaşmıştır. Sporun ticarileştirilmesi, onun yapılış amacını da etkilemiştir. Örneğin kitlelerin merakla ilgilendiği tenis sporu daha ünlü olması için medyanın talebi üzerine top talazlanarak hızı kesilmek yoluna gidilmiş, bu da tenis oyununun seyrini arttırmıştır.

II-Sporun Uluslararasılaşması:

Burada aralıklarla yapılan Avrupa, Dünya şampiyonaları, olimpiyatlar ve bunların organizasyonu ön plana çıkmaktadır. Sporun uluslararasılaşması günümüzde medya olmadan

düşünülemez. Başka hiçbir medya olayı spor kadar kolaylıkla pek çok ülkeye taşınamaz. Ulusların farklı dilleri konuşmaları, sporun uluslararasılaşmasını engelleyememektedir. Çünkü sportif eylemde oyun kuralları bellidir. Bu bakımdan alıcı ya da izleyici başka bir dil öğrenmek zorunda değildir. Sporun uluslararası bir yön kazanmasına, Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin örgütleniş biçimi en güzel örnektir.

4.1.2. Sporun Kapsamı

Kişilerin spora kanallı edılmesindeki temel amaç; eğlenmek, dinlenmek gibi faaliyetlerin yanı sıra sağlığını korumaya, sosyal bir çevre edinmeye veya maddi bir kazanca kadar geniş bir daireyi kapsamaktadır. Spor aynı zamanda çocuklar ve gençlerin ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı birer birey olarak yetişmelerinde de etkili bir eğitim aracıdır. Spor; oyun, savaş, serbest zaman, haz ve performansı yönelik yapılmasının yanı sıra kazanç, güç elde etme çabası, anında veya sonradan elde edilen ödüller için de yapılmaktadır. Açık alanlarda ya da diğer spor sahalarında bireysel yapılabildiği gibi, gençlik grupları, aile, kadın, engelliler ve rehabilitasyon sporu şeklinde ayrıca kurumlarda da (örneğin, okullarda, orduda, yurtlarda) gerçekleştirilmektedir (72).

Modern spor; endüstrileşme, ticarileşme, küreselleşme, örgütlenme, profesyonelleşme gibi dönüşümleri yaşamıştır. Günümüzde, “Sporun gelişmesinde bugün öyle bir aşamaya gelinmiştir ki, sporun özıyla yapılma-kullanılma biçiminin birbirlerinden soyutlanmaları çok güçtür. Spor bugün araç-gereç üretimi ve gişe geliriyle önemli bir sanayi kolu, sokaktaki adamın olduğu için de sistemler savaşının etkili bir propagandasıdır (27)”. Böylelikle spor artık sadece oyun, sağlık ve serbest zaman değeriendirme amaçlı yapılan bir faaliyet olarak tanımlanamayacak bir olgu durumuna gelmiştir. Spor, sosyal ve sağlık amaçlı bir faaliyet olmanın yanında artık bir meslek ve para kazanma aracıdır. Kapitalist üretim ilişkileri ekseninde gelişen ve bu ilişkileri yeniden üreten, geniş boyutlu bir ticari alandır.

Sporun bu karmaşık durumundan yola çıkarak çok daha geniş kapsamlı tanımını yapmak gerekirse; Spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak boş zaman faaliyeti kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (26).

Gezgin ve Amman (29) ise sporun günümüze kadar yaşadığı dönüşümleri ve gelişen sosyal, ekonomik dinamiklerin spor kavramına etkilerini aşağıda ortaya koymuşlardır:

-Spor önceden yalnızca belirli bir sosyal kesimin boş zaman değerlendirme aracı iken, günümüzde büyük bir toplumsal güç olmuştur. Batı toplumlarında uzun yıllardır “Spor herkesin olmak istiyor” sloganı bu anlamdadır.

-Önceleri organize olmadan bir boş zaman faaliyeti olarak algılanan sporun, günümüzde çok büyük organizasyonlarla önümüze çıktığını ve büyük bir toplumsal güç ve kurum olduğunu görebilmekteyiz.

-Spor artık kesinlikle bir boş zaman faaliyeti değildir, tam gün çalışmayı gerektirir ve mesleki bir süreçtir.

-Meslekleşmeyle beraber, işin içerisine ekonomi girmiştir. Kendi bağımsız ekonomik gücünü kuran ve maddi geliri olan endüstriyelmiş bir toplumsal kurumdur.

Günümüz anlayışına göre spor ilk başta çok önemli bir kitle eğitim vasıtasıdır. Spor, insan bedenini fiziki yönüyle geliştirdiği gibi oyunlar, hareketler, yarışmalar vasıtasıyla aynı zamanda insan seciyesini, egosunu, davranış niteliğini, psikik yapısını belirleyecek kapsamda yeni bir bilim dalıdır.

4.2. ŞİDDET KAVRAMI

4.2.1. Şiddetin Tanımı

Yüzyıllardır insanın varolduğu her yerde şiddet şu ya da bu şekilde kendini göstermiştir. Walter Benjamin’in (74) de belirttiği gibi, “Tek bir uygarlık belgesi yoktur ki, aynı anda barbarlığın da belgesi olmasın.”

Şiddet sözcüğü genel olarak akla ilk olarak fiziksel şiddeti getirmektedir. Oysa şiddet farklı kaynaklarda, bireylerin sindirilmesine, öfkelenirilmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan, fiziki herhangi bir hareket, davranış veya muamele olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet; yalnızca insan vücuduna zarar veren maddi bir saldırı değil, zihinsel ve duygusal bakımdan kişilerde tahribata yol açan bir etki olarak değerlendirilmektedir. Şiddeti doğuran gruplar oluşturdukları kargaşa ortamı sayesinde seslerini duyururken, şiddetin olduğu mekanlarda insanların huzursuz ve tedirgin olması güven duygusunun sarsılmasına neden olmaktadır.

Şiddet terimi, bir yanda olaylar ve eylemleri, diğer yanda da gücün, duygunun veya bir doğa unsurunun varoluş üslubunu kapsamaktadır. Şiddet ilk anlamıyla huzur karşıtıdır, onu bozar veya tartışmaya açar. İkinci anlamıyla; ölçüleri aşan ve kuralları çiğneyen kaba ya da çılgın güçtür (73).

Şiddet teriminin kökeğine batığımızda, Latince “Violenta”dan geldiğini görürüz. Violenta, şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. “Violare” fiili ise şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek ve kurallara karşı gelmek anlamını taşır. Bu sözcükler, güç, erk, yetke, şiddet.. yani etkinlik ve yaşam gücü anlamını da kapsayan “vis” sözcüğü ile bağlantılıdır. Sözcüğün günlük kullanımı incelendiğinde, çekirdek kavramın “güç” olduğu görülür (73).

Türk Dil Kurumu sözlüğü şiddeti; karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzaklaştırma yerine kaba kuvvet kullanmak olarak tanımlarken, Fransızca’da şiddet; bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim, bir şeyin karşı konulamaz gücü, bir eylemin hoyrat yapısı, zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak tanımlanmaktadır (41).

Şiddet kavramı özünde; bir şeye karşı kullanıldığında şiddet olgusunu yaratan doğal güçtür. Bu güç, canlıda veya bir eşyada da olsa değer ne olduğunu bilmez. Belirli ölçüleri aştığı veya bir düzeni bozduğu zaman da “şiddet” olarak algılanır. Şiddetin günlük kullanımında ise; çekirdek kavram güçtür. Bu yüzden şiddet denildiği zaman öncelikle anlaşılan “bedensel davranışlar ve eylemler” olmaktadır. Şiddet her şeyden önce vurma ve kötü davranma eylemidir. Bu yüzden her zaman iz bırakır (73).

Hem şiddet durumlarını, hem de şiddet eylemlerini açıklayan bir tanım vermeye çalışırsak; “Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya

dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır (73).

Şiddet düzenli ve düzgün bir dünya için, denge bozukluğu ve kargaşa demektir. Buna göre “şiddet” sözcüğü mutlak kargaşanın adı gibidir ve bu anlamıyla Hobbes’in sözünü ettiği “Herkesin herkesle savaştığı uygarlık dışı duruma (73)” benzer.

Şiddet edimseldir. Bir metnin veya bir deyimın edimsel olması demek, onun oluşması ile (yazılması-söylenmesi) bir eylemin gerçekleşmesi demektir. Şiddet edimlerini pek çok hırs yaratabilir. (Öldürme olayları buna örnek olabilir.) Fakat çekirdek amacın kendisi çok kere görünür değildir. Çekirdek amacın önemli yanı, şiddetin gerekli bir koşulunu oluşturmasıdır. Bir şiddet ediminde taktik caydırıcılık ögesi edimin asli amacının yanında tali kalabilir. Fakat buna rağmen caydırıcı etkinin gerçekleştiğinin bilinci, aktörün belirli bir probleme şiddet yoluyla bir çözüm getirmeye kalkışmasına izin verir; aktörler (fiili gerçekleştiren) eylemlerinin bir meşruluk görüntüsüne sahip olduğuna güvenerek, bir ölçüde iç rahatlığıyla hırslarını fiziksel zarar yoluyla tatmin etme imkanına sahiptirler (55).

Şiddetin bir sosyal ve kültürel kaynak olma niteliği kültürlerarası geçerliği olan dört temel özelliğe dayanır;

- 1- Şiddetin uygulanması, meşruluk sorunu üzerindeki mücadeleye bağlıdır.
- 2- Bir şiddet ediminin uygulanışında yer alanlar veya bir şiddet görüntüsünü izleyenlerin temel düzeydeki kavrayışları arasındaki farkı muhtemelen en az olacaktır. Kilit anlamında “haklılığı tartışmalı bir fiziksel zarar verme” olarak şiddetin yanlış anlaşılması hiç de muhtemel değildir.
- 3- Şiddet uygulaması duyular için son derece hissedilirdir.
- 4- Şiddetin ılımlı bir etki derecesinde kullanımı, özel aletler veya esoterik bilgi bakımından görece pek az donanım gerektirir. İnsan bedeninin kıvraklığı, gücü ve bu imkanların fiziksel nesneleri tahrip edebildiğini bilmek, bir başka insana karşı asgari ölçüde başarılı bir incinme eylemini gerçekleştirmek için yeterlidir.

Her biri bir sürekliliğin uç noktasında bulunan bu özellikler, şiddetin sosyal edimler arasında yegane olduğunu ortaya koyar. Şiddetin kudreti, dört kilit özelliğın onu hem pratik hem de sembolik amaçlar için uygun kılma tarzından kaynaklanır; sosyal çevreyi dönüştürme

aracı olarak ve kilit sosyal fikirlerin önemini gösterme aracı olarak şiddet son derece etkili olabilir. Öyle ki geniş bir yelpazede yer alan hedefleri ve hırsları gerçekleştirmek için duyulan arzu, şiddet eylemlerinin uygulanması için yeterli koşuldur (55).

Doğayla insan arasında sürekli iletişim, etkileşim vardır. Doğanın değişen fiziksel ve kimyasal koşulları insanı bedensel ve ruhsal olarak etkiler. İnsanın içinde yaşadığı doğal ortamın ısısı, ışığı, nemi, gürültüsü, rüzgarı, elektrik yüklü iyonları fiziksel; soluk aldığı havada, içtiği suda, yediği besinlerde organik ve organik olmayan madenler kimyasal olarak kişinin bedensel ve ruhsal durumunda değişiklik yapar. Bu değişiklikler saldırgan davranışları ve şiddet eylemleri olarak başkalarına, insanlararası ilişkiye ve topluma yansiyabilir (44).

Genel olarak kin, nefret, öfke gibi duygu durumlarının anlatılması, dışarıya yansıtılması saldırganlığı, şiddet eylemlerini içeren davranış kalıplarıyla olur. Saldırganlığa ilişkin öğretiler, kuramlar, varsayımlar, öfke için geçerli olduğu gibi bunun tersi de doğrudur. Öte yandan öfkeli ve kızgın olmak, saldırgan bir davranış için gerekli olan öznel haberdarlık ve hazırlık durumunun son aşaması olarak kabul edilmiştir. Ayrıca saldırgan davranışların duygusal düzeyinde, kızgınlık ve öfkeden başka, değişik derecelerde kin, nefret, düşmanlık gibi bütün yok edici duygular da bulunabilir. Bütün bu duygular öfke gibi saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin tetiğini çeker (44).

Şiddetin sıklıkla hiddetten kaynaklandığı görüşü çok yaygındır. Gerçekten de hiddet akıl dışı ya da patolojik olabilir ama bu, tüm insan duygulanımları için geçerlidir. Şüphesiz insanın insanlıktan çıktığı koşullar yaratmak mümkündür. Örneğin toplama kampları, işkence ve açlık felaketi... Ama bu insanın böylesi koşullarda hayvansılaştıkları anlamına gelmez. Kaldı ki böylesi koşullarda insanlıktan çıkmanın en bariz işaretleri hiddet ve şiddet değil, bunların aşıkarak yokluklarıdır. Hiddet hiç de tek başına sefalet ve acı çekmeye karşı otomatik bir tepki değildir. Hiç kimse tedavisi olmayan bir salgına, depreme ya da değişmez görünen toplumsal koşullara hiddetle tepki göstermez. Ancak koşulların değiştirilebileceği yönünde bir şüphe var ve buna rağmen koşullar değişmiyorsa hiddet gelişir (35).

Şiddet genel anlamda gücü aşıyor; başkasını öldürme, sakat bırakma ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdiği için. Bu tür eylemlerin başkasına karşı tehdit oluşturması nedeniyle kısacası insana fiziksel ve ruhsal zarar veren her edimi şiddet olarak değerlendirebiliriz. Şiddet kavramını, yönettiği insanları ezdiği ve sömürdüğü ileri sürülen

siyasal, sosyal ve ekonomik sistemlerin veya sömürge yönetimlerinin varlığına indirgeyen ve yürürlükteki sistemin ancak karşı şiddetle ortadan kalkacağını ve yeni bir düzene geçileceğini savunan teokratik, köktenci siyasal eylemcileri de unutmamak gerekir. Bunların yanı sıra şiddeti yücelten, ona olumlu bakan görüşler de vardır. Örneğin faşizm, savaşı devletin gücünü artıran ve insanlar arasında kahramanlığı, kendini başkaları için kurban etmeyi ve dayanışmayı pekiştirici bir araç olarak görüyordu. Bu tanımlamaların dışında bir de salt hukuksal tanımlamalar önem kazanmaktadır. Ağır suç kavramına giren şiddet; cinayet, yaralama, ırza tecavüz, silahlı saldırı, gasp gibi olayların yanı sıra, daha hafif kabul edilen şiddet olayları da (trafik suçu, tehdit) Ceza Yasası'nın kapsamında cezalandırılır. Şiddet genelinde, bedensel saldırdır ama örneğin spor karşılaşmalarında ortaya çıkan saldırılar bir şiddet eylemi sayılmaz. Faul yapılır, sarı kart, kırmızı kart çıkar ama kamu gücü devreye girmez. Kaldı ki, kamu gücü de gerektiğinde şiddete başvurabilir. Ama bu davranış, kamu gücünün meşru zor kullanma tekelinden kaynaklanır. Öte yandan, şiddeti yalnızca başkalarının fiziksel bütünlüğüne saldırı ya da tehdit kavramıyla sınırlandırmayız. Belli bir toplumsal düzene karşı başkaldırı ve saldırı da içerir (70).

Saldırgan davranışlar, şiddet eylemleri, kargaşa, terör insanlara bedensel, ruhsal ve toplumsal olarak zarar veren etkenlerin başında yer alır. Toplumsal zararlı etkilerin yol açtığı kızgınlık, kaygı, korku gibi elem veren duygulardan kurtulmak için bastırma, gerileme, duygu yalıtımı, düşlem, soyutlama, yadsıma (inkar), yansıtma gibi savunma düzenlerini kullanan insanlar gerçeklerden kaçarak duyarsız, tepkisiz duruma gelirler. Buna karşılık dışlaştırma, karşı saldırı, kötöleme, saplantı, takıntı, yön değiştirme gibi savunma düzenlerini kullanan insanlar da saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerine yol açarlar. Saldırgan davranışlardan, şiddet eylemlerinden tepkisel olarak kaçmak ya da bunlarla savaşmak, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine ortam hazırlar (44).

4.2.2. Şiddetin sebepleri ve risk faktörleri

Pek çok saldırgan şiddet türü vardır. Hepsinin sebepleri birbirleri ile iç içe girmiş karmaşık bir yapı gösterir. İçe dönük şiddet, kişinin kendini tahrip etmesi, dışa dönük şiddet ise kişinin çevresindeki kişi veya toplulukları tahrip ederek, yaralayarak yok ederek cezalandırmasıdır. Çeşitli disiplinlerin konuya yaklaşımları ve değerlendirmeleri, sorunun boyutlarını tanımamıza yardımcı olmaktadır. Biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörler,

saldırgan şiddetin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır. Bu yaklaşımları 3 grupta incelemek mümkündür.

A-Psiko-Biyolojik Yaklaşım:

Mednick ve Pollock, saldırgan şiddetin biyolojik açıdan değerlendirilmesinde hem “kurban” hem de “fail”in cinsiyet, yaş ve belli psikiyatrik hastalıklar yönünden ele alınması gereğini vurgulamışlardır.

Faillerin cinsiyetlerinin çoğunlukla erkek olması, cinsiyet hormonu ile saldırgan davranış arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Erkeklerin testosteron miktarındaki farklılıklar ile sadırganlık davranışları arasında yapılan araştırmada da belirgin bir ilişki bulunmuştur. Öte yandan ileri yaşlardaki kurban ve fail sayısının düşük olması da yaşla ilgili psiko-biyolojik değişime bağlı olarak değerlendirilebilir.

Psikiyatrik hastalıklardan şizofreni, paranoya ve özellikle antisosyal kişilik yapısı, önemli risk gruplarını oluşturmaktadır. Psiko-biyolojik açıdan incelendiğinde “Antisosyal Kişilik Bozukluğu” hem otonom, hem de merkezi sinir sisteminin faaliyetlerini kontrol altında tutan, kronik bir patolojik form olarak tanımlanmaktadır. Antisosyal Kişilik Bozukluğu olan kişilerin cezalandırılmaya karşı duyarsızlıkları da aynı yaklaşımla açıklanmaktadır.

Antisosyal Kişilik Bozukluğu’nda yalan, çalma, kavgacılık, okuldan kaçma ve otoriteye direnç, çocukluk döneminin en tipik özellikleridir. Bu kişilik yapısına ait uzun dönemde görülen davranış kalıpları;

- 1-Sorumsuzluk
- 2- Tepkici ve düşüncesiz hareket
- 3-Vicdansızca davranışlar
- 4-Şuç içeren cezai davranışlar

Ayrıca çok belirgin ve toplum yaşamını zedeleyen bir tavır geliştirerek durumu “normal” görürler ve göstermeye çalışırlar (11).

B-Psikolojik Yaklaşım:

Teorik yaklaşımlara baktığımızda, saldırganlığın insan psikolojisinin temelleri, gelişim teorileri ve sosyal öğrenme teorileri açısından değerlendirildiğini görmekteyiz. Gelişimsel teori, erken dönem ebeveyn-çocuk ilişkilerinde sevgi bağına şiddetten koruyucu, şiddeti durdurucu olarak değerlendirir. Çocukluk dönemi yaşantılarının cezalandırıcı disiplin ve istismara dayalı olması, içsel kontrolün gelişmesini engeller. Otoriter kontrole yatkın ve gelişim dönemi örneklerini benimseyici olur.

Sosyal öğrenme teorileri açısından, model olarak sunulan rollerin benimsenmesi, takdir edilmesi ve sorunları çözümleyici olması çocukların ve gençlerin bu modelleri benimsenmesine yardımcı olmaktadır. Bu konuda en temel rolü, filmler ile görsel ve yazılı medya oynar.

Bir yandan öğrenme davranışı ile bir yandan da kalıp yargılar ve uyum gösterme, itaatkarlık davranışı boyutunda şiddetin ortaya çıktığını gösteren çalışmalar vardır. Örneğin Scott'un hayvan deneyleri, hayvanların şiddet göstermeleri için eğitilebildiklerini ortaya koymaktadır.

Kalıp yargılar üzerine yapılan çalışmalar, toplumsal görüşleri temsil eden davranış modellerinin, insanlar tarafından benimsenmesini kolaylaştırdığını göstermiştir. Görsel yayınlarda gücün simgesinin şiddetle birleştirilmesi, hatta çizgi filmlerdeki kahramanların da şiddeti kullanmaları, modellerin şiddeti benimsemiş ve uygulayan kişiler olarak çocuk ve gençlere sunulması boyutunu gündeme getirmektedir. Sunulan modellere uyum gösterme ve itaatkarlık davranışları konusunda sosyal psikoloji alanındaki bazı araştırmalar, insanların benimsetilen davranışlara uyma ve karşısındakini zorlama konusunda çok yüksek bir yatkınlıkları olduğunu göstermektedir.

C-Sosyal Yaklaşım:

Şiddeti anlamamıza yardımcı olacak üç ana sosyolojik yaklaşım kültür, toplumsal etkileşim ve ekonomidir. Sosyal yapı ile ilgili görülen yaklaşımda saldırgan şiddet, yoksulluk, hayat karşısında şanssız olmak ve kazanılmış kalitelerinin bulunmaması gibi sosyal zorlamalarla ilişkili olarak değerlendirilmektedir. Konuya bu açıdan bakan ve sosyo-ekonomik düzeyin önemli bir belirleyici olduğunu yansıtan veriler vardır. Bazı alt gruplar,

yüksek oranda saldırgan şiddet gösterirler. Bu gruplarda şiddet, toplumsal bir norm olarak ortaya çıkmaktadır (11).

4.2.4. Şiddet türleri

4.2.4.1. Dar Anlamıyla Şiddet

Fiziksel şiddet; dar anlamıyla şiddet tanımında, tartışılmaz ve ölçülebilir nitelikleriyle fiziksel şiddet tektir. İnsanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yönetilen, sert ve acı verici bir edimdir. Hukuk dilinde “eşhaşa (şahıslara) karşı cürümler” diye nitelendirilir. “Adam öldürmek cürümleri” (TCK, m.448-450) kasden adam öldürme ve “şahıslara karşı müessir fiiller” katil kastı olmaksızın bir kişiye cismen ceza verilmesi veya sıhatinin ihlali, yahut akli melekelerinde teşevvüş husulüne sebep olunması tanımlarına giren fiziksel şiddet anlayışı, örneğin; yalnız mala verilen zararı şiddet kavramına sokmuyor. Burada kurbanın canı, sağlığı, bedensel bütünlüğü ya da bireysel özgürlüğüne karşı bir tehdit sözkonusu: Ölüm, yaralama, ırza tecavüz, yağmalama, yol kesme, adam kaçırmak ya da rehine almak gibi. “Cebir ve Şiddet” kullanılması ve “şahsen ya da malen” tehlike tehditi ve kurbanı “sükut etmeye zorlama” bulunuyor. (TCK, m. 495) Başkalarına yönelik şiddet eylemlerinin dışında bir insanın kendine yönelttiği şiddet eylemleri vardır; intihar, intihar teşebbüsleri veya kendi hatasıyla yol açtığı bir kaza yoluyla ölüm gibi. Salt bireyin aktörü olduğu “özel şiddetin” yanı sıra, özellikle çağımıza damgasını vuran “kolektif şiddetten” de söz etmek gerekiyor. Kanlı terör eylemleri, gösteri yürüyüşleri, grevler, iç savaşlar, uluslar arası savaşlar, ihtilaller, soykırımlar, acımasız diktatörlük rejimlerinin uyguladığı kitlesel şiddet ve imha eylemleri gibi. Bunların bazılarında şiddet, örgütlü ve düzenli bir biçimde gerçekleşirken; önceden hazırlıksız, başka bir deyişle “kendiliğinden” oluşan kolektif şiddet örnekleri de sözkonusu olabilir. (Bir protesto eyleminin, yakıp-yıkma ve yağmalamaya dönüşmesi gibi) Tüm bunlardan çıkarılacak sonuç da; ister bireyin, ister grubun uyguladığı şiddetin bir başkasına ya da karşıt gruba yönelik olabileceği gibi, hedef ve kurbanlar açısından; devlete karşı yöneldiği gibi devletten de kaynaklanabileceğidir. “Histoire de la Violence” başlıklı çok kapsamlı bir incelemenin yazarı olan Fransız araştırmacı Jean-Claude Chesnais’nin (70) uluslar arası polis örgütü Interpol’ün sınıflandırmasını esas aldığı tipolojisinde şiddet türleri şu şekilde yer alıyor:

I. Özel Şiddet

A. Cürümsel Şiddet

a. Ölümle Sonuçlanan: Cinayetler, suikastler, zehirlemeler (ebeveyn ya da çocuk öldürmeleri de dahil), idamlar v.b.

b. Bedensel: Bilerek darbe ve yaralamalar.

c. Cinsel: Irza geçmeler.

B. Cürümsel Olmayan Şiddet:

a. İntihar: İntihar ve intihar teşebbüsleri.

b. Kaza: Tüm kazalar ve araba kazaları da dahil.

II. Kolektif Şiddet

A. Vatandaşların İktidara Karşı Şiddeti

a. Terör.

b. Grevler ve ihtilaller.

B. İktidarın Vatandaşlara Karşı Şiddeti

a. Devlet terörü.

b. Endüstriyel şiddet.

C. Son Kertede Şiddet: Savaş.

4.2.4.2. Geniş Anlamıyla Şiddet

Dolaylı şiddet; insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkiler, hukukçuların ve toplum bilimcilerin pek sevdikleri “açıklık ve ölçülebilirlik”te olmasa da, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskıları şiddet kategorisine dahil edebiliriz. Sözgelimi “ekonomik şiddet” genellikle şiddet tipolojisine dahil edilmiyor. Her türlü mala verilen zarar olarak, insana yönelik fiziksel şiddetten ayırte dılıyor. Ancak buna biraz da olsa tereddüt le bakılıyor. Örneğin kırsal kesimde hasım aileler arasında birbirinin hayvanını vurm ak, ekinini ya da samanını yakmak, özellikle kan davaları bağlamında karşı taraf ı korkutmak ve sindirmek amacına dönük olduğu için basit bir mala zarar verme de ğil, insana yönelik “dolaylı” bir şiddet türünü de ortaya koyabilir. Aynı şekilde bir mafya örgütünün bir iş yerine bomba atması, gözdağı ve uyarmanın ötesinde kurban üzerinde ağır baskı ve korku yarattığı için şiddetten söz edilebilir. Günümüzün gerçekten “dördüncü gücü” konumuna gelen medya gruplarının, ellerindeki bu güçlü silahı bazen rakip gruplara ve kimi zaman da özel kişilere karşı kullanırken kantarı fazla kaçırmaları da bir noktada şiddettir. Hele Türkiye gibi medya etiğinin henüz yerleşmediğı ve özellikle televizyon üzerinde RTÜK’ün yetkilerinin belirsiz ve hatta tartışılır düzeyde kaldığı sürece... Öte yandan, bir ülkede çok yüksek oranlarda seyreden enflasyon ve işsizlik düzeyinin, yetersiz sosyal güvenlik haklarının da bir çeşit ekonomik

şiddet olarak değerlendirilmesi mümkündür. Çok düşük ücretler, kronik enflasyon insanca yaşamı tehdit eder, üstelik yarınından korku duyan insanları daha sorunlu ve daha gerilimli yaptığı için olağan şiddete de katalizörlük eder. Sonu kötü biten bir aile ya da kahve kavgası ya da bir işçi, öğrenci/polis çatışmasının aktörleri üzerindeki bu tür bir ekonomik baskıyı ve dolaylı şiddeti yok sayamayız. Bu açıklamalardan sonra; Chesnais'nin sıralamasını da gözünüzde tutan ancak günümüz koşulları kadar toplumsal beklentilere de daha duyarlı bir tipoloji taslağı olarak şöyle bir sıralama gösterebiliriz:

- Günümüz Devletinde Şiddet Suçu Kabul Edilen:

I. Özel Şiddet

Cürümsel Şiddet

Ölümcül: Cinayet, suikast v.b.

Bedensel: İsteyerek darp ve yaralama

Cinsel: Irza geçme (ama aynı anda yol açtığı hem bedensel hem psikolojik yıkımı unutmayalım.)

Cürümsel Olmayan Şiddet

İntihar: İhtihar ve ihtihar teşebbüsü

Kaza: Trafik kazası dahil ama kişiden kaynaklanan bir kasıt yok.

II. Kollektif Şiddet

Grup Şiddeti

Grubun Bireye Karşı Şiddeti: Terör, medya terörü

Grubun Kendi İçinde Şiddeti: Aşiret kavgası

Grubun Karşı Gruba Şiddeti: Toplu intihar, kan davası, savaş v.b.

Grubun İktidara Karşı Şiddeti: Terör-siyasal ya da mafya terörü, ihtilal, iç savaş v.b.

Devlet Şiddeti

İktidarın Birey ya da Gruplara Karşı Şiddeti

Devlet Terörü: İnsan hakları ihlalleri, baskı, tek yanlı propoganda, soykırım, ırk ayrımı

Endüstriyel Şiddet: İş kazalarının sıklığı, çalışma koşullarının sağlıksızlığı, yetersiz sağlık ve güvenlik koşulları, aşırı gürültü, tehlikeli iş yeri, atom santralı v.b.

Uluslar arası Şiddet

Son Kertede Şiddet: Savaş

- Birey ve Toplum İçin Tehdit Oluşturan Ancak Henüz Şiddet Sayılmayan:

Trafik korsanlığı (sarhoş, kasıtlı kural ihlali)

Mala zarar (sindirme, korkutmak amacıyla)

Kronik enflasyon, pahalılık, işsizlik

Doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme
Ulusların gücünün diğerleri üzerinde şiddete dönüşmesi (70).

Halloran'a (15) göre ise "Şiddet ikiye ayrılır. Bunlardan birincisi cinayet, saldırı, tecavüz gibi şeyleri kapsayan bireysel şiddettir. İkincisi ise ayaklanma, kurtuluş hareketi, devrim gibi olayları kapsayan kurumsallaşmış şiddettir".

Diğer taraftan Halloran (15), şiddetin "sadece bireysel ya da toplu şiddet olarak ayrımlanmasının yetersiz olduğunu, cinayet, ayaklanma, yaralanma gibi şiddet hareketleri yanında savaşların, işkencenin, polisin davranışlarının hatta okul disiplininin de şiddetin kapsamına girdiğini belirtir. Böylece yeni bir ayrıma giderek şiddeti yasal (meşru)-yasal olmayan (meşru olmayan) biçiminde ayırır". Şiddet, öğrenilen bir sosyal davranıştır. Şiddetin öğrenilmesi, gözlemlene, taklit etme ve belirli davranışların sosyal zorlamasının bir sonucudur. Şiddet; genel anlamda, aşırı duygu durumu, bir olgunun yoğunluğu, sertliği, kaba ve sert davranış olarak adlandırılmakta; kızgınlık, öfke, kin, nefret, düşmanlık gibi durumların etkinlik kazandığı biçim olarak tanımlanmaktadır.

Duygusal şiddet; Duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin; sevgi, şefkat, ilgi, onay, destek gibi duygu ve duygusal ihtiyaçların göz ardı edilmesi, küçümsenmesi, inkar edilmesi.

Sözel şiddet; Söz ve hareketlerin, düzenli bir şekilde korkutma, sindirme, cezalandırma ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin; kişinin değer verdiği konularda sistematik olarak çok ağır hakaret ve sözler söylemek, güven sarsmak, küçük düşürücü adlar takmak, sık sık olumsuz şekilde eleştirmek ve alay etmek.

Fiziksel şiddet; Kaba kuvvetin, bir tehdit, sindirme ve yaptırım aracı olarak kullanılmasıdır. Örneğin bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etmek veya saldırmak. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi şiddet; kişinin, olaylara ve insanlara karşı tepkisini kamu düzenini bozacak şekilde, hukuk dışı yollarla ifade etme eylemidir.

4.2.5. Şiddet biçimleri

Toplum için tehdit edici yanı olduğu gibi, tam da bu nedenle birleştirici yanı da olan şiddetin yol açtığı ölümden korkmanın, herkesi düzen ve refah içinde yaşamaya bağlayan en önemli etken olduğu unutulmamalıdır. Bir tanık ya da kurbandan söz ederken, yalnızca fiziksel zarar gördüğünü değil, aynı zamanda da olumsuzluk hissettiği hükmünü ifade eder. Burada şiddetin, “aktör tarafından meşru, (kimi) tanık tarafından gayri meşru sayılan bir fiziksel zarar verme edimi” olduğu tanımına varılır. Aktör, kurban ve tanık açısından farklı algılanacak olan şiddet biçimleri, Fromm’a göre dört grupta toplanabilir:

4.2.5.1. Oyunda Ortaya Çıkan Şiddet

Şiddetin en normal ve hastalıklı olmayan şeklidir. Şiddetin yıkım amaçlamayan, nefret ve yıkıcılıkla güdülenmeyen, daha çok hünerlerini gösterme çabasıyla uygulanan türlerinde görürüz. “Bu oyuncu şiddetin örnekleri, ilkel kabilelerin savaş oyunlarından, Zen Budistler’in kılıçlı dövüş sanatına kadar birçok yerde görülebilir. Bütün bu dövüş oyunlarında amaç öldürmek değildir; sonuçta rakiplerden birisi ölmüş bile olsa, bu sanki ‘yanlış yerde duran’ rakibin hatasıdır (28)”.

Şiddet edimi oyunda aracılık ediyorsa amaç yalnızca hüner göstermektir. Oyuncu şiddette yok etme arzusunun bulunmadığını söylemek; ancak ideal bir durum için sözkonusu olacaktır. Oyunun açık mantığının arkasında gizli, bilinçsiz bir saldırganlık ve yıkıcılık bulunuyorsa da, bu tür şiddette amaç yıkıcılık değil, hünerlerin sergilenmesidir.

4.2.5.2. Tepkisel Şiddet

Rasyonel ve irasyonel korkudan doğan, amacı koruma ve korunma olan bu tür şiddet, yaşamın hizmetindedir. “Engellemelerden doğabileceği gibi, kıskançlık veya öç alma duyguları da tepkisel şiddete yol açabilir. Yaşamın güvenilir olmasına duyulan inancın yıkılması sonucu yine saldırgan tepkiler verebilir (67)”.

Tepkisel şiddette oyuncu şiddetten daha büyük bir pratik öneme sahiptir. Fromm tepkisel şiddetle kişinin kendisinin ve başkalarının yaşamını, özgürlüğünü, onurunu, mülkiyetini korumak için başvurduğu bir şiddeti kasteder. Temeli korkuda yattığı içindir ki en

sık görülen şiddet biçimidir. Korku; gerçek veya hayali, bilinçli veya bilinçsiz olabilir. “Bu şiddet türü ölümün değil yaşamın hizmetindedir; amacı yok etmek değil, korumaktır (28)”. Fromm’a göre bu şiddet türü sadece usdışı tutkuların değil, ayrıca bir ölçüde ussal hesabın da ürünüdür. Dolayısıyla bu şiddette amaçla araç arasında belli bir orantı da sözkonusudur. Yüksek bir manevi (ruhani) düzeyde savunma amaçlı da olsa öldürmenin ahlaki açıdan kesinlikle doğru olmadığı ileri sürülmüştür. Ama bu inancı savunanların çoğu, savunma amaçlı şiddetin yıkım uğruna yıkımı amaçlayan şiddetten farklı bir yapıda olduğunu kabul etmektedir (28).

Sık sık tehdit altında olma duygusu ve sonuçta oluşan tepkisel şiddet gerçekliğe değil, insanın aklının yönlendirilmesine (kötüye kullanılmasına) dayanır; siyasi ve dini liderler, taraftarlarını bir düşman tarafından tehdit edildikleri konusunda ikna eder ve böylece öznel bir tepkisel düşmanlık yaratırlar. Bu tür bir bağımlılığın olması koşuluyla, güçle ve ikna yöntemleriyle sunulan hemen her şey gerçek gibi kabul edilecektir. Sözde bir tehdit inancının, benimsenmesinin ruhsal sonuçları elbette gerçek bir tehditin sonuçlarıyla aynıdır. İnsanlar kendilerini tehdit altında hissederler ve kendilerini savunmak için öldürmeye ve yok etmeye gönüllü olurlar (28).

Tepkisel şiddetin bir başka yanı da “engellenmenin yarattığı şiddet”tir. Bir arzu veya ihtiyaç engellendiği zaman hayvanlarda, çocuklarda ve yetişkinlerde saldırgan davranışlar baş gösterir. Bu saldırgan davranış, çoğu kez boşuna da olsa, engellenen amaca şiddet yoluyla ulaşmaya yönelik bir çabadan oluşur (28).

Engellemeden kaynaklanan şiddetle ilgili bir şey de “imrenme ve kıskançlığın yarattığı düşmanlık”tır. Hem kıskançlık hem de imrenme özel bir tür engellenme içerir. Bu duygular, A’nın istediği bir şeye B’nin sahip olması ya da A’nın sevgisini arzuladığı bir kişinin B’yi sevmesi gerçeğinden kaynaklanır. A’da, isteyip de sahip olamadıklarına sahip olan B’ye karşı nefret ve düşmanlık uyanır (28).

Tepkisel şiddetle ilgili ancak hastalık (patolojik) doğrultusunda bir adım daha ilerlemiş olan bir başka şiddet biçimi de, “kinci şiddet”tir. Tepkisel şiddette amaç; zarar görme tehlikesini bertaraf etmektir. Bu nedenle biyolojik yaşama işlevine hizmet eder. Öte yandan kinci şiddette zarar zaten verilmiştir ve bu nedenle şiddetin hiçbir savunma işlevi yoktur.

Bunun amacı, gerçekte yapılmış (olmuş) bir şeyi yapılmamış (olmamış) kılmaktır. İlkel ve uygar toplumlarda olduğu gibi bireylerde de görülebilir (28).

Kinci şiddetle yakından ilgili bir şey de, “inancın yıkılmasından kaynaklanan yıkıcılıktır.” Çocuk iyiliğe, sevgiye ve adalete yönelik bir inançla yaşama başlar. Bebek, annesinin memelerinin, üşüdüğünde kendisini saracağına, hastalandığında annesinin ona bakacağına inanır. Bu, babaya, anneye, nine, dede ya da kendisine yakın bir başkasına karşı hissedilebilir; bu bir Tanrı inancı olarak ifade edilebilir. Birçok bireyde bu inanç erken yaşlarda yıkılır. Çocuk, babasının önemli bir konuda yalan söylediğini duyar, annesiyle yaptığı korkunç kavgayı, onu (kadını) yatıştırmak için ona (çocuğa) ihanet etmeye hazır olduğunun görür, ebeveynlerinin sevişmesine tanık olur ve babasını acımasız bir hayvan olarak algılayabilir. Mutsuz veya korkmuştur ve sözde onunla ilgilenen büyüklerden hiçbirisi bunu fark etmez, hatta onlara söylese bile aldırış etmezler. Ebeveynlerin sevgisine, doğruluğuna ve adaletine olan inanç tekrar tekrar yıkılır. Sonuçta kişi kuşkucu olur, inancını onaracak bir mucize bekler, insanları dener ve onlar tarafından hayal kırıklığına uğratıldığı zaman daha başkalarını dener veya kendini güçlü bir otoritenin kollarına atar. Şiddet bağlamında önemli olan tepki başka bir tepkidir. Derinden aldatılan ve düş kırıklığına uğrayan kişi yaşamdan nefret etmeye de başlayabilir. Yaşamın, insanların, kendisinin kötü olduğunu kanıtlamak ister. Böylece kişi bir inançsız ve yıkıcıya dönüşür. Bu yıkıcılık, umutsuzluktan kaynaklanan bir yıkıcılıktır; yaşamdaki düş kırıklığı, yaşamdan nefret etmesine neden olmuştur (28).

4.2.5.3. Ödünleyici (Dengeleyici) Şiddet

Patalojik (hastalıklı) bir şiddet biçimi olan “dengeleyici şiddet” güçsüz bir insanda üretken etkinliğin yerine konan bir şiddet olarak tanımlanabilir. Buradaki güçsüzlükle anlatılmaya çalışılan şudur: İnsan, onu yöneten doğal ve toplumsal güçlerin nesnesi olmasına karşılık, sadece koşulların nesnesi değildir. Belli sınırlar içinde dünyayı dönüştürüp değiştirme iradesine, kapasitesine ve de özgürlüğüne sahiptir. Burada önemli olan irade ve özgürlüğün kapsamı değil, insanın mutlak pasifliğe katlanamamasıdır. Sadece dönüştürülmek ve değiştirilmek istemez, dünyada bir iz bırakmaya, dünyayı değiştirmeye güdülenir (28).

Bu ihtiyaç eski mağara çizimlerinde, her türlü sanat ve cinsellikte dile gelir. Tüm bunlar insanın iradesini bir hedefe yöneltme ve hedefe ulaşmaya kadar çabasını sürdürme

kapasitesinin sonucudur. Güçlerini bu şekilde kullanma kapasitesi güçlölüktür. Zayıflık, kaygı, güçsüzlük v.b. nedenlerle insan edimde bulunamadığı zaman güçsüzdür, acı çeker.

“Güçsüzlük duygusu bazen bir canlı üzerinde tam ve kesin bir denetim sağlayarak varlığını kanıtlama isteğinin şiddet eğilimiyle dışa vurulmasına neden olabilir. Yaşamı yaratamadığı için yok etmeyi seçmek, uç örneğini sadizmde gösterir. Cezalandırılma korkusuyla bastırılabilir ya da her türlü seyir ve eğlenceyi yumuşatılıp saptırılabilir (67)”.

Fromm’a göre yaşamı yok etmek, yaşamı aşmak ve tam pasifliğin dayanılmaz acısından kaçmak anlamına gelir. Yaşamı yaratmak, güçsüz insanın yoksun olduğu nitelikler gerektirir. Yaşamı yok etmek, güç kullanma gerektirir. Güçsüz insan elinde bir tabancası, bir bıçağı ya da güçlü bir kolu varsa, başkalarındaki veya kendindeki yaşamı yok ederek yaşamı aşabilir. Söylece kendini ona olumsuzlayan yaşamdan intikam alır. Dengeleyici şiddet, kökleri güçsüzlükte yatan ve güçsüzlüğe karşı dengeleyici olan bir şiddet biçimidir. Yaratamayan insan yok etmek ister. Yaratırken de yok ederken basit bir yaratık olarak kendi rolünü aşar.

Dengeleyici şiddetle yakından ilintili bir şey de; “isten havyan olsun ister insan bir canlı üzerinde tam ve mutlak kontrol sahibi olma istediğı”dir. Sadizmin özü bu istektir. Kişi ancak yıkıcı ve sadistik şiddetin yoğunluğunu ve sıklığını bireylerde ve kitlelerde tam olarak gözlemlemişse dengeleyici şiddetin, kötü etkilerin, kötü alışkanlıkların v.b. sonucu olan yapay bir şey olmadığını anlayabilir. Bu insanda yaşama arzusu kadar şiddetli bir güçtür. Böylesine güçlü olmasının nedeni; sakat bırakılmış yaşama başkaldırı içermesidir. İnsan yıkıcı ve sadistik şiddet potansiyeline sahiptir. Çünkü insandır, çünkü eşya değildir ve çünkü eğer yaşamı yaratamazsa yok etmeyi denemesi gerekir. Binlerce güçsüz insanın, vahşi hayvanların insanları parçalayıp yemesini izlediğı Roma Arenası, büyük bir sadizm anıtıdır. Dengeleyici yıkıcılığın tek çaresi, insanda yaratıcı potansiyelin, insanca güçlerini üretken kullanma kapasitesinin gelişmesidir (28).

4.2.5.4. Kana susamışlık

Açıklanması gereken son bir şiddet türü de arkaik (ilkel) “kana susamışlık”tır. Bu, doğayla arasındaki bağla henüz tamamen çevrili olan insanın kana susamışlığıdır. Bir hayvan gibi olarak ve böylece mantığın yükünden kurtularak, yaşama bir yanıt arayan insanda kan yaşamın özü olur ve kan dökmek, canlı olmak, güçlü, eşsiz, başka, herkesin üstünde olmak

anlamına gelir. Arkaik anlamda yaşamın dengesi budur: Olabildiğince çok öldürmek ve yaşamı kana doyunca, öldürülmeye hazır olmak. Bu kana susamışlığı bireylerde gözleyebiliriz; bazen fantezilerinde veya rüyalarında, bazen ağır hastalık durumlarında ve cinayetlerde. Bunu savaş zamanlarında (uluslar arası veya iç savaşlarda) normal toplumsal ketlemeler ortadan kalktığında belli azınlıklarla gözleyebiliriz (28).

Kan akıtarak kendini canlı, güçlü, eşsiz ve üstün hissetmek, yaşamı aşmak isteğinden doğar. İlkel kurban törenlerinde, kan davalarında açık ya da örtük olarak kana susamışlık vardır. Ancak kan yaşamın özü olarak kabul edildiği için yine de yaşama aracılık eden bir şiddet biçimidir (67).

4.3. SPOR VE ŞİDDET

4.3.1. Sporda Şiddet

Sporda karşılaşılan şiddet bir buz dağına benzetilebilir. Bizlerin gördüğü kısım buzdağının sadece üstte kalan kitlesi gibi algılanabilir. Oysa sorunun görülemeyen bir derinliği bulunmaktadır (25). Futbolda genel anlamda sporla saldırganlığın ilişkisi, geleneksel olarak saldırganlığın dışa vurulmasını sağlamak için sporun yararları etrafında toplanmıştır. Aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini, kaba ve sert davranışı, eylemi nitelendiren şiddet; aslında spora özgü bir oluşum değil, sosyal anlamda zaten var olan bir gerçektir.

Şiddet bir hareketin, bir gücün derecesini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır. Bu kavrama sporda, karşıt görüşlü olanları inandırma veya uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanarak neticenin değiştirilmesi eylemi olarak bakılmaktadır. Futbolun televizyonlar sayesinde sınır tanımaz ilgi odağı oluşu, ülkelerin ekonomisini, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan, genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan, renk cümbüşünün her ferdini bünyesinde bulunduran futbol musikisinin ritmi, tribünlerde milyonların hem stresi hem de deşarj noktasıdır (66).

Spor; aktif, saldırgan, kuvvete dayalı mücadelecî bir oyundur. Şiddet unsurları sporun doğasında var olan ve kullanılan şeylerdir. Bu nedenle oyun alanındaki kurallı sert temasları, şiddet unsuru olarak göstermek terminolojik bir hata olarak kabul edilmelidir. Spor, pozitif ve negatif güçlü metotlarla canlıların beraber, barışsal bir ortamda yaşayabilmesi için eğitimin

gereğini de ortaya koymuştur (59). Ancak son yıllarda spor müsabakalarında, özellikle de futbol karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları; sporun, sevgi, barış ve kardeşlik gibi evrensel değerleri, birleştirici ve bütünleştirici özellikleri üzerinde olumsuz etki oluşturmaktadır.

Spordaki şiddet unsurunun en önemli etkilerinden biri spor kültürünün yeterince özümsememesidir. Taraftarların heyecanla gerginliği karıştırması, performans hedefi yerine sonuç hedefini tercih etmesi şiddete neden olmaktadır. İnsan davranış şekillerini, çocukluk ve yetişkinlik döneminde genetik özelliklerin yanı sıra öğrenerek edinir. Şiddet de bir davranış şekli olduğuna göre, bu öğrenme pekiştirme, taklit ve özdeşleşme yoluyla gerçekleşir. Aile-arkadaş grupları, diğer sosyal gruplar ve medya gibi birtakım davranış şekillerini ya kendisi ya da farkına varmadan zihinde bir görüş olarak öğrenir. Birçok psikolojik baskı altında kalan insanlar, rahatsız edici bir uyarana karşılaştıklarında öğrenmiş oldukları saldırganlık sonucunda şiddeti ortaya koyarlar.

İnsanların sadece galibiyete şartlandığı, centilmenlik ve ahlaki değerlerin yozlaştığı spor kamuoyunda, ifade biçimi saldırganlık ve şiddet olarak kendini göstermektedir. Saha içindeki kendince her tür olumsuz etken, taraftar için şiddeti körükler. Bu kişiler için yarışmayı kazanmak veya iyi performans göstermek, rakiplerini psikolojik olarak baskı altına alarak gerçekleştirmek anlamına gelmektedir. Ancak oyuncular arasında sertleşme bile taraftar cephesinde şiddetin başlangıcı olabilir. Bazı sporcular için kızgınlık, saldırganlığın oluşması için gerekli bir yardımcıdır. Bazı sosyologlar denetimin ortadan kalkmasının veya zayıflamasının, insanın doğasında bulunan saldırganlık dürtülerini harekete geçirdiğini ve taraftar eğilimlerinin şiddetin zayıf yönü olduğunu belirtmektedirler. “Takımını desteklemek için stadyuma giden ya da ekran başında maçı izleyen izleyiciler neden şiddete başvururlar? Sportif ortam, saldırgan davranışın taklit edilmesi için uygun bir alandır (62)”.

Bazı antrenörler sporcularının ancak saldırganlıklarını artırarak, rakiplerini fiziksel olarak sakatlamaları ve onlara fiziksel zarar vermeleri için inandırmaktadırlar. “İzleyici önce oyuncuyu onaylar. Onay, ödül anlamını taşır. Cezalandırılmadığı, tam tersine ödüllendirildiğini anlayan oyuncuyu da tutmak oldukça güçtür. İzleyici oyuncuyu onaylamakla kalmaz, şiddete katılır (55)”.

4.3.2. Sporda Şiddetin Nedenleri

Sportif müsabakaların üstlendiği misyonlardan birisi de; müsabakalar kullanılarak kişi veya toplumların kendilerini ifade etmeleri, seslerini duyurabilmeleri, kızgınlıklarını veya sevinçlerini yaşamalarıdır. Bu müsabakalarda yaşanan çatışmalarda görünür neden; bir gol, bir tezahürat şekli veya maç çıkışı bir gerginlik olurken, bunların gerisinde uluslararası çekişmeler de yatabilmektedir. En kolay ve en basit şiddet küfür etmektir ve “başka sosyal bağlamlarda kolaylıkla sıradan bir keyiflilik ya da taşkınlık olarak mazur görülebilecek türden (55)” davranışlardır. Takımının renkleriyle birleşip özdeşleşen genç; amaçlarını, beklentilerini, takımın gücüne, üstünlüğüne yengisine bağlar (44).

Tepkilerin sözden çok eylemler ve davranışlarla gösterilmesi şiddetin belirleyici özelliğidir. Bireyin üyesi bulunduğu grup saldırganca davranışları benimsemiş ve şiddet kullanmayı kanıksamışsa, şiddet kullanmak tüm bireyler için kaçınılmaz hale gelecektir. Grup normları, kişiyi şiddet kullanmaya itecektir (62).

Ülkemizde 1990’lı yıllarda sporun yanı sıra özellikle futbolda başlayan yükseliş tirendi ve elde edilen başarılar, futbolun popüler olma özelliği kitlelerin ilgisini üzerine toplamayı başarmıştır. Kulüpler düzeyinde, Avrupa kupalarında elde edilen başarılarla, Dünya Kupası’ndaki üçüncülük eklenince spor medyasında; kamu ve özel sektör temsilcilerinin yaptıkları işler yerine tuttukları takımlarla manşetlere taşınarak ön plana çıkartıldıkları gözlemlenmiştir.

Özellikle futbola artan ilginin beraberinde getirdiği “rant” kavgası futbolun içinde oluşan grupların profillerini de etkilemiştir. Kulüplerde yöneticilik amatör bir uğraş olmaktan çok profesyonel bir uğraş olarak algılanmaya başlanmıştır. Yönetimi koruma veya yönetici olma isteği, bir yandan yönetici-medya ve taraftar arasında sporun (futbolun) doğasına aykırı bir hareketlilik oluştururken, diğer yandan da fair-play değerlerinin yıpranmasına ve holiganizmin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

4.3.3. Futbolda Şiddetin Nedenleri

Saldırganlık, genel olarak diğetine zarar vermek amacıyla bir kişi veya grup tarafından gerçekleştirilen davranış olarak da tanımlanabilir (14). Sonradan öğrenilebilir ve yönlendirilebilir bir şiddet niteliğı de taşımaktadır. Bu anlamda ortaya çıkan saldırganlığın, süreç içinde yönlendirilebilir bir hale dönüşmesi, spor karşılaşmalarında, özellikle de futbolda büyük bir önem taşımaktadır.

Müşabaka için stadyuma gelen seyircilerin üstlerinde ve arabalarında yapılan aramalarda her türlü kesici, delici, yanıcı, yakıcı ve benzeri maddeler ele geçirilmektedir. Taraftar olarak gelen kişilerde saldırıda kullanılacak bu tür nesnelerin bulunması, asıl amacın ne olduğunu ortaya koymaktadır. Müsabaka sırasında rakip takım oyuncularına, yöneticilerine, hakemlere, hatta taraftarı olunan takımın oyuncularına ve yöneticilerine karşı yapılan çirkin ve küfürlü saldırılar da düşündürücüdür.

Futbolda saldırganlık ve şiddet yalnızca taraftarlar arasında olmamakta, saha içinde de kural dışı hareketler şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Sertlik ve şiddet, oyunun doğası değil, sosyal ilişki içerisinde futbola bakış açısından kaynaklanan ve kontrol altına alınması gereken bir davranış bozukluğudur. Futboldaki şiddetin en önemli kaynağı; “iyi takım-kötü sonuç” çelişkisidir. Bireyin benlik tanımında takım sembollerinin yeri arttıkça bu çelişki büyümektedir. Çelişkinin büyümesi baskıyı artırdığından birey, bu çelişkiyi çözebilmek için uygun yükleme kaynaklarına yönelmektedir (34).

İnsanların, hayatın her alanında olduğu gibi, kazanma ve kaybetme mantığı içerisinde yetiştirilmeleri (44), günümüz futbolunda kazanmanın her şey olduğu ve kazanmak için her yolun geçerli olduğu anlayışını hakim kılmaktadır. Bu kazanma anlayışı, şiddet ve fair-play’in anlam ve önemi konusundaki eğitim eksikliği ve yeterli sağduyunun sağlanamayışı, başarıya giden yolda her türlü girişimi (şike-doping-şiddet v.b) doğal saymaktadır.

Başarıyı hedefleyen takımlarda, başarısızlık anında meydana gelen hayal kırıklığı, kaygı ve stres, taraftarlar ve sporcuların centilmenlik dışı eğilimlerini de artırmaktadır. Taraftarların sporcuları şiddete davet eden tezahüratları ile sporcuların seyirci psikolojisini doğrudan etkileyen davranışları, saldırgan bir kimliğe bürünmelerine neden olmaktadır. Saldırganlık çevre tarafından üretilir ve öğrenilir, az pratik gerektirir, fakat karmaşıktır. Örneğin yönetim ve medya tarafından mutlaka başarılı olunacağı şeklinde koşullandırılan

ancak başarısız olan takımın taraftarları için; her başarısız sonuç inanç kaybı ve düş kırıklığına neden olmakta ve bu durum taraftarın takımına tepkisini kaçınılmaz kılmaktadır.

Özellikle taraftar gruplarının içindeki gençler, saldırganlık eğilimlerini denetlemeyip, ekip başlarını da taklit ederek saldırgan tutum ve davranışlar sergilemektedirler. Taraftar gruplarına dahil olan kişilerin olmayan kişilere göre daha saldırgan oldukları gözlenmektedir.

Stratejimori'nin 2000 ve 2001 Mayıs aylarında Türk insanının spora, özellikle futbola olan yoğun ilgisinin analiz edilmesine yardımcı olması amacıyla yaptığı "Türkiye'de Taraftarlık Eğilimleri Araştırması" verilerine göre maçta kavgaya karıştınız mı? sorusuna "evet" diyenler yüzde 4'tür. Yani maça giden her 100 kişiden 4'ü bir kavgaya karışmış durumdadır. "Maçta nadiren de olsa küfürlü tezahüratta bulunurum" diyenlerin oranı ise yüzde 16'ya çıkmaktadır (34).

4.4. SPOR VE BASIN İLİŞKİSİ

4.4.1. Kitle İletişimi

Kitle İletişimi; bilginin ve eğlencenin, gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema gibi medya teknolojisi aracılığıyla gönderilmesi ve alınmasıdır. Bu iletişim süreci az sayıda kaynak, çok sayıda ve sınırlı ölçüde geri besleme ile biçimlenir (36).

Kitle iletişiminin başlıca özellikleri şunlardır (2):

- Kitle iletişiminin izler kitlesi geniştir.
- İzler kitle, çeşitli toplumsal kümelerden gelen ve değişik niteliklere sahip insanlardan oluşan ayrı türden bir topluluktur.
- İzler kitle kimliksiz bir topluluktur. Yani izler kitle üyesi ve iletişimci genellikle birbirlerini kişisel olarak tanımazlar.
- Kitle iletişimi kamusaldır, içeriği herkese açıktır.
- Kitle iletişim araçları kaynaktan uzakta bulunan, birbirlerinden ayrı olarak konumlanmış çok sayıda insanla aynı anda iletişim kurabilir.
- Kitle iletişimi karmaşık biçimsel kurumları gerektirir.
- İletişimciyle izler kitle arasındaki ilişki, izler kitlenin kişisel tanışıklığı olmayan, profesyonel iletişimci rolündeki kişiler aracılığıyla kurulur.

-İletişim geri döndürölmezcesine tek yönlüdür ve izler kitlenin anında yanıt verme olasılığını fiilen dışlamaktadır. Böylelikle, iletişim sisteminde göndericiyle alıcı arasında keskin bir kutuplaşma sözkonusudur.

Kitle iletişim aracı; radyo, televizyon, dergi, gazete ve filmi içeren iletişim endüstrisi ve teknolojisidir (36). Kitle iletişim araçlarının ürünleri hem fiziksel anlamda, hem de bireye maliyetinin oldukça az olması nedeniyle ekonomik olarak halkın çoğunluğu tarafından kolayca elde edilir (2).

Kitle iletişim araçlarının (medya) etki türlerini şu alt başlıklar halinde sıralamak mümkündür (2):

-Tutum Değişikliği: Medya, insanların başkalarına ve olaylara karşı tutumlarını farklılaştırarak dünyaya bakış açılarını değiştirme etkisine sahiptir.

-Bilişsel Değişim: Medya, insanların inançlarını değiştiren ya da farklılaştıran düşünce ve olayları değerlendirme biçimlerini değiştirme etkisine sahiptir.

-Ahlaki Panik/Toplu Tepkiler: Medyanın kanun ve düzen ya da halk sağlığı gibi konularda temelsiz endişeler yaratma etkisi vardır.

-Duygusal Yanıtlar/Kişisel Tepkiler: Medya, insanların mantıklı olanlar kadar duygusal tepkilerini de uyandırarak etkiler. Bu ahlaki panikle yakından ilgilidir. Örneğin, özellikle kadınlar için kişisel görüntü ve vücudun öneminin medya tarafından duyguları uyandıracak şekilde arttırıldığı söylenebilir. İzleyici yaşlılık kremlerinin önemiyle ilgili iletilerin mantığını düşünmez. Ürünün işe yaramayacağını; çünkü derinin hücrelerini gençleştiremeyeceğini göz ardı eder. Buradaki etki, dış görünüş hakkında endişe ve istekler yaratmak içindir.

-Gündem Oluşturma: Medyanın özellikle haber çalışmalarında önemli konulardan “bir gündem oluşturma” etkisi vardır. Kitle olarak biz gündemin bu şekilde olması gerektiğine inanırız.

-Toplumsallaştırma (Sosyalizasyon): Medya, bizi toplumdaki kurallar, değerler ve kabul gören davranışlara göre toplumsallaştırma etkisine sahiptir.

-Toplumsal Kontrol: Medya fikir birliği, kanun ve düzen hakkında tartışmalar yaratarak ve toplumumuzun işleyiş biçimini sorgulayan kanıt ve materyalleri bastırarak izleyiyi kontrol etme yetkisine sahiptir.

-Gerçekliği Tanımlama: Medya gerçekliği bizim için tanımlar. Toplmsal gerçeklik, toplumumuzu yönetmemiz ve başkalarıyla olan toplumsal ilişkilerimizi yürütme biçimimizle ilgili olarak gerçek, normal, uygun kabul ettiğimiz şeylerdir.

-Egemen İdeolojinin Onaylanması: Medya dünyayla, toplumdaki gruplar arasındaki güç ilişkileriyle ve şeylerin nasıl sürdüğü hakkındaki görüşlerle ilgili egemen bakış açısının onaylanmasını etkileyebilir. Medya bu anlamda toplumun seçkin ve ayrıcalıklı üyelerinin geri kalanlar üzerinde sahip olduğu toplumsal ve kültürel güç olan hegemonyanın önemli bir parçası haline gelir. Hegemonya bu gücün görünmez olması için onu doğallaştırır. Toplumsal sistemin sınıf yapısının kendisi doğal olarak kabul edilmesi eğilimindedir. Son olarak, hegemonya kavramı yaptıklarının bir bütün olarak toplum için doğru ve iyi olması gerektiğine dair bir kanı yaratarak meclisin kendisini de destekler. Althusser, medyanın bu etki türünü “devletin ideolojik aygıtı” olarak nitelendirir.

Günümüzde kitle iletişim araçları yoluyla gerçekleştirilen iletişim süreci, mesajı gönderen ile alan tarafın başat kültür alanı içinde anlaşılabilmesini gerektirmektedir. Bu iletişim sürecinde mesajı alan kesimler bağımlı konumdadırlar; eşit ya da özgür değildirler. Çünkü gönderilen mesajlar, mesajı hazırlayan kişilerin değerlerine, normlarına göre önceden hazırlanmakta. Bu nedenle de toplumdaki egemenlik ilişkilerini taşıyan başat kültüre göre yorumlanmak zorunda kalmaktadır. Bunun nedeni ise, varolan toplum yaşamına uyumlanma zorunluluğudur. Başka deyişle, kitle iletişiminde toplumsal konumları eşit olan insanlar arasında gerçekleşen bir iletişim olmaktan çok “buyruk verme/güdüleme”ye dayalı bir iletişim sözkonusudur. Bu tür bir iletişim süreci, alıcının mesaja ya da mesajı gönderene karşı eleştirel bir tutum edinmesini engellemektedir. Alıcı durumundaki bağımlı kimselerin mesajdan çıkaracağı anlamı, varolan yaşamı biçimlendiren etik, insanların bir bölümünün bağımlı, diğerlerinin de egemen konumda olmasını haklılaştıran, bunu doğal sayan etik belrilemektedir. Kısacası kitle iletişimi, varolan toplumdaki egemenlik ilişkilerinin taşıyıcısı olması nedeniyle toplumsal sistemin etkinliğinden yana bir kültürdür. Bu nedenle, “kısıtlayıcı, gerçekliği mistifiye edici, sınırlı” bir iletişimdir (9).

Kitle iletişiminin büyüyerek örgütlenmesi sonucu birey, farkına varmadan kitle iletişim kaynaklarının etkisi altına girer ve iletişim merkezlerinin hazırladığı kalıplar içinde kendini algılamaya başlar. Televizyon reklamları, moda dergileri ve ideolojik akımların sloganları, bireyin yaşamında annesinin, babasının; aile ve okul çevresinin etkisinden daha büyük bir güce kavuşma yolundadır bugün.

4.4.2. Kitle İletişim Araçları (Medya)

Medya, Latince kökenli bir sözcüktür. Halka, kamuoyuna ait medium, media sözcüğünden gelmektedir. Kısaca yığınsal kitle iletişim araçlarına verilen addır.

Basın ise medya organizasyonu içinde yer alan bir yapılandırma. Günümüzde basın ve medya söylemleri iç içe geçmiş durumda olup, birbirlerinin yerine de kullanılmaktadır. Basın çoğulcu ve katılımcı demokrasilerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç konumuna gelmiştir. Basın kavramı günümüzde kendi içinde bir yapıya sahip olup, materyaller bakımından çeşitlilik göstermektedir. Günümüzde basın yapı bakımından ikiye ayrılmaktadır:

-Yazılı Basın: Gazete ve dergi

-Elektornik Basın: Radyo (İşitsel Basın), Televizyon (Görsel Basın), Sinema ve Film

Basının işlevleri çok yönlü ve çeşitlidir. Basın (medya) ilk olarak bir bilgi kaynağıdır. İnsanlar yakın ve uzak çevrelerinde neler olup bittiğini, yakın ve uzak çevrelerinin özelliklerini merak ederler. İşte medya, insanların çeşitli konulardaki merakını giderecek bilgiler sunar. Bu bakımdan medyanın birinci görevi bilgilendirme olmalıdır. Bilgilendirmek, basının temel görevi olan haber vermekle eş değerdir. Haber vermek işlevi, basının aynı zamanda hem kamusal hem de sosyal görevidir. Söz konusu göreviyle, belirli görüşlerin savunuculuğunu yapmakta, toplum yönlendirmekte, yeni tutumların yerleşmesine katkı sağladığı gibi, siyasal kararların alınmasında zaman zaman iknaya başvurarak bazı fikirlerin değiştirilmesinde ve biçimlendirilmesinde etken olabilmektedir (16).

Medya aynı zamanda toplumsallaştırma işlevini de yerine getirir. Aile, okul, dini-ahlaki kurumların yerine getirdiği toplumsallaştırma işlevini günümüzde medya oldukça büyük bir ölçüde yerine getirmektedir. Medyanın üçüncü işlevi ise eğlendirmektir. İnsanlık, tarih boyunca günlük gerçeklerin katılığından, tekdüzeliğinden, bunaltıcılığından sıkılmış; eğlenceler, oyunlar, festivaller, yarışmalar düzenleyerek rahatlama yolunu seçmiştir. Günümüz medyası da insanın bu gereksinimine uygun bir görünüm arz etmektedir. Artık günümüz medyasında eğlendirme işlevi diğer bütün işlevlerin önüne geçmiştir (8).

Medyanın dördüncü işlevi ise kültürel dir. Çünkü medya bir ulusun kültürel kimliğini hızlı bir değişim süreci içine sokabilir. Batılılaşma, evrenselleşme, kitle kültürü gibi tartışılan hangi kavram ve süreç varsa medyanın kültürel işleviyle bağlantılı tartışma konularıdır (52).

Medyanın kamusal amaçlı yerine getirmesi gereken işlevleri, bugün önemli ölçüde dumura uğramıştır. Bunda medya patronlarının salt ticari kaygılarla hareket etmesi ve kitle iletişim araçları tarafından, insanları sadece tüketim ve imaj dünyasına yönlendirmeye yarayan kitle kültürünün etkisi büyüktür. Ülkemizde medya, kültürel ve eğitim işlerini yerine getirememektedir. Medyanın siyaset, magazin ve spor olmak üzere bütün alanlarında bu yozlaşma hissedilmektedir. Gerçekten de günümüzde medyanın bireyi etkinliğe ittiği tek format, çarpıtılmış eğlencedir. Özelde medya ve genelde kültür sanayi (kitle kültürü) bireye aydınlanma dediğimiz düş gücü ve usamlama yetisi yerine ideoloji, topluluk yaşamını oluşturan şenlikler yerine kaba sirk eğlenceleri, insana insan olma kıvancını duyumsatmak yerine narsizm sunmaktan öteye geçememektedir. Ayrıca medya edilgenleştirici ve uyuşturucu etkisini gösterirken, her türlü aldanımcı etkisini kesiksiz olarak sürdürürken, hiçbir işe yaramayan amaçsız eğlence işlevini yerine getirirken, aynı anda da yerine getirmeyi hiçbir zaman ciddiye bile almadığı ütopyan bir vaadi her yöne ışınlamaya devam ederek herkese özgürce yaşayabileceği bir serbest zaman ve esenlikten söz edebilmiştir (9).

4.4.2.1. Yazılı Basında Spor

4.4.2.1.1. Yazılı Basının Doğuşu

Gazete sözcüğünün kökeni İtalyanca “gazetta” sözcüğüdür. İlk gazeteler Orta Avrupa’da ticaretin geliştiği, kentleşmenin en yoğun görüldüğü bölgelerde, insanlara belirli ve düzenli aralıklarla yayın sunma olanağı şeklinde ortaya çıkmıştır (63).

1609 yılında Strasborg’ta Almanca yayınlanan haftalık Avisa Relation Oder Zeitung adlı gazete bugünkü anlamda ilk gazetedir. Bu gazeteyi daha sonra Hollanda’da, İngiltere’de, Fransa’da yayınlanan gazeteler izlemiştir (8).

Gazetenin pek çok tanımı yapılmıştır. Türk Dil Kurumunca yayınlanan Türkçe sözlüğe göre gazete; her türlü okuyucuya, politika, ekonomi, kültür ve başka konularda haber ve bilgi vermek üzere belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan, büyücek boyutlu, basılı kağıttır.

Gazeteci ise bir olayı haber haline getiren, onu yorumlayan ya da başka bir deyişle kamuoyunun gündemini saptayan kişidir. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'na göre ise profesyonel gazeteci asli, sürekli ve ücretli işe bir veya birkaç basın organında yazı ve resimle katkıda bulunan ve kazancının çoğunu böylece sağlayan kişidir (12).

Bir başka tanıma göre ise gazeteci, herhangi bir basın organına bağlı olarak ya da bağımsız bir şekilde ve asli basın hizmeti görevi gören ve geçimini bu yolla sağlayan kişidir. Gazeteci hak, sorumluluk ve yükümlülüklerle donatılmıştır. Gazetecinin kamuoyuna karşı sorumlulukları vardır. Bir gazetecide en başta gelmesi gereken özellik, dürüstlüktür. Yansızlık, nesnellik dürüstlüğün ön koşuludur (51).

Gazetecinin en başta gelen işlevi haber vermektir. Günlük çevrede olup bitenler, gazetede işlenerek haber halinle getirilir. Olay hammaddedir. Haber ise işlenmiş mamul maddedir. Gazeteler yalnızca göze hitap ederler. Gazetenin her sayısı yarına kalacak olan bir belgedir. Bu bakımdan istenildiği herhangi bir zamanda yeniden okunabilir. Gazete ve dergi haberciliği, radyo ve televizyon haberciliğine göre daha ayrıntılıdır. Gazeteciliğin kurumsallaşması 19. yüzyıla özgüdür. 19. yüzyılda ulaşım ve iletişimde meydana gelen değişiklikler de gazeteciliğin etkisini artıran nedenlerin başında gelmektedir. Ulaşım ve iletişim devrimiyle birlikte insanoğlunun zaman ve yer üzerinde egemen olması bir gerçek haline gelmiş, anilik ve uzaklık yakınlık kavramları önem kazanmıştır (63).

Oysa gazete ilk çıktığı dönemlerde bilgilendirme ve haberdar etme unsurlarının ön plana çıktığı bir görünümdeydi. Çağımızda ise bu unsurlara eğlendirme ve hoşça vakit geçirtme, magazin haberciliği de eklenmiştir. Gazeteler için ilginçlik, duygusallık ve sansasyon gibi kavramlar önemli hale gelmiş, buna bağlı olarak tiraj kavramı gelişmiştir. Günümüzde gazetelerin en önem verdikleri husus tiraj artırmaktır. Çünkü gazete artık bir ticari kuruluş olarak ele alınmaktadır.

Gazeteler yayımlandıkları ilk yıllarda enformasyondan çok fikirlerin yayınına esas görevleri olarak görüyorlardı. Daha sonra kitle toplumunun ortaya çıkışıyla birlikte fikir gazeteleri ve kitle gazeteleri ayrımı ortaya çıktı. Avrupa gazeteciliği daha çok fikir gazeteciliği üzerinde çalışırken ABD gazetecileri Hearts ve Pulitzer kitle gazeteciliğinin ilk temsilcilerini oluşturdular (54). Kitle gazeteciliğinin en önemli özelliği, düşünceden çok

görselliğe ağırlık vermesidir. Doğaldır ki bu olguda televizyonun taşıdığı görsellik unsuruyla gazeteye ciddi bir rakip olmasının da payı vardır.

Bu olgu da fotoğrafın ön plana çıkmasına yardım etmiştir. Fotoğraf, zihinlerde habere göre daha fazla kalıcı bir etki uyandırmaktadır. Bu da medyanın giderek ciddiyetini kaybetmesine yol açmaktadır. Bu değişim özellikle gazetelerde daha çarpıcıdır. Haberler kişiselleştirilir. Kişiler üzerinde odaklanan anlatım tarzı yeğlenir. Yani toplumsal sistem bir bütünlük içinde ele alınmaz. Tek tek bireylerin yazgıları toplumsal sistemden yalıtılmış olarak ele alınır ve bireyselleşme körüklenir (30).

Gazetelerin özellikle bu tabloidleşme sürecinde sayfalarındaki haberlere ayrılan yer küçüklükleri, görsel malzemeye daha fazla yer ayırdıkları, yayını daha yumuşak, daha magazin içerikli haberlere yer verecek şekilde değiştirdikleri gözlenmiştir (18).

4.4.2.1.2. Yazılı Basında Sporun Yeri

Yazılı basında sporun yer alışı diğer kitle iletişim araçlarından farklıdır. Çünkü diğer kitle iletişim araçlarına göre daha geniş bir zamana sahiptir. Bunun içindir ki ayrıntılı bilgi, yorum yazılı basına spor haberciliğini radyo ve TV'ye oranla avantajlı duruma getirmektedir. Spor basınında yer alan bir yorum, verilen bir demeç uzun süre kamuoyunun gündemini meşgul etmekte, daha uzun süre gündemde kalmaktadır.

4.5. TÜRKİYE'DE SPOR BASINI

4.5.1. Türkiye'de Yazılı Spor Basınının Doğuşu ve Gelişimi

Türk basınında spor konusunda ilk yazıya 1891'de rastlanır. Bu tarih aynı zamanda ülkemizde spor konusunda ilk kitabın yazılıp yayınlandığı yıldır. Bu durum Türkiye'de spor yazarlığının 100 yaşını geçtiğini gösterir (5).

Ahmet İhsan Bey, Türk edebiyatında önemli bir devre adını veren ünlü dergisi "Servet-i Fünun"u çıkarırken, bu derginin ilk sayısının sayfaları arasında spora da yer vermiştir. Ali Ferruh Bey adına bir kişinin Paris'ten yazdığı 'eskrim' konusundaki makale, Türk basınında yer alan ilk spor yazısı olması bakımından büyük önem ve değer taşır. Tarih, 14 Mart 1984 (37).

İlk spor kitabı ise yine aynı yıllara rastlamaktadır. Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) Terbiye-i Bedeniye (Beden Eğitimi) öğretmeni olup memleketimizde jimnastik sporunun temel direklerinden biri bulunan rahmetli Faik Hoca (Üstün İdman) 1891 yılında yazıp yayınladığı ‘Jimnastik veyahut Riyaziyat-ı Bedeniye’ adlı eseriyle bu konuda öncülük etmiştir. Faik Üstün İdman Hoca sporcuların olduğu kadar spor yazarlarının da piri olarak kabul edilmektedir (5).

Spor yazıları günlük gazetelerin sütunlarına 1895 yılından itibaren girmeye başlamıştır. İlk spor yazısını yayınlayan günlük gazete Selanik’te çıkan Asır gazetesidir. Bu spor haberi İngiltere’de yapılan bisiklet ve at yarışlarıyla ilgilidir. 1897 yılında ise İzmir’de yayınlanan Hizmet gazetesinde Selim Sırrı Tarcan tarafından ilk spor yazıları yayınlanmaya başlamıştır.

Sporu konu alan dergilerin yayın hayatına başlama tarihi ise 1910 yılından sonra gerçekleşmiştir. “Futbol” adını taşıyan bu dergi 28 Eylül 1910 günü yayın hayatına atıldı. Derginin sahibi Üsküdarlı Mehmed Burhanettin Bey’di (Burhan Felek). Dergi 8 sayfadan ibaret olup, tüm yazılar Burhan Felek tarafından kaleme alınıyordu. Bu dergi ancak 6 sayfa çıkabilmiştir. Burhan Felek, yayınladığı kitaplar ve yazılarıyla dönemine damgasını vuran en ünlü spor yazarlarımızdan biridir. Daha sonra Terbiye ve Oyun Donanma Mecmuası adlı spor dergileri yayınladı.

Burhan Felek tarafından çıkarılan dergiyi 1911 yılında Selim Sırrı Tarcan tarafından çıkartılan “Terbiye ve Oyun”, 1913 yılında yayınlanan ve Sait Çelebi’nin çıkardığı “Spor Alemi” isimli dergiler izlemiştir. Spor yazarlığını kendisine meslek olarak seçen ilk kişi ise Çelebizade Said Tevfik Bey (Said Çelebi) olmuştur. Kullandığı esprili dil, birçok kişiyi önce spor yazılarına karşı ilgilenmeye sevketmiş, sonra bu kişileri sahaya çekmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra gazeteler, spor olgusuna özel bir önem vermeye başlamışlardır. Bu konuda çığır açan gazete Ali Naci Karacan’ın sahibi olduğu Akşam gazetesiydi. Akşam gazetesi, Türk Spor Basını tarihinde birinici sayfasını ilk kez spor haberlerine açan gazete olmuştur.

1925 yılında ise Türk Spor Basını, “Spor Alemi”nin öncülük ettiği Avrupa spor muhabirliği olgusuyla karşılaştı. İlk Avrupa spor muhabirimiz, Galatasaraylı bir atlet olan Suat Hayri Ürgüplü’dür. Suat Hayri Ürgüplü Paris’ten gönderdiği yazılarla Avrupa ve dünya sporuna ait haberleri gazete ve Türk sporseverlere bildiriyordu. Suat Hayri Ürgüplü 1925 yılında da “Şa Şa Şa” adlı bir spor dergisi yayınlamıştır.

Futbol hakemi İzzet Muhittin Apak “Haber” adlı akşam gazetesinin son sayfasını tamamen spora ayırarak günümüzdeki sistemin kurucusu ve öncüsü olmuştur. Türk spor basınında profesyonel spor yazılarının ortaya çıkması 1930 yılından sonra gerçekleşmiştir. Özellikle gündelik gazeteler, spor haberlerini ve yorumlarını okuyucularına aktarabilmek için kadrolarında salt sporla görevli profesyonel yazarlara da yer vermeye başladılar. Ayrıca bu yıllardan başlayarak gazeteler, yurdun çeşitli yerlerinde de özel muhabirler ve yazarlar görevlendirme yoluna gittiler (8).

Devlet tarafından çıkarılan ilk spor dergisi ise 1935 yılında Türk Spor Kurumu tarafından çıkarılan “Türk Spor Kurumu” dergisidir. Bu dergide spor haberlerinden çok makaleler yayınlanıyordu. Yine bu yıllarda Ankara’da Türk Hava Kurumu’nca yayınlanan “Havacılık ve Spor” adlı dergi de devlet tarafında finanse ediliyordu. 1936 ve savaş sonrasının 1948 Olimpiyatları, hem Türk sporunu hem de spor basınının hayli etkiledi. Özellikle atletizm, güreş ve futbol dallarındaki hareket önce sütunları, sonra da sayfaları büyütürken teknolojik gelişmeler, genelde basını daha çok sayfalı ve yüksek tirajlara ulaştırdı (48).

1937 yılından itibaren Türk spor basınında ilk kez taraflı dergilerin yayın hayatına başladığı görülmektedir. Bunların ilki Fenerbahçe Kulübü Genel Sekreteri Celal Atamer ve kulübün üyelerinden aynı zamanda spor gazetecisi Kemal Onan tarafından çıkarılan “Sarı-Lacivert” dergisidir. Bu dergi 1940 yılına ek yayın hayatını sürdürmüştür. Bu dergiyi daha sonra 1945 yılında Mustafa Kızıltan tarafından yayınlanan “Beşiktaş” ve Süleyman Tekil ile Muslih Peyoğlu tarafından yayınlanan “Galatasaray” adlı dergiler izlediler.

1950’li yıllarda spor Türk basınının vazgeçilmez unsuru olmuştu. Türk basınında spor muhabiri ve yazarının sayısı gittikçe artıyordu. Gazetelerin spor servislerinde bazen 30 hatta 40 kişi çalışıyor olmuştu. Bu gelişmeyi 1953 yılında “Spor Haberleri Ajansı”nın kurulması izledi. Gündelik ilk spor gazetesinin kurulması ise 1954 yılında “Türkiye Spor” gazetesi

olarak yayın hayatına başladı. Gazeteyi çıkaran Yılmaz Poğda idi. O zamanlar en çok satan gazetenin günlük tirajı 40 bin iken, adı geçen gazete 50 bine yakın tirajla büyük bir rekor ve reform gerçekleştirmiştir.

1960'lı yılların Türk basını için önemi spor yazarlarının örgütlenme yolundaki girişimleri oldu (6). Spora bakış, haberi sadece sütunlarda ele alan bir anlayış olmaktan çıktı ve spor gazetecisine “toplumsal ödev” sorumluluğu getirdi (48).

İstanbul'daki gazetelerin spor servislerinden seçtikleri kişiler bir araya gelerek 14 Nisan 1963 tarihinde “Spor Yazarları Derneği”ni kurdular. Bu dernek ilk olarak Uluslararası Spor Yazarları Derneği “A.I.P.S.”ye başvurdu. Birliğin bu başvurusu Samim Var'ın çabalarıyla kabul edildi. Birliğin başkanı Adnan Akın'dı. Daha sonra başkanlığa seçilen Namık Sevik döneminde (1965) birliğin adı değişerek “Türkiye Spor Yazarları Derneği” adını aldı. 1968 yılında Türk basınında tüm gazetelerin sporun üzerinde önemle ve ısrarla eğildikleri dönemdir. Bu yıllardan sonra Türkiye'nin gündeminde uzun yıllar kalacak basın organları hızla gelişerek spora önem vermeye devam etmektedirler (5).

1980'li yıllarda ise Türk basınında spor artık iyice önem kazanmış bir daldı. Günlük gazeteler arka sayfalarını spora ayırmakla yetinmeyip, haftanın belli günlerinde daha fazla sayılarını spora ayırmaya, spor ekleri ve spor kitapçıkları dağıtmaya başladılar. Yine bu dönemde gazetelerin spor servisleri arasında transferler yaşandı. Bu bakımdan 1980'li yıllar Türk spor basınının “altın yılları” olmuştur (6).

7 Ekim 1983'te spor azarı Erdoğan Arıpınar tarafından kurulan Türk Spor Ajansı, ülkenin dört bir yanındaki muhabirleri ve çağdaş teknik donanımlarıyla, her gün ortalama 7-8 sayfalık bültenleri gazetelere geçti. Bu ajans Türkiye'de tek günlük spor haberleri ajansı olma özelliğini uzun süre korudu.

1985'ten sonra spor basını çeşitli eklerle okurlarına daha çok yaklaşmak gereğini duydu. Tercüman 4 ciltlik Spor Ansiklopedisi verirken, Milliyet spor dallarını içeren kitap yayınladı. Milli Futbol Takımı'nın uluslararası alanda elde ettiği başarılı sonuçlar kamuoyunun spora daha fazla yönelmesinde etken oldu. Spor yazarlığı bir dönem hemen hemen tüm spor dallarını kapsarken, artık inandırıcı olabilmek, okuyucunun beklentilerini karşılayabilmek ve her eve girebilmek için uzmanlaşma giderek önem kazandı.

1989 yılından sonraki süreçte sadece spora ayrılmış günlük spor gazetelerinin yayın hayatına girdiği görülmektedir. Fotospor, Fotomaç, Fanatik gibi spor gazetelerinin kurulması birbirini izlemiştir. Günümüzde ise spor gazetelerinin varlığının yanı sıra günlük gazetelerde yer alan spor sayfaları da her geçen gün artmaktadır. Önceki yıllarda basında spor birkaç sütunda yer alırdı. Ama şimdi yazılı basına baktığımızda çoğu gazeteler 4-5 sayfa spora yer ayırmakta ve her gazetenin 20-25 kadar spor muhabiri ve yazarı bulunmaktadır. Eski durumdan bugünkü duruma gelmiş olmak, bu seviyelere ulaşmak Türk sporunda olduğu kadar Türk basınında da önemli bir olaydır. Ülkemizde spor yazarı sayısı eskiye oranla çok hızlı şekilde yükselmiştir. Bunun en önemli faktörlerinden birisi de özel televizyonlar ve radyolardır. Bu durum Türkiye’yi spor yazarları açısından diğer ülkelerle mukayese edildiğinde Uluslararası Spor Yazarları Birliği’ne en çok üye veren ülke durumuna yükseltmiştir (38).

4.5.2. Türkiye’de Sporun Yazılı Basındaki Yeri

Günlük gazetelerin içeriğinde spora ayrı bir yer ayrılmakta, spor genellikle gazetenin arka sayfalarında verilmektedir. Sporun gazetelerin arka sayfalarında ayrı olarak sunulması, sporu görsel olarak gazetenin diğer içeriğinden ayırmakta, onu yalıtılmaktadır. Bu durum sporun özel bir arena oluşturduğu inancını yeniden üreterek, toplumun ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel özelliklerinden bağımsız, tarafsız bir alan oluşturduğu sanısını yaratarak, sporun manipülatif özelliklerini gizleme işlevi görmektedir (69).

Türkiye’de gazetelerin arkadan -spor sayfasından- başlanarak okunmasında, taraftar olarak takımla özdeşleşmiş olmanın payı büyüktür. Çünkü bu sayfada ona (taraftara) ait bir şeyden söz edilmekte, haber verilmektedir. Bu haberler üzerine yapılan yorumlarda, insanlar büyük ölçüde kendi düşüncelerine rastlayabilmektedir. “Türkiye’de herkesin spor ve siyaset üzerine söyleyecekleri vardır” genel kanısı, daha çok spor için geçerli olabilir. Cumhuriyet’in 75 yıllık tarihinde, 1960-1980 yılları arasında -on yılda bir, üç kez- askeri darbelerin olduğu hatırlanırsa, bunların halk üzerinde yarattığı olumsuz etkilerin başında, siyaset yapmanın ve siyasetten konuşmanın kötü bir şey olduğu gelir; üstelik böyle bir şey yapmanın karşılığı hapis cezası-hapishanede geçirilecek yıllarla yitirilmiş bir yaşam olabilir. Oysa futboldan, takımlardan konuşmanın böyle bir sakıcası yoktur; tersine içinde bulunduğunuz toplumdaki herkes tarafından ilgiyle dinlenir, takımınızla özdeşleşmeniz saygıyla karşılanır (61).

1980 sonrası basında gözlenen bir diğer gelişme de bazı spor haberlerinin birinci sayfada verilmesindeki artıştır. Gerçekte, spora ilişkin haberlerin ilk sayfadan verilmesi 1980 sonrasına ait bir olgu değildir. Ancak 1980 sonrası dönemde bu uygulama hız kazandı. Uluslar arası futbol karşılaşmaları yanında, futbolcuların aldıkları yüksek transfer ücretleri ile özel yaşamlarına ilişkin haberlerin de birinci sayfadan verilmeye başlandığı görüldü (69). Bu durumun nedeninde, 1980 12 Eylül darbesinin yarattığı depolitizasyon sürecinin etkisi yadsınamaz.

Gazetelerin spor sayfalarında maçlarla ilgili haber ve yorumlar, kulüplere ilişkin haberler, antrenmanlar, takımların durumu, transferler ve teknik adamlar, kulüp yöneticileri ile sporcuların demeçlerine ilişkin haberler verilirken sporun ekonomik, siyasal ve sosyal yapısına ilişkin haberlerin, daha çok ekonomi ve siyaset sayfalarında yer aldığı görülmektedir. Sporun ekonomik ve siyasal yapısına ilişkin haberlerin, gazetelerin ekonomi ve siyaset sayfalarında verilmesi, sporun bir yandan ekonominin büyüyen bir sektörü haline gelmesinin bir yandan da politikayla ilişkisinin bir göstergesidir (69).

1980’li yıllardan başlayan ve günümüze kadar gelen süreçte, yazılı spor basını sayfalarının geniş halk kitleleri tarafından her geçen gün daha fazla okunmasıyla futbola gösterilen ilgi; hiç spor yapmayan hatta spor karşılaşmalarını izlemeyen bireyler açısından da artmıştır. Örneğin bir futbol karşılaşmasına seyirci olarak giden veya belki de hiç gitmeyen milyonlarca okuyucu; yalnız bu karşılaşmaların sonuçlarına ilişkin haberler değil, bunlara ait ayrıntılı bilgiler içeren karşılaşma öncesi haberlerini bile büyük bir ilgiyle okumaktadır. Artık okuyucu günümüzde günlük gazetelerdeki spor sayfalarının yanı sıra futbolu günlük spor gazetelerinden ve haftalık, aylık periyotlarda çıkan futbol dergilerinden de takip etmektedir (17).

4.5.3. Günümüzde Spor ve Medya İlişkileri

Sporun ticarileşmesi kavramıyla spor ve sporcu alınır ve satılır şeyler haline gelmiştir. Sporun endüstrileşmesi ve profesyonelleşmesine eşlik eden ticarileşme sürecinin gerisinde, büyük ölçüde günümüz toplumlarına hakim olan “Pazar zihniyeti”nin yattığı ve bu durumun beraberinde “sporun kirlenmesi” denilen olumsuz sonuçları da doğurduğu görülmektedir. Bununla birlikte ticarileşmenin, “gıpta etkisi” yaparak bazı kimselerin, toplumsal hareketlilik

kanallarına ulaşmasına yardımcı olduğu da ileri sürülmektedir. Öyle görünüyor ki, birlikte değerlendirilmesi gereken endüstrileşme, profesyonelleşme ve ticarileşme olguları iki tarafı keskin bir bıçak gibi spor adına olumlu olduğu kadar, olumsuzluk da içeren durumlara neden olmaktadır (4).

Ülkemizdeki medya açısından üçünde bulunulan yer ve ortaya konulan üretim değerlendirildiğinde, pek çok olumsuzlukla karşılaşmak olası hale gelmiştir. Hatta bu olasılık o derece sık tekrar edilmektedir ki, artık tekrarlar arasındaki fasılaları hemen hemen yok gibidir. Etkilediği kitle açısından değerlendirildiğinde, görsel-işitsel kitle iletişim araçları günümüzde geniş coğrafi bölgelere ve geniş halk kitlelerine ulaşabilmektedir. Buna karşın, bugün Türkiye’de ticari yayıncılık alanında kamuya hizmet anlayışı yok denecek azdır. Oysa medyanın ürettiği hizmet türü yarı kamusaldır. Doğal olarak burada, TRT’nin yapmış olduğu kamu hizmeti yayıncılığını istisna tutmak gerekir (32).

Geçmişten günümüze, hem sporun medyaya hem de medyanın spora etkisi görülmektedir. Özellikle sporun tüm dünyada bir sosyal olgu olarak gelmiş olduğu konumda kitle iletişim araçlarının etkisi büyük rolü olmuştur. Değişik spor dallarının tanıtılıp yaygınlaştırılması, spor yapma olanağına sahip olmayan çoğunluğun spora ilgi duyması, kitle iletişim araçları sayesinde gerçekleşmiştir. Artık spor medyayı kontrol eder ve yönlendirir duruma gelmiştir. Medya sporun bunca değişik çeşidi, fizyolojisi, anatomisi, antrenman planlaması ve periyotlaması, organizasyon ve yönetimi, psikolojik ve sosyolojik yönü karşısında gerekli uzmanlaşmayı gerçekleştirmediği için geride kalmıştır. Özellikle profesyonel spor, gazetelerin spor sayfalarını ve televizyonların spor programlarını ele geçirmiş durumdadır.

Sporun ticarileşmesi ve genel olarak ticari kaygılarla faaliyet gösteren medya içinde özel olarak konuşlanan spor medyasının ticarileşmesi birbirine koşut olarak gelişmektedir. Tamamen profesyonelleşen ve çok yüksek ticari kaygılarla faaliyet gösterip endüstriyel bir alan haline gelen futbol, medyanın da ilgisini büyük ölçüde çekmiştir. Futbolun kitlelerin en fazla ilgisini çeken spor olması, spor medyasının büyük ölçüde futbola yer vermesine ve arz-talep ilişkileri çerçevesinde hareket etmesine neden olmaktadır. Önemli olan spor gazetelerinin ne kadar satış yapacağı veya televizyondaki spor programlarının ne kadar reyting alacağıdır. Bu durum medyanın daha fazla reklam geliri elde etmesiyle doğrudan

ilgilidir. Çünkü tiraj ve reyting oranlarının fazla olması daha fazla reklam geliri anlamına gelmektedir (61).

Medyanın spora olan ilgisi sonucu giderek ticarileşen sporun olumlu ve olumsuz etkileri gözlemlenmektedir. Atalay sporun ticarileşmesinin bazı olumlu ve olumsuz yanlarını sıralamıştır (8).

-Ticarileşmiş spor, sosyal hareketlilik olanağı sunar. Örneğin toplumun alt tabakalarından gelen bir kişi, sportif başarı göstererek toplumsal pozisyonunu yükseltebilir.

-Elit sporcuların medya tarafından mit haline getirilmesi, kitlelerde sportif olaya katılımı teşvik edebilir.

-Sporun ticarileşmesi, spor ekipmanları sektörünü geliştirir. Bu olgu da yeni istihdam olanaklarının yaratılması demektir.

Olumsuz yanları ise;

-İstemi fazla olan spor dalları daha çok önem kazanırken, popüler istem dışında kalan spor dalları gölgede kalmaktadır. Bu da bazı sporcuların mitleşmesini, idolleşmesini beraberinde getirmektedir. Bu durumda toplumda idolleşmemeişi sporcuların varlıkları tehlikeye girmektedir.

-Sporun ticarileşmesi, reklamcılık, sponsorluk ve reyting ya da tiraj kavramlarıyla birlikte ele alındığından, ilgi çeken spor branşlarına ait takımlar popülerlikleri sayesinde daha fazla mali destek bulurken, popüler ilgiyle karşılaşmayan spor darlı gitgide medyada daha az yer bulur. Bu olgu da popüler olmayan spor branşlarının daha da gölgede kalmasına yol açar.

-Sporun medya yoluyla ticarileşmesi, kitleleri her türlü toplumsal soruna yabancılaştırıcı, onları edilgin kılıcı bir olguya yol açmaktadır.

Sporun medyatikleşmesi, sporun özünün de değişmesine yol açmaktadır. Bundan dolayı spor karşılaşmalarının kuralları ve başlama saati televizyon izleyicisine göre ayarlanmaktadır. Örneğin Seul Olimpiyatları sırasında atletizm yarışmalarının saati, ABD'lilerin izleyebilmesi için değiştirilmiştir. Yayın hakları için en fazla parayı veren ABD televizyonlarının isteği göz önüne alınarak Uluslar arası Olimpiyat Komitesi tarafından 237 finalin 119'u Amerikan televizyonlarının prime-time'ına denk düşecek şekilde sporcuların hiç de alışık olmadıkları bir saat dilimi olan 19.00 ile 24.00 saatleri arasına kaydırılmıştır. Yine yayıncıları mutlu etmek için futbolda altın gol uygulaması ve voleybolda tie-break seti, benzer uygulamalardır. Benzer bir uygulama basketbol için de geçerlidir. Aralarda daha fazla reklam almak amacıyla basketbol oyunu 10'ar dakikalık 4 periyoda çıkarılmıştır. Bu uygulamalar ise

belli spor branşlarının yıldızının parlamasına, diğer spor dallarının ise ekranlardan uzak kalmasına yol açmaktadır. Bu olumsuzluğu yaşayan spor dallarının başında ise halter, judo, kürek ve güreş gelmektedir (8).

Spor medyasının amatör spor branşlarına yer vermemesi daha başka nedenlere de bağlanabilmektedir. Serarslan (60) durumu bir başka açıdan şöyle ele almaktadır: “Kitle haberleşme araçlarının uzmanlaşmış spora daha fazla yer vermesi profesyonel ve yarı profesyonel spor branşlarının halkın sosyal alaka merkezi haline gelmesi ve seyir olarak ilginin bu branşlarda yoğunlaşmasıdır. Bu sebeple özellikle ticari televizyonlar uzmanlaşmış spor müsabakalarını vermek suretiyle seyirci potansiyelini büyük ölçüde artırabilmekte, bu sebeple de bu programlara yer verme eğilimi artmaktadır”.

Sporun ticarileşmesi, insanların spora ayırdıkları serbest zamanın reklam şirketlerince, medya devlerince satın alınmasıdır. Bu bakımdan serbest zaman, spor ve medya dev bir maddi getirisi olan ve birbirinden asla ayrı düşünülemez dev bir üçgeni oluşturmaktadır. Günümüzde medya ve spor, ortak çıkarları serbest zamanın eşliğinde konuşulduğu de bir sektör haline gelmiştir. Ne tuhaftır ki, bu sürece kitle insanı gönüllü olarak katılmakta, serbest zamanının egemen güçlerce milyon dolarların konuşulduğu bir kar alanı haline getirildiğinin farkında bile değildir. Eskiden sınıf mücadeleleri kaba şiddete dayanıyordu. Bu sürece kitle insanı gönüllü olarak katılmakta ve dolayısıyla kaba gücün yerini haz, eğlence, neşe adı altında düzenin çarkları almakta ve bu çark hiçbir ciddi muhalefetle karşılaşmaksızın büyük bir hızla dönmektedir (8).

Spor ve medyanın birbirine koşut olarak ticarileşmesi, spor medyasında ve ticari güç odaklarında tekelleşme ve iktidar olabilme olgusunu da gündeme getirmiştir. Örneğin Türk medyasının iki dev grubu -Doğan Holding ve Sabah Yayıncılık Grubu- spor alanındaki iktidar söylemini üreten her türlü denetim düzeneklerini ellerinde tutmaktadır. Bu durumda ise spor medyası tek bir kaynaktan yönetiliyor izlenimini vermektedir. Sert (61) duruma şöyle açıklık getiriyor: “Spor alanından yalnızca futbolun, büyük oranda bu grupların gazetelerinin, dergilerinin spor sayfalarında -özel spor gazetelerinde ve spor dergilerinde- ve televizyonlarının spor programlarında yer alması, “Futbol İktidarının” nasıl oluşturulduğunun izlenmesini kolaylaştırmaktadır. Bu iktidardan çıkarı olanlar; futbolcular, yöneticiler, spor basını çalışanlarının tümü, daha çok da futbol eleştirmenleri, spor malzemesi üreticileri, reklamcılar ve siyasetçiler v.b. futbolun kitleler tarafından uygulanmasından çok, konuşularak kendi iktidarlarının yeniden üretilmesini, birbirleriyle girdikleri sıkı ilişkilerle sağlamaya

alışırlar. Öte yandan Türk medyasının tamamına yakınını elinde bulunduran iki dev basın kuruluşunda çalışan “spor yazarları” bu grupların sahip olduğu çeşitli gazetelerde aynı anda yazmakta, bir spor yazarının aynı hafta (3-4 gün), farklı gazetelerde futbol eleştiri/yorumları televizyonların spor programlarında yer almaktadır. Belki işletmecilik açısından, bir elemandan birden çok basın yayın organında yararlanmak sistemin mantığına uygundur. Ancak insanların, doğal olarak aynı bakış açısını, farklı gazetelerde ve televizyonlarda yansıtmaması, spor/futbol alanında tekdüze içerikli ve sürekli yinelenen bir söylemi oluşturmaktadır. Haber ve yorumlar tek bir merkezden çıkmış gibidir.”

Öyle görülüyor ki ülkemizde spor medyası üretim ve tüketim ilişkileri ekseninde sadece kar amaçlı hareket etmektedir. Sporda kamusal yayıncılık göz ardı edilmektedir. Böylelikle spor medyasında bir dizi etik problemler meydana gelmektedir. Bunun yanında Kitle haberleşme araçlarının spor dalları ile ilgili teorik, teknik ve pratik bilgi kazandırıcı, spor seyircisini eğitici ve yönlendirici, spor alanlarında zaman zaman görülen terör olaylarını giderici rolü olabilir. Ayrıca okul dışı gençliğin, ev hanımlarının beden eğitimine yönlendirilmelerinde televizyonun tesiri inkar edilemez (26)”.

Televizyon ve radyonun ortaya çıkışıyla birlikte artık gazetelerin de toplumdaki misyonları da değişmiştir. Artık günümüzde gazeteler sadece haber vermekle kalmıyorlar, haberi işliyor ve sentezini yapmak zorunda kalıyorlar. Günümüzde gazete sorumluları şu üç amacı gerçekleştirmek istemektedirler:

- 1- Tirajı arttırmak
- 2- Haberin çeşitliliğini ve içeriğini arttırmak
- 3- Üretim maliyetini sürekli düşürmek (6).

Yeni gazetecilik anlayışı gereğı de gazeteci artık tarafsız bir tanık olmaktan çıkmıştır. Yeni gazeteci tipi kendisini olayların dışında tutmayarak duyumsadıklarının ve heyecanlanmalarının tamamını okuyucuya iletmektedir. Günümüzde gazetecilik, haber ve yorumu bir potada eritmektedir. Eskiden haber sütunlarında sadece olayların verileceğine, makalelerde ise bir olaya ilişkin fikir ve kanaatlerin yazılması gerektiğine inanılır ve tarafsızlığın bu şekilde sağlanacağı sanılırdı. Günümüz gazeteciliğinin bir özelliğı de ilginçlik peşinde koşmasıdır. İlginçlik ilkesidir ki 19. yüzyılın ortalarından itibaren seçkin gazetecilik anlayışından bugünkü kitle gazeteciliğine geçişi sağlanmıştır. 19. yüzyıl ortalarında ABD’li gazeteci Horace Greeley’in de belirttiğı gibi okuyucu kendini ilgilendireni

okur (21). Bu olguda kitle iletişim araçlarının bulunuşu (özellikle matbaanın icadı), toplumda okur-yazarlığın yaygınlaşması ve halkın her gün bir gazete alabilecek kadar refah düzeyinin yükselmesi de büyük rol oynamıştır.

4.6. SPOR BASINI VE ŞİDDET

4.6.1. Spor Basını ve Şiddet İlişkisi

Tüm yazılı ve elektronik basın, yani kitaplar, dergiler, gazeteler, sinemalar, tiyatro, radyo ve televizyon medyayı oluşturmaktadır (49). Medya; insanları, ulaştığı güçlü nokta itibarıyla okul döneminde olduğundan da köklü bir şekilde hayatları boyunca ve çoğu zaman farkında olmadan yoğun bir şekilde etkileyen bir kitle iletişim aracıdır (50).

Eğitim, kültür, coğrafya, ekonomik durum veya diğer faktörlerin etkisiyle çoğu zaman alternatifsiz bir rekreatif araç olan kitle iletişim araçları içerisinde televizyondan sonra önemli bir yere sahip olan yazılı basın, teknolojik yeniliklerin haber toplama yönünden getirdiği kolaylıklardan yararlanarak, haberlerin toplandığı kaynaklarda uzmanlaşmaya gidilmiş ve bu sayede geniş kitlelere sesini duyurabilmiştir (65).

İletişim araçları içerisinde televizyon günümüzde insanların en fazla vakit ayırdıkları araçlardan birisidir. Şiddet yayınları, toplumun her kesimini etkilerken yarının büyükleri olacak çocuklar için iki kat daha tehlikeli olmaktadır (53).

Televizyon ve spor ilişkisine bakıldığında ise, bu ikilinin 1950’li yıllardan itibaren birlikte büyüdüğü söylenebilir. Televizyon, spor sayesinde bir kitle iletişim aracı olurken, spor da televizyon sayesinde geniş halk kitlelerine ulaşma imkanı bulmuştur. Spor ve televizyon birlikteliğinden, “spor ekonomisi” gibi çok önemli bir kavram oluşurken, bu yeni süreç sayesinde televizyon ekranlarına yansıyan spor etkinlikleri her kesime büyük paralar kazandırmaktadır. Büyük paralar karşılığında spor yayınlarını satın alan televizyon kuruluşlarının, bu ticari alışveriş sürecinden, para kazanarak ayrılması gerekmektedir. Böyle bir gerçek söz konusuysa, yayın kuruluşları yaptıkları yatırımın karşılığını alabilmek için spor etkinliklerinin düzenleyicilerinden birçok “talepte” bulunmaktadırlar. Bu taleplerin ilk sırasında, spor etkinliklerinin “başlama saati” yer almaktadır.

Televizyonların çok büyük paralar ödeyerek satın aldıkları spor etkinlikleri, artık, televizyonların en çok izlendikleri ve dolayısıyla reklam tarifelerinin en pahalı olduğu saat diliminde -prime time- (19:00-21:30) başlamaktadır. Avrupa Kıtası'nın (1) numaralı kupasında maçların başlama saati ortalama Türkiye saati ile 21.45'tir. Bu uygulama Süper Lig müsabakaları içinde geçerli bir uygulama olarak sürdürülmektedir (19).

Spor medyası şiddet ilişkisi, spor müsabakalarını canlı olarak yayınlayan yayın kuruluşu ile diğer yazılı ve görsel medya kuruluşlarının sorumlulukları 5149 sayılı Kanunun 16'ncı maddesi ile düzenlenerek;

- Spor müsabakalarını canlı olarak yayınlayan yayın kuruluşu ile diğer yazılı ve görsel yayın kuruluşlarının, bu Kanunun amacına aykırı nitelikte afis, pankart, söz, fiil ve davranışları yayınlamayacakları,
- Canlı yayın halinde vuku bulan yasak söz, fiil ve davranışların, haber amaçlı da olsa birden fazla yayınlanamayacağı,
- Basın ve yayın organlarının; söz, yazı veya davranışlarla, spor kulüplerini, taraftarlarını ve spor adamlarını; şiddete, kulüpler arası husumete veya suça teşvik edici eylem ve davranışlarda bulunamayacakları ve eleştiri amacı dışında aşağılayıcı yorum veya haber yayınlamayacakları, hükme bağlanmıştır.

5149 sayılı Kanunun 16'ncı maddesine aykırı davranan görsel yayın kuruluşları hakkında 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun; basın mensupları hakkında ise 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu hükümleri saklı tutulmuştur. 16'ncı maddede yazılı eylemlerde bulunan gerçek kişilere her yayın için on milyar lira (10.000 YTL), tüzel kişilere ise; elli milyar (50.000 YTL) para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Medyanın bu çerçevedeki görüntüsünün, pek iç açıcı olduğu söylenemez. RTÜK'ün 31 Ocak-1 Şubat 1997 tarihleri arasında (12) televizyon kanalının ana haber yayınları üzerinde yaptığı araştırma bu gerçeği göz önüne sermektedir. Toplam (462) haberin (31)'i doğrudan terör haberi, (19)'u özel saldırı, (498)'i bedensel saldırı, (1236)'sı devam eden şiddet görüntüsü, (277)'si ise ses ile şiddet (silah, ağlama, patlama sesi), (32)'si hayvanlara yönelik şiddet ve (18)'i işyerinde şiddet olmak üzere toplam (2078) şiddet unsurunun görsel ve işitsel olarak izleyiciye iletilmesi önemli veriler olarak kabul edilmektedir (11).

Türkiye’de spor yayıncılığı futbol endeksli olup, “canlı yayınlar” Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve Trabzonspor üzerinde yoğunlaşmaktadır. Maçların şifreli olarak yayınlanması, diğer kuruluşların, yayıncı kuruluştan (3) dakikalık görüntü satın alıp yayınlatabilmesinin; beraberinde görüntü olmadan spor programı yapma, reyting kaygısının, şiddetin, gürültünün ve kavganın olduğu programları öne çıkardığı, medyanın sporu rahat yönlendirebildiği, bu anlamda zaman zaman şiddeti tırmandıran olumsuz yaklaşımlar sergilendiği ve adaletin iyi çalışmadığı eleştirileri mülakatla görüşleri alınan spor adamları tarafından ifade edilmektedir.

Spor programlarında skor ve hakem hataları üzerine yoğunlaşılması, sportif karşılaşmaların keyifle ve zevkle izlenebileceği bir ortam olmaktan uzaklaştırmakta, program ve gazetelerde yapılan eleştiriler, taraftarları olumsuz yönde etkilemekte ve tarafsızlık ilkesine aykırı bir görüntü sergilemektedir. Program yorumcuları ve konuklarının genellikle üç büyükleri temsil eden kişilerden oluşması, ekranlarda mensubu oldukları kulüplerin haklarını koruma adına rakip takım taraftarlarını tahrik edici tartışmaların yapılmasına neden olmaktadır. Bu tartışmalar, bazı kanallar tarafından “renklilik” ve “ilginç görüşler” adı altında okuyucuya “bomba açıklamalar” ve “sarsıcı açıklamalar” olarak sunulurken reyting aracı olarak kullanılmaktadır.

Spor medyasının göstermiş olduğu ilgi sayesinde de seyirciler; müsabakaların kalitesi, oyun kuralları, sporcuların performansı, antrenörlerin taktiksel başarı veya başarısızlıkları hakkında fikir sahibi olabilmektedirler. Bu da spor gazeteciliğinin önemini artırmaktadır. Gazetecilik eğitimi yönünden “özel konulu haber” niteliği taşıyan ve medyanın önemli bir dalını oluşturan yazılı spor basınının görevi; kamuoyunu “eğitme”, “bilgilendirme” ve “eğlendirmenin” yanı sıra, gelişen sportif faaliyetler konusunda sporseverleri bilgilendirmektir.

Spor medyasının barış, dostluk ve kardeşlik ortamının oluşmasına katkı sağlaması gerekirken, günümüzde bazı spor yazarları ve yorumcularının, taraftarları fanatizme teşvik edecek benzer ifadeleri sıkça kullanmaları dikkat çekmektedir. Haber ve yorumların tutarsızlığı, bazı spor yazarlarının kulüplere angaje olması, spor bilgi ve kültür yetersizliği, tiraj veya reyting kaygısı, sorumluluk taşıyan gazetecilerin önünün tıkanması, gazetecilerin bilgi, araştırma ve sorumluluk kaygısı taşımamaları diğer eleştiri konuları arasında sayılmaktadır (23).

Özellikle yazılı spor basınında bilgiye değil de duygusal süreçlere hitap eden yayın anlayışı ve köşe yazıları gözlenmektedir. Taraftarların, içinde bulundukları yerel kültür ve değer yargılarının dikkate alınmaması, yazı ve yorumlarla tahrik edilmesi, aşağılanması ve alay edilmesi gibi etkenler fanatik kişilerin şiddete yönelik kurgularla müsabakalara gelmelerine neden olmaktadır. Gazetelerin, spor yazarları seçimlerinde yazarlık kriterine uyan, bu işi profesyonel olarak yapan, ayrıca gazetecilik adına gerekli eğitimi almış olanları tercih etmeleriyle, spor gazeteciliği alanında önemli adımlar atılmış olacaktır.

Haberlerde, okuyucuya (taraftara) futbolun mücadele sporu olduğu vurgulanarak, verilmek istenen mesajlar ulusal ve uluslararası müsabakalarda farklılıklar göstermektedir. Ulusal müsabakalarda takım isimlerinin yerine; “boğa”, “kaplan”, “timsah” gibi kulüpleri sembolize eden lakapların; “bombalayacak”, “parçaladı”, “vurdu” sözcükleriyle birleştirilmekte; “Kartal böyle parçalar” gibi ifadelerle güçlülük mesajı verilmek istenmektedir.

Müsabakalarda, şiddetin, spor medyası tarafından önceden tahmin edilmesi yaklaşımı köşe yazarlarının gereğinden fazla aşırı abartı ve acımasız eleştiri tercihi, takımın aldığı kötü neticelerin yarattığı duygusal gerilimin içinde kızgınlığını şiddete dönüştüren fanatik taraftarlarda savunma mekanizmasının oluşmasına neden olmaktadır.

Spor yazarları ve spor kamuoyundan toplam 800 kişiye uygulanan bir anket çalışmasına göre; spor yazarlarının yazıları ile takım fanatizmine etkilerinin dağılımı spor yazarlarının, yüzde 44’ünün evet, yüzde 46’sının kısmen, yüzde 10’unun ise hayır; spor kamuoyunun ise yüzde 42’sinin evet, yüzde 31,50’sinin kısmen, yüzde 26,50’sinin ise hayır cevabını vermiş olmaları, yukarıda ileri sürülen görüşü desteklemektedir (57).

Haber ve köşe yazılarında yukarıda açıklanan psikoloji içerisinde bulunan insanların tuttukları takım aleyhinde, rakip takımı destekler nitelikte, hakemler, futbolcular, teknik direktörler ve kulüp yöneticileri aleyhinde, ruh hallerini olumsuz etkileyecek yazılar yazılması, şiddete yatkın kişileri olumsuz etkilemekte ve fanatizme yönlendirmektedir.

Ankara, İstanbul, İzmir ve Trabzon illerinde oynanan müsabakalarda şiddet olaylarına karışmış ve polis kayıtlarına geçmiş seyirciler üzerinde yapılan anket çalışmasında araştırmaya katılan seyircilerden yarısından fazlası yüzde 51,7’si maçtan önce medyada çıkan

haberlerin kendisini etkilediğini, yüzde 33,3'ü ise bu haberlerden kısmen etkilendiklerini belirtmektedirler.

4.6.1.1. Yazılı Spor Basınında Bazı Kavramların Anlamları Dışında Kullanılması

İnsanlar tarih boyunca istek ve düşüncelerini topluma iletebilmek için, çok çeşitli etkileşim araçlarını kullanmış, düşüncelerini nesnelere yükledikleri ad, anlam, sözcük ve kavramlarla dile getirmişlerdir (40).

Bir mesajın nasıl çağrıştırılacağı veya anlatılacağına göz önünde bulundurulması daha üst düzeyde bir iletişim kurulmasına neden olurken, mesajın iletilmesinde göndericinin seçtiği kelimeler ve genel anlamda kullandığı dil de iletişimin kalitesini belirlemektedir.

Dilin; geliştirilmesi, korunması, yaygınlaştırılması, düzgün ve doğru bir biçimde kullanılması, kitle iletişim araçlarına çok önemli bir sorumluluk yüklemektedir. Kitle iletişim araçları açısından dil çok önemli bir role sahiptir. Bu yaklaşım içerisinde gazetecilik eğitimi yönünden haberler nitelikleri bakımından sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma içerisinde 'özel konulu haber' niteliği taşıyan ve uzmanlık isteyen edebiyat, güzel sanatlar, eleştiri ve spor haberleri önemli bir yer tutmaktadır.

Spor dilinin sürekli değişim ve gelişime uğraması, bir ifade aracı olmasının yanında, anlam kaybına uğratılmadan kullanılması, anlatılmak istenilenin daha etkili ve inandırıcı niteliğe büründürülmesi dilin zenginliği açısından önemlidir.

Spor basınında kullanılan dilin sıradan bir eylem değil de, daha seviyeli bir iletişim aracı olarak ele alınması, yazarın cümle kurgusunda sözcüğün neyi temsil ettiğini ortaya çıkarıp, anlamı belirli kılmasının sporumuzun gelişmesi için önemli bir unsur olacağı düşünülmektedir.

Spor branşları içerisinde futbolun popüler branş olarak aşırı ilgi görmesi ve ülkemizin; ulusal ve kulüp takımları düzeyinde Dünya ve Avrupa kupalarında elde ettiği sonuçlar, spor-medya ilişkisini güçlendirirken, bu önemli gelişme, spor basınının kullandığı dil üzerinde de etkili olmuştur.

Spor medyasının futbol analizleri, genel anlamda tribün terörü ve saha içi şiddeti didikleterek manşete taşımayı başarı olarak benimsemiş bir habercilik anlayışını yansıtmaktadır. Gerçeklerin açığa çıkması, hakkın yerini bulması, suçlunun bulunması, kuralların işlemesi gibi manşetler bu anlayışın bağımsız değişkenleridir. Oysa ki söz konusu olan sonucu (üç neticeli olarak) önceden bilinen ve herkesin olasılıklarını peşinen kabul ettiği bir mücadele sporu ya da oyundur. Bu açıdan bakıldığında, futbol yazarlarının kullandıkları dilin biçimi; hedef kitlenin (okuyucunun) üzerinde bir etki oluştururken, aynı zamanda düşünme, algılama ve anlama şeklini de belirlemektedir.

Okuyucuyu etkilemek için kullanılan kelimeler, futbolda; mücadele gücünün yüksekliğine, başarıya dayanan ortak anlamlar şeklinde değerlendirilebileceği gibi, spor kültürünü tahrip eden bir süreç şekline de dönüşebilmektedir. Her iki durumda da üslup saldırgan ve kışkırtıcı ise, ortak anlamaların gerçek dışı, güvensiz ve kin güdücü bir temele oturması söz konusu olabilmektedir.

Örneğin; futbol çağdaş toplumların bir aynası, şampiyonluk unvanı, sadece bir takımın değil, o takımın da içinden çıktığı toplumun elde ettiği bir zaferdir. Buradan yola çıkarak her karşılaşma, bir savaşın görünümüne büründürülmekte, milli marşlar, bayraklar, devlet başkanlarının hazır bulunuşu gibi ulusal simgelerden güç alınmakta, “hücum”dan, “savunma”dan, “zafer”den, “savaşmak”tan bahseder ve her takımın sahada “komutanları” oyunu yöneten “generalleri”, “savaşan askerleri” kalelerini savunan “kahramanları” rakibe gol yağdıran “vurucu timleri” gibi savaşçı bir dil kullanılmaktadır (10).

Spor medyasında önemli olan bu kavramların “dikkat çekici” unsurlar olarak kullanılmasıdır. Bu nedenledir ki; golcü oyunculara zaman zaman asker kıyafetleri giydirilmekte ve silahla nişan alma pozisyonunda fotoğrafları bile yayınlanmaktadır.

Gazetelerin haber sayfalarında yer alan şiddet manşetlerinin, spor sayfalarında mücadelenin zorluğunun anlatım aracı olarak kullanılmaya başlanması, şiddetin oyunun bir parçası olusunu teyit ettiren bir anlayışın ürünüdür. Bu anlayışla, sporun evrensel değerleri ortadan kalkmakta, “savaşmak”, “parçalamak”, “ölümüne oynamak” ifadeleri sıradan bir hale gelmektedir. Artık yenilginin teknik analizi yapılmaz “savaşamadık yenildik”, “korktuk oynayamadık” söylemleriyle geçirtilen bir form benimsenmektedir. İnsanları sahte mutluluğa götüren bu futbol anlayışında, topun çeşitli gel-gitlerden sonra kalelerden birine

girmesi, golü atan takımı tutanlar açısından dünyanın fethi anlamına gelmektedir. Gol atanlar “kahraman” yiyenler “hain”, hakem “satılmış” veya “ harika” ilan edilmektedir.

Bu anlayıştaki kişilere göre; başarılı olmak isteyen her takım güçlü olmak, diğerlerine her konuda üstün gelmek ve kıyasıya savaşmak zorundadır. Oysa ki, futbol, iki takımın birbirlerinin kalesini fethetmek için uğraş verdikleri bir savaş değil, sadece bir oyun ve mücadeledir.

Dünyada her yıl yüz binlerce insan savaştan ölüp, milyonlarcası sakat veya evsiz kalırken, ülkemiz son yıllarda binlerce insanını teröre kurban vermişken “savaşacağız”, “patlayacağız” veya “zafer” gibi sözcüklerin belli belirsiz anlamlarda kullanılması, spor literatüründe karmaşalar yaratmaktadır. Bir spor karşılaşmasına savaş olarak bakıp, bu savaş halini maç öncesi veya sonrasına yansıtarak, insanların bir maç uğruna ölmesi ve öldürülmesine yol açmak kabul edilemez bir dramdır.

Sporda gerçekten de bir mücadele vardır. Ancak bunun yanında “fair-play”de vardır. Eğer “savaşmak”, “saldırmak” ve “parçalamak” takımların başarısını garanti eden özellikleri ise, bir oyuncunun, oyunun en kritik anında kendini feda eden fair-play davranışları nasıl açıklanacaktır.

Spor dünyası sanıldığı gibi sadece saldırganlık ve şiddetin hakim olduğu bir alan değil, aksine çoğu kez sakatlanmaları göze alan fedakarlıkların, kendi takımının aleyhine olduğu halde fair-play için gösterilen özverilerin, bunun karşılığında kaybedilen şampiyonlukların, küme düşmelerin yaşandığı bir oyun alanıdır.

Bu nedenle, yukarıda değinilen “savaşmak”, “zafer kazanmak”, “parçalamak” ve “vahşet” gibi kavramların hiç birisi sporun özünü kavrayamamakta sporun günümüzde gösterdiği gelişmenin ve kazandığı önemin nedenlerini ortaya çıkarabilecek ipuçlarını vermemektedir.

Bir ifade vasıtası olmasının yanında kültür taşıyıcısı olan dilin daha seviyeli olmasının sıradan bir eylem değil, daha seviyeli bir iletişim yönünden ele alınması, futbolumuzun gelişmesi için önemli bir unsur olacağı anlamına gelmektedir.

Spor basınında “farklı bir üslup”, “renklilik” veya okuyucunun “ilgisini çekmek” adına bazı sözcüklerin kullanılması kaçınılmazdır. Ancak bu durum futbolun bir spor dalı olarak algılanması gerçeği ile bağdaşır olmasını da gerektirmektedir. Araştırma verileri incelendiğinde, spor basınının kendi okuyucu kitlesine, müsabakaların zorluk derecesini vurgulamak için “savaşmak ve zafer kazanmak” kavramlarını sıkça kullandıkları görülmektedir.

Gazetelerin haber sayfalarında yer alan “Son 10 yıl içinde 2 milyon 400 bin çocuk savaşlarda öldü”, “Rumlar zafer ilan etti” (04.10.2004, Cumhuriyet), “Kerkük için savaşırız” (13.10.2004, Milliyet) gibi haberlere karşılık spor sayfalarında “Zafere koşalım” (13.10.2004, Fotomaç) “Fener’in 3 savaşçısı” (20.10.2004, Sabah) örnekleri, spor medyasının “futbol maçını rekabet olmaktan çok savaş” olarak topluma yansıtması örneği olarak kabul edilebilir.

Oyun oluşundan çok, futbolun insanlar arasında çıkmış bir savaşın görüntüsüne tanıklık etmekteyiz. Günümüz futbolunu yazarların, yumuşak bir yorum yerine, sahalarda baktıkları şeye, “çimen savaşı, pres harbi, ikiliklerin kavgası...” diye bir silah koleksiyonunu asmaları, futbol dilindeki yozlaşmayı ortaya koymaktadır.

Bu nedenle bazı soyut kavramlar gerçek anlamlarından farklı bir ifade yaratabilir. Yani söylenenin amacı “renklilik” veya “farklı bir üslup”la olumlu olmasına rağmen, anlaşılanın ve amaç edinilenin farklı olması, doğru iletişimin kurulmasına engel olmaktadır.

Spor basınında sıkça kullanılan kavramlardan birisi de “bombalamak” ifadesidir. Kelime anlamı olarak; canlı ve cansız hedefleri yok etmek amacıyla türlü büyüklükte patlayıcı savaş aracı olarak tanımlanan “bomba”nın, spor müsabakalarında kullanılması doğru bir yaklaşım değildir.

Gazetelerde ibret verici fotoğraflarla verilen “Bomba yüklü bir minibüsün patlaması sonucu 17 kişi öldü” (11.10.2004, Cumhuriyet) “Irak’ta bombalar çocukları vurdu” (01.10.2004, Zaman) haberleriyle “bombalamak” kabul edilemeyen bir eylem gibi gösterilirken, eşdeğer cümlelerle verilen “Kara bombaladı” (14.10.2004, Fanatik), “bomba gibi geliyorum” (15.10.2004, Hürriyet), “Bordo-mavi bombalar”(22.10.2004, Milliyet) gibi sözcükler manşetlerle okuyucuya kabul edilebilir olarak sunulmaktadır.

Futbolda evrensel değerlerin kitlelere ulaşması ve çoğulcu zeminde güçlenmesi isteniyorsa, mevcut değerlerin korunması ve yeni değerlerin yaşamın her alanında belirleyici değerler olarak algılanması ve değerlendirilmesi hedeflenmelidir. Sadece skora dayandırılarak yapılan bu tip haberler, fanatik taraftar kitlesi yaratmakta, şüphe, hayal kırıklıkları ve mutsuzlukların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Bu kavramların eşanlamlıları incelendiğinde; “savaşmak” yerine “mücadele etmek”, “zafer kazanmak” yerine “galip gelmek”, ”parçalamak” yerine “üstünlük sağlamak”, “yıkma-kıymak” yerine “ezmek-fark atmak” gibi kavramların anlam bozulmasına neden olmadan kullanılması gerekmektedir.

Zararlı faaliyetlerde kullanılan terimlerin yararlı faaliyetlerde de kullanılmasının hiçbir ortak nedeni yoktur. Çünkü hepsi de ayrı olgulardır. İnsanların zihinsel gelişmişlik düzeyleri, kültürel yapıları, farklı takım taraftarı olmaları, aynı mesajı farklı algılayabilmelerine neden olmaktadır.

Sonuç olarak; günümüz medya söylemlerinin şiddete dayandırılması, bazı soyut kavramların gerçek anlamlarından farklı bir ifade tarzı ile kullanılması, söylenilenin amacı “renklilik” veya “farklı bir üslup” kullanmak suretiyle olumlu olsa da, anlaşılanın ve amaç edinilenin farklı olması, doğru iletişimin kurulmasına engel olmaktadır.

4.6.1.2. Sporla İlgili Yorum, Haber ve Köşe Yazılarının Yansıtılış Şeklinin Yarattığı Sorunlar

Spor medyasının (Kitle iletişim araçlarının) temel fonksiyonlarından olan, haber ve bilgi sağlama, sosyalleşme, motivasyon, eğitim, eğlendirme ve bütünleştirme gibi fonksiyonlarının olumlu kullanıldığı zaman topluma çok faydalı olacağı, olumsuz yönde kullanıldığı zaman da toplumu kötü yönden etkileyeceği bir gerçektir.

Spor programlarında yapılan eleştiriler; oyunun detayları ve hakem hataları üzerine yoğunlaşmakta, yorumcular taraf oldukları kulübü savunma adına gerilim yaratıcı demeçler vermekte, gündem yaratmak için olumlu mesajlar bile “bomba gibi haber”, “yer yerinden oynayacak”, “kıyametler kopacak” jenerikleriyle dikkati çekip merak uyandıracak bir şekilde lanse edilmektedir.

Televizyon kanallarının magazin ağırlıklı spor programlarında, spor yorumcusu olarak sağduyulu, barışçı, futbol bilgisi yeterli kişilerin yerine, reytinge yönelik davranışları sergileyenler dikkat çekme adına tercih edilmekte, bir gol pozisyonunun ofsayt olup olmadığı dakikalarca tartışılabilmekte, müsabakalar, gazeteler ve televizyon kanalları tarafından haftalar öncesinden ülke gündemine oturtulmakta, yapılan haber ve verilen demeçlerle oynanacak müsabaka, sanki ülkenin kaderini değiştirebilecek olaymış gibi lanse edilmektedir.

Spor yazarlarının amacını aşan bu reytinge yönelik tercihinin sosyo-psikolojik açılımlarının yalnızca şiddetle değil diğer etkenleri de düşündüren sonuçları bulunmaktadır. Bu özellikteki yazarlar, yorumlarında başarı halinde; “Nice zaferlere”, “Kıskananlar çatlasın”, “Gençlerbirliği kasırgası”, “Fener yanardağı G.Saray’a patladı... Patlayan fener yanardağının lavları Galatasaray’ı eritti”, gibi bir tarafı göklere çıkarırken, diğer tarafı küçümseyen, aşağılayan ifadeler kullanırken, başarısızlık durumunda; “Bu Cim Bom’dan cacık olmaz”, “Kör müsün be hakem”, “Rezillik... İstifa et Aziz Yıldırım”, “Kara tablo Kederbahçe”, “İlhan gamsız” gibi hedef gösterici, alay edici, aşağılayıcı ifadelerle sıkça yer vermektedirler.

İyi oynayanın değil, güçlü olanın kazanabildiği imajı yaratılmakta, güç gösterisi için zaman zaman rakip takım aleyhine; “Bizi katlettiler”, “Kazık yedik”, “Hakem önyargılı davrandı”, “Eskiden hakemleri Allah’a havale ediyorduk, artık onları Fenerbahçe taraftarına havale ediyoruz” gibi suçlayıcı ifadeler okuyucuya sunulmaktadır.

4.6.2. Futbolda şiddete medyanın etkisi

Medya; kulak, göz ve hafızaya birden hitap edebilen, görüntülü, yazılı ve çok yönlü çekiciliğe sahip olan bir araç... Kitlelere yön verebilme, kişiliklerini etkileme gücüne sahip. Özellikle televizyon otokontrol yeteneği kazanmamış çocuklar üzerinde, tesir gücü son derece etkili bir araçtır.

Özellikle büyüklere yönelik ama küçükler tarafından da seyredilen şiddete ve sekse dayalı ahlak bozucu filmlerin, hikaye ve öykülerdeki yabancı hayranlığına yol açan kahramanların tanıtım, intihar, soygun, ırza geçme, evden kaçma, macera, serüven, korku, dehşet duygularını örnekleyen sinema ve dizi programlarının çocuk davranışları üzerindeki kötü etkileri dikkate alınacak olursa televizyonun zararları ve tehlike boyutları az çok anlaşılacaktır. Ayrıca entelektüel (!) sanatsal (!) çevrelerin popüler isimleri statü ve kişilik

sahibi tipler olarak halka ve çocuklara angaje edilmesi taklit yeteneği gelişmiş çocuklar için son derece tehlikelidir (46).

Bazı tv kanallarında ve bazı gazetelerde gösterilen vahşet görüntüleri ve verilen şiddet haberleri çocukları ve gençleri tesiri altında bırakıyor ve kötü örnek oluyor. En yumuşak toplumlarda bile hınç artımı, nefret ve şiddetin körüklenmesi insanları dengesiz davranışlara sürükleyebilir.

Bu konular üzerinde pek çok araştırma yapılmış ve çeşitli tespitler ortaya konmuştur. Neylan Doğan, “Şiddetten Geçilmiyor” başlıklı yazısından “İngiltere’de 1993’te annesi ile alışverişe giden üç yaşındaki bir çocuk market çıkışında 11 ve 13 yaşlarında iki çocuk tarafından kaçırılmıştır. Çocuk bir süre sonra şehrin tren hattının yakınlarında ölü bulunur. Cinayeti işleyen çocuklar daha sonra yakalandığında cinayeti, izledikleri bir filmin tesirinde kalarak işlediklerini söylerler. Aynı şekilde 1994’te İsveç’te “Ninja Kaplumbağalar” adlı filmi videoda izleyen 9-12 yaşlarındaki iki çocuk, 6 yaşındaki arkadaşlarını filmde izledikleri gibi öldürürler (1).

Seyredilen şiddetin, pratikte gerçekleyen şiddete geçişte tesirli bir rol oynadığını gösteren bu iki olay, büyükler için de geçerlidir. Medyaya yansıyan şekillerle olay çıkaranların, cinayet işleyenlerin sayısı her gün biraz daha artarken, bilhassa Boğaziçi Köprüsü’nden, binaların tepelerinden atlayan, intihar eden veya etmek isteyen insan görüntülerinin televizyon kanallarından yayınlanmaya başlamasından sonra intihar olaylarının artması, bir kısım medyanın adeta şiddeti yayan bir jeneratör gibi hareket ettiğini gösteriyor.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Öğretim üyelerinden Prof.Dr. Zuhul Baltaş başkanlığında dört kişilik bir araştırma grubunun Türkiye’de yayın yapan dört televizyon (Show TV, Kanal 6, ATV ve TRT1) üzerinde yaptıkları bir araştırma neticesinde ortaya çıkan tablo, bu durum çıplaklığı ile ortaya koyuyor. Çünkü bu dört televizyon kanalının bir günde 2400 şiddet görüntüsü ekrana getirdikleri, buna karşılık 354 olumlu davranış örneği yayınladıkları görülüyor. Bir saat içerisinde TRT1’in 9, Kanal 6’nın 32, ATV’nin 52 şiddet görüntüsü yayınladığı ortaya çıkan araştırmada en yoğun şiddet görüntüsünü 97 görüntü ile Show TV’nin gerçekleştirdiği ortaya çıkmıştır. Haber alma özgürlüğü ismi altında, insanda bulunan fakat uyumakta olan muzır madenler hükmündeki hissiyatı ayağa kaldıracak şeyleri

sergileme artık bir hat altına alınmalı, bunun sınırını vicdani ile çizemeyenlere kanun gücüyle karşı çıkılmalıdır (11).

Gençlere; insanlığa hizmet etmek gibi temel hedefleri gösterilmesi ailenin ve eğitim kurumlarının asil görevleridir. Buna toplumun menfaatlerini toplum adına koruma görevini üstlenmiş olana basın-yayın kuruluşlarının sorumluluğu da eklenebilir. Günümüzde kitle iletişim araçlarının en fazla temasta bulunan televizyon, ailenin çocuk üzerindeki tesirini kırıyor ve çocuğun gelişim sürecinde daha çok pay sahibi oluyor. Çocuklar anne, baba hatta öğretmenlerinden daha çok televizyonla yüz yüze kalmaktadırlar. Bilhassa kalkınmakta olan ülkelerdeki, yapı ve anlayış insanları televizyona çakılı hale getirmektedir. Bunun farkına varan medya bir türlü sınır çizmemektedir. Hedef rayting olunca hiçbir düşünce, bu hedefi aşmaya yeterli olmamaktadır.

Şiddet genelde; düşük eğitim ve gelir seviyesinde, muhakeme gücü gelişmemiş fert ve toplumlarda daha çok yaygındır. Bu haliyle de çocuklar ve gençler, şidde bağımlısı olabilmektedirler (30). Hele şiddet ve pornoyu müşterek istimar eden programlar çocuklar ve gençler üzerinde çok ciddi ruhsal dengesizlikler doğurmaktadır. Toplumumuza baktığımızda; genç nüfus olarak gerek Avrupa, gerekse komşu ülkelere nazaran büyük avantaja sahip durumdayız. Ancak birçok anne, baba yaşının gereği enerji dolu olan ve yerinde duramayan çocuğunu nasıl yönlendireceğini bilemiyor. Sonuçta gayesiz olduğu için de ne yapacağını bilemeyen, ailesinin kendisini anlamadığını düşünen genç insan için sokak anarşisinden futbol çılgınlığına, uyuşturucu kullanma merakından araba çalma macerasına, ideolojik angajmanların heyecanını tatma isteğine kadar geniş bir tehlike yelpazesi açılıyor. Bütün bu olumsuz yönelişler, şiddet filmlerini cevap gerilmeyen her türlü tatminsizlik örneğini sıkça izleyen futbolu insan hayatının en önemli konusuymuş gibi gündemin birinci maddesi haline getirip toplumun gerilimini arttıran medya terörünün ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (3).

Televizyonun çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinden birisi, şiddet duygularını uyarmasıdır. Saldırganlık içerikli programlar, çocukları da saldırgan olmaya yöneltmektedir. Los Angeles'ta iki çocuğunu, tv'de izledikleri bir polisiye dizideki yöntemi kullanarak bir bankayı soymaya kalkmaları 15 kişiyi 7 saat rehin tutmaları örneğinde tv'nin çocuklar üzerindeki bariz bir şekilde etkisinin olduğuna delildir (33).

Ağırlıklı olarak müzik, şiddet filmi, spor programları ile yayınlarını dolduran, magazin programlarında bir şarkıcının kendisinin nelerden hoşlandığını, özel hayatında neler olup bittiği konu olurken, spor programlarında ise bir gol pozisyonunun ofsayt olup olmadığı dakikalarca tartışılabilir. Her akşam düzenli olarak haberlerin sonunda takımların, form, futbolcuların, sakatlık durumu istatistiği olarak veriliyor. Lig şampiyonunu belirleyecek olan maç, gazeteler ve televizyon kanalları tarafından bir ay, on beş gün öncesinden ülke gündemine oturtuluyor. Gitgide gerilim arttırılıyor ve maç, sanki ülkenin kaderini değiştirecek bir olaymış gibi lanse ediliyor. “Bu şampiyonluk maçı Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray ve ya Trabzonspor arasında oynanacak bir maç ise; gazeteler manşetlerinde “Galatasaray, Fenerbahçe cephesi”, “patlamaya hazır bomba”, “rakiplerini topa dizecek”, “bu saha rakiplerimize mezar olacak” şeklinde yöneticilerin veya başkanların ağızlarından söylenmiş gibi demeçler vermeye başlıyorlar. Gazeteleri alıp okuyan takım seyircileri yukarıda belirttiğimiz gazete manşetlerini görünce daha çok maça konsantre oluyorlar ve müsabakaya ön yargılı bir şekilde kavga çıkarmak için gitmek zorunda kalıyorlar.

Başta gençler olmak üzere birçok insan en önemli konunun bu olduğu düşüncesini taşımaya başlıyor ve ortaya bir futbol çılgınlığı çıkıyor. Ardından televizyon kanallarından gençlere tavsiyede bulunuluyor: “Sakın taşkınlık yapmayın!” Bu trajikomik bir durum olarak görülmektedir. Bazı yazarlar basılı eserlerdeki tasvirlerin, kargaşanın boyutunu büyütme eğiliminde olduğunu ileri sürmüşlerdir. Gazeteler olayları satışlarını arttırmak için abartmaktadırlar. Sonuçta medya suni fakat ülkeye zarar getiren gündemler oluşturuyor ve bunun sonuçlarının sorumluluğunu da üstlenmek istemiyor. Zaten kimse de bunu ona sormuyor.

Şiddet üzerine yapılan ve orijinal adı “The Protrayal of Sport and Violence in The Printed Media, an Their Effects” olan eserde yazar konuya üç değişik açıdan yaklaşmaktadır: (62).

-Sporcu Yönünden: Basının profesyonel ve diğer aktif sporcular arasında şiddet üzerinde bir etkisi yoktur. Başarının önemi ve bu başarıyı garanti altına almak ümidiyle kullanılan araçlar şiddetin miktarındaki artışla sorumlu olan temel faktörler olarak düşünülebilir.

- Sporcu ve Seyircilerin Genel Yönünden: Spor alanında şiddetin sürekli olarak gelişmesinde fert ve sosyal görünüm arasında etkileşim rol oynamaktadır. Sporcuların atılgan olması, aşırı milliyetçiliğe yönelik çok sevilen sporların etkileri bu gruba girer.

-Sadece Seyircilerin Yönünden: Seyircilerin şiddeti, ortamın etkisine atfedilir. Aynı konuda insanların zalimleşmede oynadıkları rolün küçümsenmemesi de gerekir, diyerek görüş belirtmiştir. Spor seyircileri arasında içinde yaşadıkları topluma yabancılaşa seyirci sayısı yoğunluğu fazla oluşu gibi faktörler saha içinde ve dışında saldırganlığı, şiddeti doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir (24).

4.6.3. Basında Fanatizm ve Şiddetin Körüklenmesi

Fanatizm olgusu önemli toplumsal bir sorun olarak Milliyetçilik ideolojisi, siyasi söylem, dini ve çeşitli dünyevi konularda kendini göstermekle beraber sporda, ülkemizde ise özellikle futbolda üretilmektedir. Fanatizm bir şeye bir nesneye körü körüne bağlılık veya aşırı dozda düşkünlüğü ifade etmekle beraber şiddetin üretilmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanında fanatik taraftar fanatizmi kendi tuttuğu takım ekseninde içselleştirerek diğer taraftarları yok etme çabasına girişmektedir. Fanatizmi, Terör Yönetim Kuramı'na göre değerlendiren Kökdemir ve Yeniçeri'ye göre; “Bir takımın taraftarı olmak, hele hele fanatik bir taraftarı olmak, kuvvetli bir kültürel dünya görüşü örneğidir. Çünkü fanatik olan bir kişi için “A” taraftarı olmak, sadece bir etiket değil çoğu zaman da yaşam biçimidir. Kendi yaşam şeklini, tarzını, anlamını “A taraftarı olmak” ile tanımlayan ve bunu kendi kimliği haline getiren kişinin, TYK açısından amacı, ölümlülük bilgisinin yarattığı korku (terör) ile baş etmektir. Bu konuda yapılan pek çok deneysel çalışmanın ışığı altında ölümlülük bilgisinin yarattığı korkunun kişiyi kendi dünya görüşüne (taraftarlık) gitgide daha çok bağladığını söylememiz yanlış olmayacaktır. Bu nedenle pek de bilinçli olmadan, bulduğu bu korunağı tehdit edecek diğer dünya görüşlerine (“B taraftarı olmak”) karşı savunmada olacak ve mümkün olduğunda da yok etmeye çalışacaktır. Yok etmeye yönelik bu istek bazen sembolik bazen de gerçek olabilir (43).

Bulaç'a göre; “Takım tutma” ve “taraftar olma” başlı başına bir fenomen olma özelliğine sahiptir. Takım tutan ve sıkı taraftar olan insan, psikolojik olarak “taraftar olmak”tan kaynaklanan ve kendinden olmayanlara karşı kendini konumlandırmaktadır. Kendinden olmayan biri “öteki”dir ve ona karşı bir kabile ruhunun verdiği kollektif tepkiyle

ırkçı bir tutum içine girebilmektedir. Karşı takımın taraftarları amorf varlıklar olduklarından saldırganlığı onlara yöneltmek kolaydır. Onları insan ve birey/kişilik olarak tanımıyorsunh; onlar sadece bir renk ve bir amblemdir. Amorf, anonim ve üstün gelinmesi gereken rakipler (www.medyatava.net / 20.05.2005)’’.

Spor medyasında gerek yazılı basında atılan bazı haber başlıklar, gerek televizyonlardaki bazı futbol tartışma programları ve maç yorumlarındaki söylemler ve dil kullanımı fanatizmi ve şiddeti körüklemektedir. Spor medyası bazı söylemleriyle taraftarı proveke ederek, taraflar arasında bir savaş alanı yarattığı izlenimini vermektedir. Spor basınında uluslar arası maçlarda kaba bir milliyetçilik söyleminin ve “kulüp haberciliği” uygulamasının fanatizmin ileri düzeylere taşınmasında büyük etkisi vardır. Ayrıca fanatizm olgusu üzerinden spor medyası, taraftarı fanatikleştirdiği gibi kendisinin de fanatikleştiği izlenimini vererek, taraftarda bir özdeşleşme dürtüsü yaratmakta ve sporseverlerin fanatizmi içselleştirmesine katkıda bulunmaktadır. Yazılı spor basınında atılan bazı başlıklarda şiddet içselleştirilmektedir. Talimcilerin araştırmasında analiz ettiği bazı başlıklar (62):

Vur Cimbom dağıt şu İngiliz- 20.10.1993 (Fotomaç)

Öyle vur ki Fenerim sokağa dökülelim- 12.09.1995 (Fotomaç)

Gidin, vurun, gelin- 16.09.1997 (Fotomaç)

Haydi korkma vur yumruğunu. Avrupa bombalanacak- 16.09.1992 (Fotomaç)

Selam dur Avrupalı Türkiyemiz geliyor- 08.09.1994 (Fotomaç)

İnönü’de boğarız- 20.11.1996 (Fotomaç)

Cimbom saatli bomba- 15.10.1996 (Fanatik)

Haydi Kartal parçala horozu- 01.10.1997 (Fanatik)

İnönü’de kıyamet kopacak- 20.09.1997 (Fanatik)

Arnavutlar ciğerimizi söktü- 22.01.1998 (Fanatik)

Bunun yanında “Basında duygusal söylem kullanımı, özellikle uluslar arası karşılaşmalarda en üst düzeye çıkmakta, yazarlar, kendi duygularını anlatırken bile heyecan ögesini ön plana çıkartmaktadır (69)’’.

Örneğin;

“Milletçe maçların başlama saatini bekliyoruz” (30.03.1997-Fanatik)

“Eleyeceksiniz çünkü Türksünüz” (22.08.1995-Fotomaç)

“Bekle bizi İngiltere geliyoruz” (03.06.1996-Fotomaç)

“Şu an bitkisel hayattayım. Elim ayağım tutulmuş, yerimden kıpırdayamıyorum. Çenem kilitlenmiş, sadece sigara içebiliyorum. Doksan dakikada ikip aket. Kanım çekilmiş, heyecandan titreme nöbeti geçiriyorum” (Halil Özer, Milliyet, 21.04.2000)

“Bu alınlar öpülür” (Milliyet, 21.04.2000)

Bu yazıyı kesiyorum... Çünkü gözlerimden yaş geliyor” (Atilla Gökçe, Milliyet, 18 Mayıs 2000)

“Allahım ben neyim. Ben kimim. Ben neredeyim. Ne oluyor. Bu fırtına nedir. Bu rüzgar nedir. Bu kıyamet nedir. Biz şampiyonuz... hem de Avrupa şampiyonu. Koca Avrupa’nın” (Halil Özer, Milliyet, 18.04.2000)

“Bu heyecana yürek dayanmaz. Yiğidim, aslanım işte burada oynuyor.” (Taki Doğan, Taraftar Fotomaç, 18.04.2000) (69).

Spor basınında taraftar müşterinin duyguları üzerinden kar elde edilmektedir. Spor basını duygusal ve öznel söylem kullanımını reyting ve tiraj kaygısıyla yapmaktadır. Çol’a (20) göre: “Türkiye’de gerek televizyon gazeteciliğinde, gerekse yazılı basında zaten yapılan bu. İnsanların hep duygularıyla oynanıyor. Hep fanatizmi körüklemek taraftarları bölmek, taraftarları spor ahlakının dışına, apayrı bir kulvara taşıma adına burada yapılmasına göz yumanların önemli bir kısma, gerçek anlamda galiba spor kültüründen de yoksun insanlar”.

Uluç (68), spor basınının empoze ettiği ve gündeme getirdiği fanatizmi körükleyen haber başlıklarını; “Bir taraftan biz tribünlerde fair play diyeceğiz, oradaki fanatikleri el ele vermeye çağıracağız, öte yandan spor sayfalarımızın başlıkları savaş çılgınlıkları gibi, onu da bıraktım, Afrika’daki ilkel kabilelerin tamtamları gibi çıkacak. Böyle spor gazeteciliği olabilir mi? Neden bu hale geldik? Çünkü spor gazeteciliği yapmıyoruz. Fanatikleri şikayet ederken kendimiz fanatik hale geldik. Ondan da öte kulüp fanatikleri haline geldik” söylemiyle eleştirmektedir.

Uluç (68) yine fanatik ve taraftar spor yazarlarını eleştirmektedir; “Önce bir kolay yol seçildi, bir iki şöhrete yazı yazdırırsak tirajımız artar diye düşünüldü. Bizim spor yazarlığımızda ve sayfalarımızda yozlaşma öyle başladı, fanatizm öyle başladı. Gelenler spor yazarı değil, gelenler gazeteci değil. Gelenler fanatik ve gelenler bir kulübün taraftarı. Tiraj ve reyting canavarı da o tarafa itince, kulübünü yazarları kulübün fanatikleri haline geldi. İş o hale geldi ki, “Bizim takım, bizim kulüp” diye yazıldı. Ve asıl üzücü olan bu yazarlar, ekranlarda ve sayfalarda gerçek spor yazarlarının önüne konuldu, üstüne konuldu ve

üzerlerine spor yazarı diye yazıldı. Böylece ne oldu? Kamuoyu onları zaten ismen biliyor. Spor yazarı olarak da onları tanıdı. Onların mesajlarını beyinlerine işledive fanatizm o kanallarla insanların beyinlerine adeta her gün işlendi.’’

“Medya, her halükarda, maç öncesi kulüpler arasındaki “ezeli rekabeti kaşındığında, kulüp yöneticilerinin demeçlerini tahrikar bir havaya soktuğunda, kulüp başkanı ve yöneticilerinin maç sonrası hakemleri, futbol federasyonunu ya da rakip kulübün yöneticilerini suçlayan açıklamalarını ustalıklı “büyüttüğünde”, bizzat kendi de canlı bir fanatizm örneği oluşturmaktadır. Dahası, genelde “büyük kulüpleri” göğsü çıkararak, “küçük takımları” ise “teferruata” indirgeyen spor basınının, sansasyona yönelik “provakatör” bir çizgi izleyerek bir yerde “çizmeyi aştığı” ve şiddet ve teröre dolaylı yoldan olsa bile çanak tutan tutumuyla futbola zarar verdiği söylenebilir (71)’’.

Spor medyası attığı haber başlıklarıyla ve taraftarı maç öncesi ve sonrası manipüle eden televizyondaki bazı futbol programlarıyla reyting ve tiraj uğruna gündeme getirdiği şiddeti içselleştirmekle beraber popülizm yaparak, “sahalarda görmek istemediğimiz görüntüler” gibi söylemlerle aynı şiddeti olumsuzlamaktadır. Sert’e (61) göre; “Çoğunlukla küfürlü/sözsel şiddete dayalı taraftar desteği, “spor yazarı” kimliğinde, ancak ilgileri tek bir futbol takımıyla sınırlı kalan futbol eleştirmenlerinin, “bu taraftara yazıktır, günahıdır” gibi popülist yaklaşımlarıyla, üstü örtülü biçimde –tribünlerdeki gerilim- sıcak tutular. Yapılan maç eleştirilerinin ve futbol yorumlarının genellikle tribündeki taraftarın bakış açısından özellikle kullanılan dil bağlamında yapılması, futbolun konuşturulmasını desteklemektedir. TV’lerdeki “tartışmalı pozisyonların” tartışılması, olayın taraflarının futbolcu, hakem ve yöneticilerin karşı karşıya getirilip, biraz da kışkırtılarak tam bir gösteriye dönüştürülmesi de yine gelecek maça dek gündemi belirlemektedir’’.

Kıvanç (39 ise, spor basınının da yaptığı yayınlar ile neden olduğu bir şiddet olayının ardından “Bunu yapanlar futbolsever / taraftar / Beşiktaşlı / Fenerbahçeli / Galatasaraylı olamaz” gibi yüzeysel ve olayın içyüzüne derinlemesine inmeyip teğet geçen açıklamaları “... Taraftar kamuoyu önünde anında satılır” biçiminde yorumlamaktadır.

Karaalioglu’na göre; “Hakkaniyetsiz, ayrımcı, egoist ve hiçbir rasyonaliteye dayanmayan; tamamen özel ilgi ve dostluklardan referans alan futbol yorumları tribünlere doğrudan yansıyor. TV ekranlarında, gazete köşelerindeki nefret, çifte standart ve

karşısındakine değer vermezlik stadyumlarda da egemen oluyor. Özellikle spor medyasının belli başlı isimleri milli takım antrenörlerinden futbolcuya, federasyon yöneticilerinden kulüp sorumlularına kadar herkese diledikleri gibi saldırıp, hakaret etme gücünü kendinde buluyor. Akli başında sayılan, eli kalem tutan, kendisine ekran tahsis edilen insanlar böyle davranınca; futbol seyircisi daha fazlasını yapmakta sakınca görmüyor. Futbolun kanaat önderleri sadece kendisine yüz vermiyor diye en saygın isimlere barbarca saldırınca, taraftar da karşı takımın seyircisine veya futbolcusuna aynı muameleyi reva görüyor (www.dorduncukuvvetmedya.com/ 21.06.2006).’’

Bora, futbolda şiddeti olaylarının nedenini en başta spor basınındaki taraftarlık zihniyetine bağlamaktadır. “Medyanın 3 büyük İstanbul kulübünü ve bir ölçüde Trabzonspor’u esas alan, tarafsızlıktan ve nesnellikten uzak bakış tarzı, futbol ortamındaki başlıca gerginlik nedenlerinden biridir. Medya tribündeki şiddet görüntülerini sanki aksiyon filmi gösterircesine zevkle kullanmaktadırb Televizyonlarda çığırtkan üslubuyla yapılan tartışma programları, 3 büyük kulüp adına konuşan taraftar-gazetecilerin atıp tutmaları, futbol seyircilerinin düzeysiz, mantıksız, kavgacı bir zihniyete kapılmalarına katkıda bulunmaktan başka bir işe yaramamaktadır. Pozisyon yorumları ve hakem eleştirileri de linç törenlerine dönüşmektedir. 3 büyük kulüp penceresinden komplo teorileri geliştirilmekte, bu da futbol ortamına bir gerginliğin, her olayda art niyet ve düşmanlık arayan bir bakışın yerleşmesine katkıda bulunmaktadır (www.rakidal.com/14.05.2004).’’.

Yılmaz’a göre; “Özellikle cumartesi ve Pazar akşamları ekranları parselleyen futbol programlarının içerikleri, takım tutan yorumcuların kavgacı üslupları ile yapıcılıktan uzak tavırlar, gelişmemiş bilinçleri olumsuz anlamda etkisi altına alıyor. Beyaz ekran, fanatikliği tetikleyen en önemli unsur olarak karşımıza çıkıyor. Fanatikliği sevimli göstermeye çalışan reklamlar ve yayınlar, şiddeti tetikleyen önemli etkenlerin başlıcaları. Hatta fanatikliğiyle övünen spor yorumcuları, bu tür program hazırlayan ve sunanlar da bir kenara not edilmeli’’.

Yücelman; “Tribündeki anarşiyi yaratan da, taraftarı fanatikleştiren de biziz. Haberlere yorum katınca, kültürden yoksun toplum işine geldiği gibi davranıyor. Medya gücümüzü ayrımcı olarak kullanıyoruz, yanlış yönlendiriyoruz (www.cumhuriyet.com/27.05.2005).’’ yorumunda bulunmaktadır. Çetiner ise, “Medya da suçlu. Bir arkadaş “Süper Fener’’ diye başlık atıyor, ardından berabere kalınca “Bu nasıl Fener’’ diye yazıyor. Sezon başında

gazetelere baktığımızda Fener hep şampiyon. Seyirci hevesle maça gidiyor, umduğunu bulamayınca da ona, buna saldırıyor’’ şeklinde eleştirmektedir.

Spor basınında fanatizm olgusu kulüplerin oynadığı uluslar arası ve milli maçlarda da aşırı milliyetçi ve savaşçı zihniyetiyle kendisini göstermektedir. Spor medyası kışkırtıcı bir hamaset kültürünü halka empoze ederek futbolu bir milli dava ve savaş alanı haline getirmektedir. “Etrafın düşmanlarla çevrili olduğu tespitleriyle beslenen abartılı bir tehdit algılaması, dünyanın ve batının komplosuna maruz olma sendromu, özellikle hakemlerin değerlendirmesinde kendini gösterir. Kötü sonuçlar hakem kararlarına, hakem kararları cümle alemin Türk düşmanlığına bağlanır. Türk futbolcuları dış maçlarda hakemlerle çok konuşarak (daha doğrusu çoğu kez işaretleyerek) uluslar arası standartların çok ötesinde itiraz ederek bu mağdur milli motifini zenginleştirirler (13)’’.

Yazılı spor basınında şiddetin körüklenmesine en çarpıcı örneklerden birisi ise Galatasaray ile Leeds United kulüpleri arasında oynanan maç sonrası atılan başlıktır. Galatasaray ile Leeds United kulüpleri arasında oynanan UEFA Şampiyonası yarı final maçını 7 Nisan 2000 tarihli nüshasında ilk haber olarak veren Star gazetesinin “Two Size!” biçimindeki manşeti, basında şiddetin körüklenmesine açık bir örnektir. Gazetenin ilk sayfasında kullanılan iki fotoğrafın birinde Taksim yemdanında öldürülen iki İngiliz taraftar, diğerinde ise maça yere düşmüş bir Leeds United’lı oyuncu görünmektedir. Alt başlık olarak ise, “Biz Türkler, Avrupalı rakiplerimizi çiçeklerle karşılar, alkışlarla uğurlarız. Ama sizi suratınıza tükürerek gönderiyoruz!.. Two... Two... İngiltere’ye kadar yolunuz var’’ ifadesine yer vermiştir (69).

Kıvanç, spor medyasında fanatizmin bir başka nedenini de “Linççilik’’ kavramıyla açıklamaktadır. Spor medyasının kendisin yargı kurumu olarak görmesi, her alanda ahkam kesmesini ve çeşitli durumlarda infaz kurumu gibi hareket etmesini meşru kılmaktadır. Kulüp yazarları kazanan takımı övgüler düzerek göklere çıkarmakta, kaybettiği zaman ise aşırı yergi taşıyan yıkıcı söylemlere eleştirmektedir. Taraftar ise referans ve temsilcisi olarak kabul ettiği spor medyasından etkilenecek şiddet eylemlerine yönelmektedir. Kıvanç bu durumu; “Futbol basınının linççiliği doğrudan besleyen bir şizofreni havası yaydığını ileri sürmek abartı değil. Bunu “yorum ‘’ adı altında okuduğumuz, en basit olguyu tarif ederken bile birbirine 180 derece ters düşen görüş ve hükümlerle yapıyor. En çok üç maçlık dönemlerle “facia’’ ile “mucize”, “efsane’’ ile “sefiller’’ arasında gidip gelerek yapıyor. Şansa, tesadüflere, rakibin

başarısına, takımın o haftaki performansına bağlı olarak değişebilen durumlara derhal teşhis edilecek, üç-beş kelimeyle özetlenebilecek ve derhal ortadan kaldırılabilecek sebepler arayarak yapıyor. Bunlar bir çırpıda giderilemediğinde kapıldığı histeri krizlerini etrafa bulaştırarak yapıyor (39)’’ şeklinde açıklamaktadır.

Kıvanç yine uygulamadan bir örnek vererek linççilik kültürünün “futbol yazarı” tarafından özümsemiğini vurgulamaktadır. “Samsunspor Bursaspor’u Bursa’da 2-0 yener. Maçtan sonra Samsun’un kaptanı Ercan, “Bursa seyircisini de kınıyorum” der. “Bu şekilde burada kimse futbol oynayamaz. Takımlarına sahip çıkmaları gerekir.” Belli ki maç boyunca Bursa seyircisi Bursasporlu futbolcuları anasından doğduğuna pişman etmiştir. Yorumcu devreye girer. Ercan haksızdır. Bursa seyircisi de başarısızlıktan bıkmıştır, ne yapsın! Futbol gazetecisi, linççiliğin meşruiyetine gölge düşürmek istemez. Taraftar linççilik yaptığı oranda takım yazarı, taraftar-yazar, “yorumcu” vs. kesimine serbest çalışma alanı sağlar (39)’’.

Atılan haber başlıkları da linççiliği beslemektedir. Spor basını “centilmenlik” söylemini her fırsatta dile getirmesine rağmen uygulamada şiddet olgusunu hayata geçirmeye devam etmektedir. Kıvanç’a göre, “Futbol basınının linççiliğe katkıda bulunan genel zihniyeti ve uygulamaları, sahalarımızda görmek istemediğimiz türden hareketlerin başında geliyor oysa. Kar maskelerinin tribünlerde görüldüğü maçın öncesinde, mesela “bu maç karakolda biter’’ başlıkları okumuş oluyoruz (39)’’.

Spor medyasının teoride dile getirdiği şiddet söylemi fanatik futbol taraftarı tarafından bir gruba ait olma ve cemaat duygusuyla daha da içselleştirilip pratiğe dökülmektedir. Böylelikle, “Türkiye’de stadyumlar birer yargısız infaz mahkemelerine dönüşmüştür. Hakemlerin, yöneticilerin, futbolcuların ve nihayet bizzat taraftarın kendisinin infaz alanlarıdır. Bu düzeni sağlayan en önemli unsur da; adalet duygusundan, bilimsellikten ve fair play ruhundan yoksun spor medyasıdır. Diğer suçlular arkadan gelmektedir. Tribün terörünü kritik ederken bile takım ayıran, adam ayıran; taraftarın küfrü üzerinden hedeflediği futbol adamına küfürler yağdıran futbol yorumcuları holiganizmi beslemektedir (www.dorduncukuvvetmedya.com, 04.03.2005)’’.

Futbol şiddet olgusu hakkında yapılan bir araştırmada (43), şiddet olaylarının sorumlusu olarak ilk sırada yüzde 68.6’yla medya, ardından yüzde 63.8’le taraftarlar, yüzde 52.4’le futbol kulüplerinin yönetimleri, yüzde 46.9’la amigolar, yüzde 30.4’le güvenlik

güçleri, yüzde 16.7'yle futbol oyuncular, yüzde 16.5'le hakemler ve yüzde 6.2'yle de teknik kadro sıralaması ortaya çıkmıştır.

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yararları

Bu araştırmada; futbolda şiddetin yerini ve yazılı basının rolünü, futbol-şiddet-yazılı basın üçgeninde incelemek, spor basınında çalışan kişilerle bulundukları görevlerle ilgili olarak, spor basınıni takip eden kişilerin de konuyla ilgili olarak yaklaşımlarını tespit etmek, bu yaklaşımların yaş, cinsiyet, gelir, eğitim düzeyleriyle ilişkilerini belirlemek ve bunun sonucunda ortaya çıkacak bulgularla karşılıklı iletişimin temelini oluşturan mesajı veren (yazılı basın) ile mesajı alan (okuyucular) arasındaki ilişki ve etkileşimi ortaya koymak araştırmanın amaç edindiği konulardır.

Bu hedefe ulaşabilmek için hazırlanan anket soruları yazılı spor basınında çalışan 180 kişi ile yazılı spor basınıni takip eden, taraftar kimliğine sahip olan, aynı zamanda spor basınıni da takip eden 500 kişiye uygulanmıştır. Böylelikle bu çalışma ile spor basınında çalışanların ve okuyucuların tutumlarını belirleyerek araştırma konusunda sonuca ulaşılması amaçlanmıştır.

Yapılan inceleme ilk olarak ankette basının şiddet üzerindeki etkisiyle ilgili spor basınında çalışanların düşüncelerini, ikinci olarak da spor basınıni takip eden taraftarın düşüncelerini tespit etmeye yönelik gerçekleştirilmiştir. Birinci grupta, İstanbul baskısı yapan, yazılı spor basınında çalışan gazetecilere anket uygulanmıştır. Bu grupta yer alan kişilere ankette yöneltilecek sorularla; araştırma konusuyla ilgili ne kadar duyarlı ya da bilinçli oldukları, özeleştir yapıp yapmadıkları, bu durumdan memnun olup olmadıkları ve bu tür haberleri yaparken sorumluluk hissedip hissetmedikleri gibi olaya ışık tutulmasını sağlayacak verilerin elde edilmesi hedeflenmiştir.

İkinci grupta ise spor basınıni takip eden okuyuculara anket uygulanmıştır. Spor gazetesi ve özellikle spor sayfası okumaya meraklı, hatta az ya da çok fark etmeksizin takipçisi olan okuyucularla yapılan çalışmada da, bu kişilerin hangi spor branşıyla ilgilendiği, spor yapıp yapmadığı, hangi haberlerin ilgisini çektiği, spor basınından memnun olup olmadığı, şiddet içeren ya da saldırganlığa yönlendiren haberlerin farkında olup olmadıkları, bu durumdan rahatsız olup olmadıkları gibi etkenler araştırılmıştır.

Uygulanan iki farklı anket sonucunda futbol-basın-şiddet arasındaki ilişki ve bu ilişkinin düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın bundan sonra futbol, şiddet, basın ve taraftar konularını bir arada barındıran benzer başka çalışmalara yol göstermesi amaçlanmıştır. Yaptığımız araştırmalar sonucunda, şiddeti içiren araştırmalara rastlanmıştır. Özellikle televizyonun şiddete etkisine yönelik çalışmalar dikkat çekmektedir. Ancak, yazılı basını özellikle yazılı spor basını ve şiddeti konu alan, gazetelerin hedef kitlesi olan okuyucuları da araştırmanın içine dahil eden başka bir çalışmaya literatör taramasında rastlanmamıştır. Bu nedenledir ki, bu araştırmanın bundan sonraki çalışmalara ışık tutması, yol gösterebilir olması bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

5.2. Araştırma Modeli

Türk futbolunda şiddetin iç içe olmasında yazılı basının rolünü belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmada, öncelikli olarak yapılan kaynak taraması çalışmasının öncülüğünde bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Tez çalışmamızda, anket aracılığıyla varolan ve ortaya konulmak istenilen durumla ilgili bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda yapılan araştırmada, tanımlayıcı araştırma modeli kullanılmıştır.

5.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, iki farklı denek grubu oluşturmaktadır. Birinci grup, yazılı spor basınında çalışan kişiler, ikinci grup ise yazılı spor basınının takipçisi olan kişilerdir.

Yazılı spor basınında çalışan kişiler, İstanbul ilinde bulunan ulusal çaptaki spor gazeteleri ile belli başlı gazetelerin spor servislerinde çalışan kişiler olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamına; Sabah, Hürriyet, Milliyet, Vatan, Rakıdal, Posta, Zaman, Akşam, Cumhuriyet, Star, Güneş, Tercüman, Türkiye, Fotomaç, Fanatik, Fotospor ve 12. Adam gazetelerinde çalışanlar alınmıştır. Bu gazetede çalışanlara anket uygulanırken, sadece yazar ya da editör olarak ayırım yapılmamıştır. Çünkü görev yapan fotomuhabirler, grafikerler, hatta sayfa sekreterlerinin bile gazete sayfalarında kullanılan fotoğraf seçimiyle konumuz olan şiddetin etkisini belirlemede rol oynadıkları dikkate alınmıştır. Bu nedenle araştırma kapsamında spor basınında uygulanan anket çalışması geniş tutularak, adı geçen gazetelerde görev yapan yazar, muhabir, fotomuhabir, grafiker, görsel yönetmen, editör, sayfa sekreteri, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmenlerine bizzat uygulanmıştır. Böylece

araştırma tezimizin önemli bir kısmını oluşturan deneklerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi değişkenleri de belli bir grupta sınırlandırılmayarak geniş bir yelpazeyle göz önüne serilmiştir. 197 kişiye anket uygulanmış ancak 180 kişiden araştırma usulüne uygun olacak şekilde verilen cevaplar değerlendirilmeye alınmıştır, kalan 17 tanesi araştırma dışında tutulmuştur.

Spor taraftarı grubunda değerlendirilen deneklerin ise öncelikle olarak taraftar olma özellikleri ve spor basınına da takip ediyor olmaları dikkate alınmıştır. Deneklerin belirlenmesinde cinsiyet, yaş, eğitim ayrımı gözetilmemiştir. 500 kişiye uygulanan anketler içerisinde bayanların sayısının yüzde 20'lik dilime ulaşması da (87 kişi) bunu göstermektedir. Uygulamada, araştırma kapsamı 500 kişiyle sınırlı da olsa, toplumun her kesiminden kişiye söz verebilme hedefiyle cinsiyet ayrımı da gözetilmemiştir. Bu grupta yer alan deneklerin seçilmesinde Beşiktaş ve Kadıköy semtlerinde rastgele kişiler belirlenmiştir. Anketin uygulanmasında ise zaman dilimi kısa tutulmuş ve 1 aylık bir süreç içerisinde çalışma tamamlanmıştır. Anket uygulaması bire bir gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle 500 kişiye uygulanan anketlerin hiçbirinde sorun çıkmadan, istatistiki veri haline getirilmiştir.

5.4. Bilgi ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın ilk bölümünde, araştırma konusuyla ilgili literatür taraması yapılarak, futbol, basın ve şiddetle ilgili bilgiler belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde ise yazılı spor basınının futbolda şiddet üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yazılı basın çalışanlarına 29 sorudan oluşan, taraftar grubunda değerlendirilen kişilere ise 31 sorudan oluşan anket uygulanarak veriler için temel oluşturulmuştur. Gerek basın çalışanlarına gerekse taraftar grubuna ait uygulanan anketlerin hepsi bire bir görüşmelerle gerçekleştirilmiştir.

5.5. Bilgi ve Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmanın anket bölümünde toplanmış olan veri ve bilgiler, SPSS İstatistik programıyla değerlendirilmiş ve frekans tablo test istatistiğinden faydalanılmıştır. Ortaya çıkan bulgular, tablolar halinde tek tek sunulmuştur.

5.6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma aşağıda sıralanan hipotezlerden yola çıkılarak yapılmıştır.

1. Türkiye’de spor basını diye bir şey kalmamıştır. Çünkü artık spor değil futbol basını vardır.
2. Özellikle yazılı basın, yaptığı haberlerle taraftarların içindeki heyecanı, gerilimi açığa çıkartmaktadır.
3. Yazılı basın kullandığı başlıklar, yaptığı haberler hatta fotoğraflarıyla dahi şiddeti körüklemektedir.
4. Gerilim yaratacak, tarafların, kulüplerin birbiriyle çatışmalarını, sözlü olarak atışmalarını sağlayacak haberler yazılı basın tarafından daha çok ve dikkatli işlenmektedir.
5. Reyting için her tür haber yapılmakta, her tür başlık atılabilmektedir.
6. Yazılı basında çalışanlar da bunun farkında olmasına karşın, kimse elini taşın altına koymamaktadır.
7. Gazete okuyan halk, okuduğu gazeteden memnun değildir.
8. Okuyucular, gazetelerin şiddeti körüklediğinin farkındadır.
9. Gazete okurları şikayetçi olmalarına rağmen hala aynı gazeteleri okumaya devam etmektedirler.
10. Günümüz yazılı spor basınında tam bir “alan memnun, satan memnun” politikası uygulanmaktadır.

5.7. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini etkileyebilecek ya da düşürebilecek birtakım etkenler ve bunlara karşı alınan önlemler aşağıda belirtilmiştir.

Bu çalışmada yer alan anket, geçerliliği güvenilirliği sağlanmış olarak kullanılmıştır. Sözkonusu anket, Enver Döşyılmaz tarafından İstanbul 1998’de yapılan “Ülkemiz Spor Medyasının Toplum Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları” konulu Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı doktora tezinde uygulanmıştır. (Dan: Doç.Dr. Can İkizler)

Olgunlaşma etkisi göz önüne alınarak, bu durumun araştırmanın geçersiz olmasına neden olmasını önlemek amacıyla, araştırma süresinin mümkün olduğunca kısa sürede tamamlanmasına çalışılmıştır. Araştırma süresinin uzama ihtimalini asgari düzeye indirmek için, araştırma grubu olan yazılı spor basını çalışanları ile yaklaşık 2 ay içinde anket

tamamlanmaya çalışılmıştır. Kimi muhabirlerin, yazarların maç vb. nedenlerle işyerinde olmamaları nedeniyle zaman zaman aksaklık yaşanmış ama mesafe uzatılmadan en kısa zamanda kendilerine ulaşılarak anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Spor basını çalışanları içinde sadece yazarlara ya da sadece muhabirlere değil, o birim içinde çalışan editör, fotomuhabir, sayfa sekreteri, görsel yönetmen, müdür, müdür yardımcısı gibi tüm çalışanlara uygulanarak araştırma kapsamı geniş tutularak sağlıklı bir sonuç alınması ve geçersiz olma ihtimalini ortadan kaldırmak hedeflenmiştir.

Halk için uygulanan anket ise yaklaşık 1 ay içinde, İstanbul'da Beşiktaş ve Kadıköy semtlerinde özellikle taraftar ya da spor basınının takipçisi olması dikkate alınarak sorunsuz bir şekilde bire bir uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Araç etkisi ise bilgi toplamada kullanılan anket soruları, çok kısa ve net cevaplar verilecek şekilde kullanılmıştır. Yazılı basın çalışanlarına 29, halk için ise 31 sorudan oluşan anket uygulanılmıştır.

Seçim etkisine bakıldığında; spor basını çalışanları için hazırlanan ve uygulanan 197 anket bulgular haline getirilmesi sırasında eksikleri tespit edilenler çıkarılmış ve sayı 180'e düşürülmüştür. Halk için hazırlanan anket ise en anlaşılır şekilde uygulanarak gerçek dışı cevaplar verme olasılığı en aza indirilmiştir. Uygulanan 500 anketten 500'ü de geçerli olarak değerlendirmeye alınmıştır.

Sonuç olarak bu araştırma, muhtemel geçersizlik kaynaklarından mümkün olduğu ölçüde arındırılmıştır.

6.BULGULAR

6.1.SPOR BASININDA ÇALIŞANLARLA YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI

6.1.1. Deneklerin Cinsiyeti

Tablo 1. Deneklerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	169	93.8	93.8	93.8
Bayan	11	6.2	6.2	100
Toplam	180	100	100	

Ankete katılan spor basını çalışanları deneklerinden % 93.8 erkek, %6.2'si bayan olarak tablomuzda yer almaktadır. Ülkemizde spor medyasında görev yapanların büyük çoğunluğunun erkek olduğu bilinmektedir. 180 kişi içinde yalnızca 11 bayanın olması da bunu göstermektedir. Spiker, muhabir, yazarların yanı sıra sayfa sekreterlerinin bu alanda çalışması bayanların sayısını az da olsa arttırmaktadır.

6.1.2. Deneklerin Doğum Yeri

Tablo 2. Deneklerin Doğum Yerinin Dağılımı

Doğum Yeri	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İl	115	63.9	63.9	63.9
İlçe	44	24.5	24.5	88.4
Köy	21	11.6	11.6	100
Toplam	180	100	100	

Ankete katılan deneklerin doğum yeri itibarıyla dağılımına bakıldığında % 63.9 ile en çok ilde doğanları yer almaktadır. % 24.5 ile ilçe doğumlular ikinci, % 11.6 ile de köyde doğanlar üçüncü sırada yer almaktadır.

6.1.3. Deneklerin Yaş Durumu

Tablo 3. Deneklerin Yaş Durumunun Dağılımı

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
18 ile 30	25	13.9	13.9	13.9
31 ile 40	84	46.7	46.7	60.6
41 ile 50	40	22.2	22.2	82.8
51 ile yukarısı	31	17.2	17.2	100
Toplam	180	100	100	

Deneklerin yaşlarına bakıldığı genellikle orta yaş grubunda yer aldıkları görülmektedir. Ankete katılan 180 kişinin % 46.7'si yani yarısına yakını 31 ile 40 yaş grubunda bulunmaktadır. 18 ile 30 yaş grubu % 13.9 ile en az oranı oluşturmaktadır.

6.1.4. Deneklerin Öğrenim Durumu

Tablo 4. Deneklerin Öğrenim Durumu Dağılımı

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	0	0	0	0
Ortaokul	12	6.7	6.7	6.7
Lise ve Dengi Okullar	65	36.1	36.1	42.8
Yüksekokul	103	57.2	57.2	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında görev yapan 180 kişinin % 57.2'si üniversite mezunlarından oluşmaktadır. Dikkat çeken bir başka unsur ise ankete katılanların içinde hiç ilkokul mezunu bulunmamasıdır. Lise mezunlarının çokluğu da ise % 36.1 ile görülmektedir.

6.1.5. Deneklerin Üniversite Durumu

Tablo 5. Deneklerin Üniversite Durumu Dağılımı

Bitirdiği Üniversite	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Basın, Yayın, Gzt. İletişim Fak.	35	33.9	33.9	33.9
İktisat Fakültesi	10	9.7	9.7	43.6
Hukuk Fakültesi	6	5.9	5.9	49.5
İşletme Fakültesi	8	7.8	7.8	57.3
Spor Akademisi	5	4.9	4.9	62.2
Edebiyat, Tarih, Coğrafya Fakültesi	6	5.9	5.9	68.1
Mühendislik Fakülteleri	3	2.8	2.8	70.9
Değişik Üniversiteler	30	29.1	29.1	100
Toplam	103	100	100	

Ankete katılan ve 103'ü üniversite mezunu alan deneklerin farklı branşlarda eğitim görmüş oldukları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında basın yayın, iletişim ve gazetecilik mezunu % 33.9 kişi bulunmaktadır. Bu tabloya bakarak, spor medyasında görev yapan kişilerin sadece iletişim fakültesi ya da spor akademisi mezunu kişilerden oluşmadığını, eğitim yelpazesinin çok geniş olduğunu söyleyebiliriz.

6.1.6. Deneklerin Spor Basınında Asıl Branşı

Tablo 6. Deneklerin Spor Basınında Asıl Branşının Dağılımı

Branşlar	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sadece Futbol	83	46.1	46.1	46.1
Hem Futbol Hem Diğerleri	40	22.2	22.2	68.3
Medya İçerisinde Değişik Görevler	45	25	25	93.3
Her Branşla İlgilenen	12	6.7	6.7	100
Toplam	180	100	100	

Ülkemizdeki spor basınının futbol ağırlıklı olduğu bu tablodan da anlaşılmaktadır. Ankete katılan deneklerden neredeyse yarısı yani % 46.1 asıl branşının futbol olduğunu belirtmiştir. 40 kişi de hem futbol hem de diğer branşlarla ilgilenmektedir. Bu branşlar da genelde, basketbol, voleybol, atletizm, tenistir. Medya içerisinde değişik görevlerde bulunan 45 kişi ise sayfa sekreteri, fotoğraf arşivcisi, araştırmacı gibi görevlerde bulunanlardır.

6.1.7. Deneklerin Daha Önce Bir Spor Branşıyla İlgilenip İlgilenmediği

Tablo 7. Deneklerin Daha Önce Bir Spor Branşıyla İlgilenip İlgilenmediğinin Dağılımı

Branşlar	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sadece Futbol	70	38.9	38.9	38.9
Futbol ve Diğer Branşlar	47	26.1	26.1	65
Hiçbir Branşla İlgilenmemiş	23	12.8	12.8	77.8
Sadece Basketbol	15	8.3	8.3	86.1
Değişik Branşlarla İlgilenen	25	13.9	13.9	100
Toplam	180	100	100	

Ankete katılan deneklerin yine büyük bir çoğunluğu % 38.9'u spor basınında görev yapmadan önce sadece futbolla ilgilenmişler. Hiç sporla ilgilenmeyenler oranı ise % 12.8. Sadece basketbolu tercih edenler % 8.3 iken Uzakdoğu Sporları, Boks, Hentbol, Jimnastik gibi değişik branşlarla ilgilenenlerin oranı da % 13.9 olarak ortaya çıkmıştır.

6.1.8. Deneklerin Herhangi Bir Spor Kulübüne Üye Olup Olmadığı

Tablo 8. Deneklerin Herhangi Bir Spor Kulübüne Üye Olup Olmadığının Dağılımı

Spor Kulübüne Üyelik	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	76	42.2	42.2	42.2
Hayır	104	57.8	57.8	100
Toplam	180	100	100	

Tarafsızlığı sürekli tartışma konusu olan spor basınında çalışanların % 57.8'i hiçbir kulübe üye değildir. Ancak % 42.2'si de bir kulübe üye olduklarını bildirmişlerdir. Bu da halk anketinde ortaya çıkan, spor medyası taraf tutuyor görüşünü destekler niteliktedir.

6.1.9. Deneklerin Kaç Yıldır Spor Basınında Görev Yaptığı

Tablo 9. Deneklerin Kaç Yıldır Spor Basınında Görev Yaptığının Dağılımı

Kaç Yıldır Spor Basınında	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-5 Yıl	41	22.8	22.8	22.8
5-10 Yıl	55	30.6	30.6	53.4
10 Yıldan Fazla	84	46.6	46.6	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanların % 46.6'sı 10 yıldan fazla bu sektörde görev yapmaktadırlar. Henüz çok yeni olan, tecrübe sahibi olması gerekenlerin oranı da az değildir: 0-5 yıldır çalışanlar % 22.8, 5-10 yıldır çalışanlar ise 30.6'dır.

6.1.10. Deneklerin Haftada Kaç Saat Çalıştığı

Tablo 10. Deneklerin Haftada Kaç Saat Çalıştığıнын Dağılımı

Haftada Kaç Saat Çalıştığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
30-40 Saat	18	10	10	10
40-50 Saat	35	19.4	19.4	29.4
50-60 Saat	76	42.2	42.2	71.6
60'dan Fazla	44	24.5	24.5	96.1
Part Time	7	3.9	3.9	100
Toplam	180	100	100	

Deneklerin çalışma saatine baktığımızda 50-60 saat çalışanlar %42.2, 60 saatten fazla çalışanlar ise %24.5 ile ilk sırada yer almaktadır. Özellikle maçlar nedeniyle yoğun mesai yapıldığı bilinmektedir. % 3.9 ile part Time çalışanlar ise genelde grafikerler ya da çok fazla yoğun işi olmayan, sadece yazı yazan insanlardır.

6.1.11. Deneklerin Spor Bölümünün Yanı sıra Başka Bölümde Çalışması

Tablo 11. Deneklerin Spor Bölümünün Yanı sıra Başka Bölümde Çalışmasının Dağılımı

Başka Bölümde Çalışıp Çalışmadığı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	11	6.1	6.1	6.1
Hayır	134	74.4	74.4	80.5
Zaman Zaman	12	6.7	6.7	87.2
Hiç	23	12.8	12.8	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanların büyük bir çoğunluğu sadece kendi mesleklerini yapmaktadırlar. % 74.4'lük oran da bunu kanıtlamaktadır. % 12.8 ise basında spor dışında hiçbir bölümde çalışmamışken, başka bölümde çalışanların toplam oranı ise 12.8 olarak belirlenmiştir.

6.1.12. Deneklerin Şu Anda Almış Olduğu Ücretlerin Yeterli Olup Olmadığı

Tablo 12. Deneklerin Şu Anda Almış Olduğu Ücretlerin Yeterli Olup Olmadığının Dağılımı

Şu Anda Almış Olduğu Ücret	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	82	45.6	45.6	45.6
Hayır	98	54.4	54.4	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanlardan % 54.4'ü aldığı maaşı yeterli bulmazken, % 45.6'sı da yeterli yanıtını vermiştir.

6.1.13. Deneklerin Herhangi Bir Yabancı Dili Konuşup Konuşmadığı

Tablo 13. Deneklerin Herhangi Bir Yabancı Dili Konuşup Konuşmadığının Dağılımı

Yabancı Dili Konuşma	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok İyi	25	13.9	13.9	13.9
İyi	58	32.2	32.2	46.1
Az	97	53.9	53.9	100
Hiç	0	0	0	100
Toplam	180	100	100	

Deneklerin hepsi yabancı dil bildiklerini belirtmişlerdir. % 53.9 ile az derecede bilenler ilk sırada yer alırken, iyi derecede bilenler % 32.2, çok iyi bilenler ise % 13.9 orana sahiptirler. Genel olarak İngilizce'yi iyi bilenlerin toplamı ile az bilenlerin oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

6.1.14. Deneklerin Sürekli Takip Ettiği Yabancı Spor Yayını

Tablo 14. Deneklerin Sürekli Takip Ettiği Yabancı Spor Yayınının Dağılımı

Sürekli Takip Ettiği Yabancı Yayın	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	52	28.9	28.9	28.9
Hayır	128	71.1	71.1	100
Toplam	180	100	100	

Deneklerin yabancı spor basınına ve yurtdışındaki gelişmeleri yakından takip etme merakı ve isteğinin fazla olmadığı görülmektedir. Yabancı spor yayınlarını takip edenler % 28.9 ile sınırlı kalırken, takip etmeyenler ise % 71.1 çoğunluğu oluşturmaktadır.

6.1.15. Sporun Kalkınmasına ve Gelişmesine Etkili Olan Kuruluşlar

Tablo 15. Sporun Kalkınmasına ve Gelişmesine Etkili Olan Kuruluşların Dağılımı

Etkenler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Radyo, Tv	43	23.9	23.9	23.9
Yazılı Basın	69	38.3	38.3	62.2
Reklam Gelirleri	30	16.7	16.7	78.9
Uluslar arası Spor Kuruluşu	14	7.8	7.8	86.7
Meşhur Sporcular	24	13.3	13.3	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanlar içinde % 38.3'üne göre sporun kalkınmasında yazılı basın büyük rol oynamaktadır. Bu da bizim anketimizde savunduğumuz tezi destekler niteliktedir. %23.9 ile radyo-tv, yazılı basını takip etmektedir. Deneklerin % 13.3'ü ise meşhur sporcuların sporun gelişmesine etki ettiğini düşünmektedirler.

6.1.16. Jübile Yapmış Bir Sporcunun Yazarlık ve Yorumculuk Yapıp Yapamayacağı

Tablo 16. Jübile Yapmış Bir Sporcunun Yazarlık ve Yorumculuk Yapıp Yapamayacağının Dağılımı

Yazarlık Yorum Yapması	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	138	76.7	76.7	76.7
Hayır	42	23.7	23.7	100
Toplam	180	100	100	

Jübile yapmış sporcuların daha sonra spor basınında görev yapmasını, yazı yazmasını, yorum yapmasını olumlu karşılayanlar % 76.7 ile yüksek orana sahiptir. % 23.7'si ise jübile yapan sporcuların basında görev yapmasına sıcak bakmamaktadır.

6.1.17. Denekler Spor Basını Dışında Kalsa Hangi Mesleği Seçerdi?

Tablo 17. Denekler Spor Basını Dışında Kalsa Hangi Mesleği Seçeceğini Dağılımı

Hangi Mesleği Seçerdi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Tıp-Sağlık Alanı	25	13.9	13.9	13.9
Eğitim Alanı	38	21.1	21.1	35
Ticaret Alanı	49	27.2	27.2	62.2
Yönetim Alanı	68	37.8	37.8	100
Toplam	180	100	100	

Denekler, spor basını dışında çalışanlardı % 37.8 ile en çok yönetim alanını tercih etmektedirler. % 27.2 ile ticaret, % 21.1 ile eğiti ve % 13.9 ile de tıp alanı tercih edilmiştir.

6.1.18. Deneklerin Spor Medyasından Mennuniyeti

Tablo 18. Deneklerin Spor Medyasından Mennuniyetinin Dağılımı

Memnuniyeti	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	157	87.2	87.2	87.2
Hayır	23	12.8	12.8	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanların % 87.2'si mesleklerinden memnunlar. Ancak % 12.8 de memnun olmadığını belirtmiştir.

6.1.19. Spor Medyasının Haber Kaynakları Kısıtlıdır

Tablo 19. Spor Medyasının Haber Kaynakları Kısıtlı Olmasının Dağılımı

Haber Kaynakları Kısıtlıdır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	60	33.3	33.3	33.3
Kısmen Katılıyorum	66	36.7	36.7	70
Oldukça Katılıyorum	33	18.3	18.3	88.3
Tamamen Katılıyorum	21	11.7	11.7	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında haber bulmanın zorluğunun sorulduğu deneklerden % 33.3 bu düşünceye katılmamaktadır. Bu oranın dışında kalan % 66.7’lik oran ise haber kaynaklarının kısıtlılığından dert yanmaktadır. % 11.7 ise kaynakların kısıtlı olduğuna tamamen katılmaktadır. Bu oranlardan yola çıkılarak kısıtlı olan haber kaynakları nedeniyle asparagas habere başvurulduğunu söyleyebiliriz.

6.1.20. Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisi Vardır

Tablo 20. Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisinin Dağılımı

Medyanın Kalkınmaya Etkisi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	0	0	0	0
Kısmen Katılıyorum	12	6.7	6.7	6.7
Oldukça Katılıyorum	28	15.5	15.5	22.2
Tamamen Katılıyorum	140	77.8	77.8	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanlar, sporun gelişmesine büyük katkıda bulunduğunu düşünmektedirler. Tamamen katılanlar % 77.8, oldukça katılanlar % 15.5, kısmen katılanlar ise % 6.7'lik orana sahipler. Hiç katılmayan bir kişi bile çıkmamıştır.

6.1.21. Spor Medyası Halkın Spor Branşı Seçiminde veya Taraftarlık Olaylarında Yönlendirme Yapmaktadır

Tablo 21. Spor Medyasının Halkın Spor Branşı Seçiminde veya Taraftarlık Olaylarında Yönlendirme Yapmasının Dağılımı

Haber Kaynakları Kısıtlıdır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	0	0	0	0
Kısmen Katılıyorum	13	7.2	7.2	7.2
Oldukça Katılıyorum	23	12.8	12.8	20
Tamamen Katılıyorum	144	80	80	100
Toplam	180	100	100	

Spor basınında çalışanlar, yani bu işin içinde olanlar bile taraftarları etkilediklerini kabul etmektedirler. Bu durum 180 kişi içinden tamamen katılıyorum diyen 144 kişi (% 80) ile açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu görüşe hiç katılmayan kişi olmazken kısmen ve oldukça katılanların toplam %20'lik oranı da tamamen katılanları destekler niteliktedir.

6.1.22. Spor Medyası Spor ve Sporcu Konusunda Kamuoyunu Etkilemektedir

Tablo 22. Spor Medyasının Spor ve Sporcu Konusunda Kamuoyunu Etkilemesinin Dağılımı

Kamuoyunu Etkilemektedir	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	3	1.7	1.7	1.7
Kısmen Katılıyorum	20	11.1	11.1	12.8
Oldukça Katılıyorum	29	16.1	16.1	28.9
Tamamen Katılıyorum	128	71.1	71.1	100
Toplam	180	100	100	

Denekler, spor basınının kamuoyunu sporcular konusunda etkilediği görüşünde de çoğunlukla hemfikirler. 180 kişi içinde 128 kişi (% 71.1) bu fikre tamamen katılırken, buna ek olarak da (kısmen katılanlar % 11.1, oldukça katılanlar % 16.1) % 27.2 ile toplam 98.3 ile kamuoyunu yönlendirdiklerini kabul etmektedirler.

6.1.23. Spor, Medya İçerisinde Ticari Bir Araç Olarak Kullanılmaktadır

Tablo 23. Spor, Medya İçerisinde Ticari Bir Araç Olarak Kullanılmasının Dağılımı

Ticari Araç Olarak Kullanılmaktadır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	8	4,4	4,4	4.4
Kısmen Katılıyorum	103	57.2	57.2	61.6
Oldukça Katılıyorum	29	16.2	16.2	77.8
Tamamen Katılıyorum	40	22.2	22.2	100
Toplam	180	100	100	

Sporun, medya içerisine ticari bir araç olarak kullanıldığı yukarıdaki tablodan da açıkça görülmektedir. 180 kişi içinden 8 kişi hariç, kalan 172 kişi spor medyasının ticari araç olarak kullanıldığını belirtmiştir.

6.1.24. Spor Medyası Halka Gerektiği Kadar Spor Bilgisi Aktarmaktadır

Tablo 24. Spor Medyasının Halka Gerektiği Kadar Spor Bilgisi Aktarmasının Dağılımı

Spor Bilgisi Aktarmaktadır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	53	29.4	29.4	29.4
Kısmen Katılıyorum	97	53.9	53.9	83.3
Oldukça Katılıyorum	11	6.1	6.1	89.4
Tamamen Katılıyorum	19	10.6	10.6	100
Toplam	180	100	100	

Halka aynı zamanda bilgi vermekle yükümlü olan gazetelerin bugün bu görev ne kadar yerine getirdiği tartışılır. Anketi cevaplandıran kişilerin önemli bir çoğunluğu da bu görüşü desteklemektedir. Buna göre % 29.4'ü hiç katılmadıklarını, % 53.9'u da kısmen katıldıklarını işaretleyerek, gerçeğe dikkat çekmişlerdir. Halka tamamen bilgi aktardıklarını düşünenlerin oranı da % 10.6'dır.

6.1.25. Spor Medyasında Asparagas Haber Yapılmaktadır

Tablo 25. Spor Medyasında Asparagas Haber Yapılmasının Dağılımı

Asparagas Haber Yapılmaktadır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	11	6.1	6.1	6.1
Kısmen Katılıyorum	55	30.6	30.6	36.7
Oldukça Katılıyorum	45	25	25	61.7
Tamamen Katılıyorum	69	38.3	38.3	100
Toplam	180	100	100	

Deneklerimiz asparagas yani yalan haber yapıldığını kabul etmektedirler. 11 kişi yalan haber yapıldığını reddederken kalan 169 kişi (% 93.9) bu görüşe katıldığını bildirmiştir.

6.1.26. Spor Programları Sporun Gelişmesine Katkıda Bulunmaktadır

Tablo 26. Spor Programları Sporun Gelişmesine Katkıda Bulunmasının Dağılımı

Gelişmeye Katkıda Bulunmaktadır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	114	63.3	63.3	63.3
Kısmen Katılıyorum	33	18.3	18.3	81.6
Oldukça Katılıyorum	18	10	10	91.6
Tamamen Katılıyorum	15	8.4	8.4	100
Toplam	180	100	100	

Deneklerin % 63.3 yani üçte ikisi spor programlarına eleştiride bulunarak, sporun gelişmesine kesinlikle katkı yapmadıklarını bildirmişlerdir. Programların sporun gelişmesine katkıda bulunduğunu düşünen 15 kişi olsa da ortalama olarak gelişmeye katkıda bulunmadığı görüşü kuvvetlidir.

6.1.27. Spor Medyası Kahraman Yaratır

Tablo 27. Spor Medyasının Kahraman Yaratmasın Dağılımı

Kahraman Yaratır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	18	10	10	10
Kısmen Katılıyorum	24	13.3	13.3	23.3
Oldukça Katılıyorum	43	23.9	23.9	47.2
Tamamen Katılıyorum	95	52.8	52.8	100
Toplam	180	100	100	

Spor medyası istediği kişiyi, istediği sporcuyu, istediği teknik direktörü göklere de çıkarabiliyor. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi deneklerimiz de bu görüşü desteklemektedir. Bu görüşe katılmayan 18 kişi olsa da kalan 162 kişi yani % 90'u spor medyasının isteğine göre kahraman yarattığını ortaya koymaktadır.

6.1.28. Spor Medyası Kurban Seçer

Tablo 28. Spor Medyasının Kurban Seçmesinin Dağılımı

Kurban Seçer	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	23	12.7	12.7	12.7
Kısmen Katılıyorum	46	25.6	25.6	38.3
Oldukça Katılıyorum	41	22.8	22.8	61.1
Tamamen Katılıyorum	70	38.9	38.9	100
Toplam	180	100	100	

Spor basının istediği kişiyi göklere çıkardığı gibi aynı zamanda yerin dibine de batırabiliyor, istediğini kurban seçebiliyor. Beğenmediği teknik direktörü, futbolcuyu eleştirileriyle gönderebiliyor. Deneklerimiz de bu görüşü destekler şekilde cevap vermişlerdir. % 38.97u tamamen katılırken, % 22.8'i oldukça, % 25.6'su kısmen katılırken bu fikre ortak olmuşlardır. 23 kişi de katılmadığını belirtmiştir.

6.1.29. Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programlar Fanatizmi ve Şiddeti Körükler

Tablo 29. Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programlar Fanatizmi ve Şiddeti Körüklemesinin Dağılımı

Fanatizm ve Şiddeti Körükler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	11	6.1	6.1	6.1
Kısmen Katılıyorum	56	31.1	31.1	37.2
Oldukça Katılıyorum	48	26.7	26.7	63.9
Tamamen Katılıyorum	65	36.1	36.1	100
Toplam	180	100	100	

Bu soru tezin araştırma konusu olması bakımından en önemli bölümü oluşturmaktadır. Fanatizm ve Şiddet spor basınında gerek yazılan yazılarda, gerek kullanılan fotoğraflar da, hatta başlıklarda bile kendini göstermektedir. Öyle başlıklar atılmakta, yazılar yazılmaktadır ki taraftarlar adeta kışkırtılmaktadır. Spor basınında da çalışanlar da bu tezi savunurcasına yanıt vermişlerdir. Deneklerden % 93.9'u basın olarak şiddeti körüklediklerin kabul ederken, yalnızca % 6.1'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir.

6.2. SPOR TARAFTARINA UYGULANAN ANKET ÇALIŞMASI

6.2.1. Deneklerin Cinsiyet Durumu

Tablo 30. Deneklerin Cinsiyet Durumunun Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Erkek	413	82.6	82.6	82.6
Bayan	87	17.4	17.4	100
Toplam	500	100	100	

Ankete katılan 500 kişinin % 82'sını erkekler oluşturmaktadır. % 17.4 ile de spor basının takip eden bayanlar dikkat çekmektedir.

6.2.2. Deneklerin Doğum Yeri

Tablo 31. Deneklerin Doğum Yeri Dağılımı

Doğum Yeri	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İl	307	61.4	61.4	61.6
İlçe	98	19.6	19.6	81
Köy	95	19	19	100
Toplam	500	100	100	

Denekler doğum yeri itibarıyla % 61.4'ü il, % 19.6'sı ilçe, % 19'u da köyde doğduklarını belirtmişlerdir.

6.2.3. Deneklerin Yaş Durumu

Tablo 32. Deneklerin Yaş Durumunun Dağılımı

Yaş Grubu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
18 ile 30	383	76.7	76.6	76.6
31 ile 40	86	17.2	17.2	93.8
41 ile 50	18	3.6	3.6	97.4
51 ile yukarısı	13	2.6	2.6	100
Toplam	500	100	100	

Ankete katılan deneklerin % 76.6'sı genç denilebilecek yaş grubunu 18-30 yaş grubunu oluşturmaktadır. % 17.2'si 31-40, % 3.6'sı 41-50, % 2.6'sı da 51 yaş ve yukarısı grubuna dahil olduklarını belirtmişlerdir.

6.2.4. Deneklerin Öğrenim Durumu

Tablo 33. Deneklerin Öğrenim Durumunun Dağılımı

Öğrenim Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	11	2.2	2.2	2.2
Ortaokul	25	5	5	7.2
Lise ve Dengi Okullar	271	54.2	54.2	61.4
Yüksekokul	193	38.6	38.6	100
Toplam	500	100	100	

Anketi cevaplandıran 500 kişi içinden hiç de az sayılmayacak oranda % 38.6'sı üniversite mezunudur. En fazla ise lise mezunlarının oranıdır; % 54.2. Deneklerden 11 kişi ilk okul mezunu iken kalan 25 kişi de ortaokulu bitirmiştir.

6.2.5. Deneklerin Meslek Grupları

Tablo 34. Deneklerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Meslek Grupları	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İşçi	70	14	14	14
Devlet Memuru	84	16.8	16.8	30.8
Serbest Meslek	111	22.2	22.2	53
Öğrenci	193	38.6	38.6	91.6
Emekli	17	3.4	3.4	95
İşsiz	25	5	5	100
Toplam	500	100	100	

500 kişilik anket grubunun içinde öğrenciler (% 38.6) çoğunluğu oluşturmaktadır. Serbest meslek sahibi 111 kişi, ikinci çoğul gruptur. Hiçbir işe sahip olmayan ise 25 kişi anketi yanıtlamıştır.

6.2.6. Deneklerin Gelir Düzeyi

Tablo 35. Deneklerin Gelir Düzeyinin Dağılımı

Gelir Grubu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Sosyal Yardım Grubu	5	1	1	1
Alt Gelir Grubu	180	36	36	37
Orta Gelir Grubu	275	55	55	92
Üst Gelir Grubu	40	8	8	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerimizin % 55'i orta gelir grubun mensuptur. Bu da ülkemizdeki orta gelir grubunun çoğunluğunu göstermektedir. 40 kişi üst gelir, 180 kişi alt gelir, 5 kişi ise sosyal yardıma ihtiyaç duyanlardan oluşmaktadır.

6.2.7. Spor Olaylarını Ne Ölçüde İzliyorlar

Tablo 36. Deneklerin Spor Olaylarını Ne Ölçüde İzlediğinin Dağılımı

Spor Olaylarını İzleme Durumu	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İyi Bir İzleyiciyim	261	52.2	52.2	52.2
Ara Sıra İzlerim	191	38.2	38.2	90.4
Çok Az İzlerim	48	9.6	9.6	100
Toplam	500	100	100	

Spor olaylarını takip eden anket katılımcılarından % 52.2'si sıkı takipçi. Ara sıra izleyenler % 38.2, çok az izleyenler ise % 9.6'lık orana sahiptir.

6.2.8. Spor Olaylarını Hangi Araçlardan İzliyorlar

Tablo 37. Deneklerin Spor Olaylarını Hangi Araçlardan İzlediğinin Dağılımı

Hangi Araçlardan İzlediği	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
TV	256	51.2	51.2	51.2
Gazete	95	19	19	70.2
Spor Gazetesi	110	22	22	92.2
Radyo	3	0.6	0.6	92.8
Yerde, Statta	36	7.2	7.2	100
Toplam	500	100	100	

500 kişi içinden yüzde 51.2'si televizyondan spor olaylarını takip etmeyi tercih etmektedir. Gazete ve spor gazetelerinden spor olaylarını izleyenlerin oranı ise toplam % 41'dir. % 36'si ise statta, yerinde izlemeyi tercih etmektedir. Radyoyu ise sadece 3 kişi kullanmaktadır.

6.2.9. Hangi Spor Olaylarını Daha Çok İzliyorlar

Tablo 38. Deneklerin Hangi Spor Olaylarını Daha Çok İzlediğinin Dağılımı

Hangi Sporlar	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Futbol	346	69.2	69.2	69.2
Güreş	14	2.8	2.8	72
Basketbol-Voleybol	75	15	15	87
Tenis	52	10.4	10.4	97.4
Uzakdoğu Sporları	6	1.2	1.2	98.6
Diğerleri	7	1.4	1.4	100
Toplam	500	100	100	

Spor olaylarını takip edenlerin içinde en çok futbol branşının izleyicisi olması hiç de şaşırtıcı bir sonuç değildir: % 69.2 (346 kişi) % 15'i basketbol-voleybol, % 10.4'ü tenis, % 2.8'i güreşi tercih ederken kalan 2.6'lık oran da Uzakdoğu sporları gibi diğer sporları tercih etmektedir.

6.2.10. Medyada En Çok İhmal Edilen Spor Dalları

Tablo 39. Deneklere Göre Medyada En Çok İhmal Edilen Spor Dallarının Dağılımı

İhmal Edilen	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Güreş	121	24.2	24.2	24.2
Atletizm	102	20.4	20.4	44.6
Su Sporları	77	15.4	15.4	60
Uzakdoğu Sporları	26	5.2	5.2	65.2
Futbol	5	1	1	66.2
Basketbol-Voleybol	114	22.8	22.8	89
Diğerleri	55	11	11	100
Toplam	500	100	100	

Deneklere göre en çok güreş (% 24.2), basketbol-voleybol (%22.8), atletizm (% 20.4) ve su sporları (%15.4) ihmal edilmektedir.

6.2.11. Spor Basınında Çalışanlar Başka Mesleklerle Uğraşmalı mıdır?

Tablo 40. Deneklere Göre Spor Basınında Çalışanların Başka Mesleklerle Uğraşmasının Dağılımı

Başka Mesleklerle Uğraşmalı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	183	36.6	36.6	36.6
Hayır	317	63.4	63.4	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerin % 63.4'ü spor basınında çalışanların yalnızca bu görevi yapması gerektiğini düşünürken, % 36.6'sına göre de başka görevde çalışabilirler.

6.2.12. Spor Olaylarının Şifreli Kanallardan Yayınlanması Doğru mu?

Tablo 41. Deneklere Göre Spor Olaylarının Şifreli Kanallardan Yayınlanmasının Dağılımı

Şifreli Kanallardan Yayınlanma	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	114	22.8	22.8	22.8
Hayır	386	77.2	77.2	100
Toplam	500	100	100	

Ankete katılanların % 77.2'si spor olayların şifreli kanallardan yayınlanmasını istemezken, % 22.8'i ise bu durumdan rahatsız olmadıklarını belirtmiştir.

6.2.13. Şifreli Kanallar Haber Alma Hakkını Engelliyor mu?

Tablo 42. Deneklere Göre Şifreli Kanallar Haber Alma Hakkını Engelliyor mu?

Şifreli Kanallardan Haber Alma Hakkı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	407	81.4	81.4	81.4
Hayır	93	18.6	18.6	100
Toplam	500	100	100	

Şifreli kanallara karşı olduğunu belirten deneklerin yine % 81.4'ü haber alma özgürlüklerinin engellendiğini ifade etmişlerdir. % 18.6'sı da tersi görüşü savunmaktadırlar.

6.2.14. Spor Yazarları Kimlerden Oluşmalı?

Tablo 43. Deneklere Göre Spor Yazarları Kimlerden Olmasının Dağılımı

Spor Yazarları	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Eski Sporcu Antrenör	178	35.6	35.6	35.6
Eski Hakem	11	2.2	2.2	37.8
Üniversite Mezunu	255	51.1	51.1	89
Eski Yönetici	0	0	0	89
Önemli Değil	55	11	11	100
Toplam	500	100	100	

Ankete katılanların % 51.1'i yani en büyük çoğunluğuna göre yazarlar, üniversite mezunlarından oluşmalı. Eski sporcu ve antrenörlerin spor yazarlığı yapması gerektiğini söyleyenlerin oranı da % 35.6. Kendisi için önemli olmadığını ifade edenlerin sayısı ise 55 (% 11). Bugün çoğunlukta olan eski hakem olan yazarların ise bu işi yapmasına taraftar olanların oranı ise % 2.2.

6.2.15. Medyada Spor Programlarına Yeteri Kadar Yer Verilmektedir

Tablo 44. Deneklere Göre Medyada Spor Programlarına Yeteri Kadar Yer Verilmesinin Dağılımı

Spor Programlarına Yer Verilmektedir	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	44	8.8	8.8	8.8
Kısmen Katılıyorum	210	42	42	50.8
Oldukça Katılıyorum	141	28.2	28.2	79
Tamamen Katılıyorum	105	21	21	100
Toplam	500	100	100	

Spor programlarına yeteri kadar yer verilmediğini düşünen 44 kişi (%8.8) azınlığı oluşturmaktadır. Tamamen yeterli olduğunu savunan 105 kişi (% 21) bulunurken, kısmen katılanların oranı % 42, oldukça katılanların oranı da % 28.2 olarak çıkmıştır.

6.2.16. Spor Programlarında Her Branşa Yeteri Kadar Yer Verilmektedir

Tablo 45. Deneklere Göre Spor Programlarında Her Branşa Yeteri Kadar Yer Verilmesinin Dağılımı

Her Branşa Yer Verilip Verilmediği	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	296	59.2	59.2	59.2
Kısmen Katılıyorum	171	34.2	34.2	93.4
Oldukça Katılıyorum	13	2.6	2.6	96
Tamamen Katılıyorum	20	4	4	100
Toplam	500	100	100	

Denekler içinde her branşa yeteri kadar yer verilmediğini düşünen kişilerin sayısı çoğunlukta. % 59.2 oranında (296) denek, her branşa yer verildiği fikrine hiç katılmamaktadır. Kısmen katılanlar 171 kişi (% 34.2) ile oldukça katılanlar 13 kişi (% 2.6) çoğunluğu oluşturmaktadır.

6.2.17. Spor Programları Bireylerin veya Toplumun Belli Bir Spor Branşına Yönlenmesi Konusunda Etkili Olmaktadır

Tablo 46. Deneklere Göre Spor Programlarının, Bireylerin veya Toplumun Belli Bir Spor Branşına Yönlenmesi Konusunda Etkili Olmasının Dağılımı

Yönlendirmede Etkili	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	54	10.8	10.8	10.8
Kısmen Katılıyorum	157	31.4	31.4	42.2
Oldukça Katılıyorum	88	17.6	17.6	59.8
Tamamen Katılıyorum	201	40.2	40.2	100
Toplam	500	100	100	

Yukarıdaki tabloya göre spor basını insanları spor branşı seçmelerinde oldukça etkili olmaktadır. 500 kişiden 446'sı (%892) bu görüşü destekleyecek şekilde cevap vermiştir.

6.2.18. Spor Medyası Kahraman Yaratır

Tablo 47. Deneklere Göre Spor Medyasının Kahraman Yaratmasının Dağılımı

Kahraman Yaratır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	96	19.2	19.2	19.2
Kısmen Katılıyorum	80	16	16	35.2
Oldukça Katılıyorum	105	21	21	56.2
Tamamen Katılıyorum	219	43.8	43.8	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerin içinden 404 kişi bu soruya katılarak spor basınının yanlış ve yalan haber yaptıklarını da bir anlamda kabul etmiş bulunmaktadır. % 43.8'i bu fikre tamamen katılırken, % 21'i oldukça katılıyorum, % 16'si kısmen katılıyorum demiştir.

6.2.19. Spor Medyası Kurban Seçer

Tablo 48. Deneklere Göre Spor Medyasının Kurban Seçmesinin Dağılımı

Kurban Seçer	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	24	4.8	4.8	4.8
Kısmen Katılıyorum	77	15.4	15.4	20.2
Oldukça Katılıyorum	174	34.8	34.8	55
Tamamen Katılıyorum	225	45	45	100
Toplam	500	100	100	

Herhangi bir sporcu ya da teknik direktör ne kadar iyi olursa olsun, basın tarafından eleştiri bombardımını tutularak sonunda kötü adam ilan edilebilmektedir. Deneklerimiz de bu fikri desteklercesine 476 kişilik (% 95.2) katılıyorum şikkın işaretlemişlerdir.

6.2.20. Spor Programları Sporun Gelişmesine ve Eğitimine Katkıda Bulunmaktadır

Tablo 49. Deneklere Göre Spor Programlarının Sporun Gelişmesine ve Eğitimine Katkısının Dağılımı

Spor Programlarının Spora Katkısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	165	33	33	33
Kısmen Katılıyorum	224	44.8	44.8	77.8
Oldukça Katılıyorum	72	13.4	13.4	92.2
Tamamen Katılıyorum	39	7.8	7.8	100
Toplam	500	100	100	

Spor programlarınınh içeriklerini ve gittikçe alevlenerek kavgalar sayesinde reyting programları haline gelmeyi hedeflemelerinin eğitime katkıyı ne kadar azalttığı bu soruya verilen yanıtlarla ispatlanmaktadır. Deneklerden % 33'ü hiç katılmıyorum derken, % 58.2 'si ise kısmen ve oldukça katılmaktadır. % 7.8'i ise eğitime katkıda bulunduğunu düşünmektedir.

6.2.21. Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisi Vardır

Tablo 50. Deneklere Göre Sporun Kalkınmasında ve Gelişmesinde Spor Medyasının Etkisinin Dağılımı

Programların Kalkınmaya Katkısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	45	9	9	9
Kısmen Katılıyorum	134	26.8	26.8	35.8
Oldukça Katılıyorum	108	21.6	21.6	57.4
Tamamen Katılıyorum	213	42.6	42.6	100
Toplam	500	100	100	

Spor programlarının aksine yazılı basının eğitime katkısı olduğunu düşünenler oranı oldukça fazladır. Denekler % 42.6 oranıyla tamamen katılırken, % 21.6'sı oldukça katılıyorum, % 26.8'i kısmen katılıyorum şikkını işaretlemiştir. Hiç katılmayanların sayısı ise 45 kişi yani % 9 olarak çıkmıştır.

6.2.22. Spor Medyasının Verdiği Haberler Doğrudur

Tablo 51. Deneklere Göre Spor Medyasının Verdiği Haberlerin Doğruluğunu Dağılımı

Haberler Doğrudur	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	138	27.6	27.6	27.6
Kısmen Katılıyorum	304	60.8	60.8	88.4
Oldukça Katılıyorum	47	9.4	9.4	97.8
Tamamen Katılıyorum	11	2.2	2.2	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerimiz spor basının verdiği haberlerin doğruluğuna inanmamaktadır. Buna göre %27.6’si hiç katılmıyor, % 60.8’si kısmen katılıyor... % 9.4’ü kısmen katılırken, % 2.2’si de tamamen katıldığını belirtmiştir.

6.2.23. Spor Medyasının Programları ve Yayınları İnsanlar Arası Dostluk ve Barışı Yaygınlaştırır

Tablo 52. Deneklere Göre Spor Medyasının Programları ve Yayınları İnsanlar Arası Dostluk ve Barışı Yaygınlaştırmasının Dağılımı

Dostluk ve Barışı Yaygınlaştırır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	147	29.4	29.4	29.4
Kısmen Katılıyorum	234	46.8	46.8	76.2
Oldukça Katılıyorum	93	18.6	18.6	84.8
Tamamen Katılıyorum	26	5.2	5.2	100
Toplam	500	100	100	

Bu soruya verilen yanıt da spor basının işlevlerinden biri olan dostluk ve barışın en azından muhafaza edilmesi görevini yerine getirmediğini göstermektedir. Deneklerden % 29.4'ü spor basınının dostluğa ve barışa katkı yapmadığını belirtirken, %46.87'i de kısmen, % 18.6'sı da oldukça bu görüşe katılmaktadır.

6.2.24. Spor Medyası Sporcu ve Seyirci Eğitimine Katkıda Bulunmaktadır

Tablo 53. Deneklere Göre Spor Medyasının Sporcu ve Seyirci Eğitimine Katkıda Bulunmasının Dağılımı

Eğitime Katkısı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	151	30.2	30.2	30.2
Kısmen Katılıyorum	229	45.8	45.8	76
Oldukça Katılıyorum	93	18.6	18.6	94.6
Tamamen Katılıyorum	27	5.4	5.4	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerimiz medyanın eğitim görevini de yerine getirmediğini savunmaktadırlar. % 30'si tamamen bu görüşü savunurken, eğitim görevini tamamen yerine getirdiğini düşünenler ise % 5.4'te kalmıştır.

6.2.25. Spor Medyası Bazı Müsabakalarda Taraf Tutuyor

Tablo 54. Deneklere Göre Spor Medyasının Bazı Müsabakalarda Taraf Tutmasının Dağılımı

Spor Medyası Taraf Tutuyor	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	19	3.8	3.8	3.8
Kısmen Katılıyorum	78	15.6	15.6	19.4
Oldukça Katılıyorum	98	19.6	19.6	39
Tamamen Katılıyorum	305	61	61	100
Toplam	500	100	100	

Spor medyasının taraf tuttuğu bir kez daha denekler tarafından ortaya konulmuştur. Bu fikre tamamen katılanlar % 61 (305) iken, oldukça katılanlar % 19.6, kısmen katılanlar ise % 15.6 ile ankette yer almışlardır.

6.2.26. Spor Medyası Geleneksel Sporlarımızın Gelişmesine Katkıda Bulunmaktadır

Tablo 55. Deneklere Göre Spor Medyasının Geleneksel Sporlarımızın Gelişmesine Katkıda Bulunmasının Dağılımı

Geleneksel Sporlara Etkisi	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	314	62.8	62.8	62.8
Kısmen Katılıyorum	169	33.8	33.8	96.6
Oldukça Katılıyorum	12	2.4	2.4	99
Tamamen Katılıyorum	5	1	1	100
Toplam	500	100	100	

Gazetelerin spor sayfalarının ve spor gazetelerinin de neredeyse bütün sayfalarının futbol olduğu gerçeği inkar edilemez. Deneklerin % 62.8'i bunun farkında olarak tamamen katılmaktadır. Yanı sıra kısmen katılanlar (%33.8) ile bu görüşü desteklemektedir. Geleneksel sporların gelişmesine katkıda bulunduğu düşünenlerin oranı ise 3.4'te kalmıştır.

6.2.27. İnsanlar Takım Tutma Tercihini Yaparken Spor Medyasından Etkilenirler

Tablo 56. Deneklere Göre İnsanların Takım Tutma Tercihini Yaparken Spor Medyasından Etkilenmelerinin Dağılımı

Medyadan Etkilenirler	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	171	34.2	34.2	34.2
Kısmen Katılıyorum	216	43.2	43.2	77.4
Oldukça Katılıyorum	81	16.2	16.2	93.6
Tamamen Katılıyorum	32	6.4	6.4	100
Toplam	500	100	100	

Taraftarlığın dozu konusunda etkili olan spor basını, takım tutma konusunda o kadar etki değildir. Takım tutma konusunda medyadan hiç etkilenmediklerin söyleyenlerin oranı % 34.2, Kısmen etkilendiklerini söyleyenler oranı % 43.2, oldukça etkilenenlerin oranı % 16.2 olarak çıkmıştır. Tamamen etkilenildiğini söyleyen ise 32 kişi olmuştur.

6.2.28. Spor Basınında Görev Yapanların Eğitiminin Yeterli Olduğuna İnanıyorum

Tablo 57. Deneklere Göre Spor Basınında Görev Yapanların Eğitiminin Yeterli Olduğuna İnanmalarının Dağılımı

Eğitim Yeterlidir	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	203	40.6	40.6	40.6
Kısmen Katılıyorum	144	28.8	28.8	69.4
Oldukça Katılıyorum	95	19	19	88.4
Tamamen Katılıyorum	58	11.6	11.6	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerimizin çoğunluğunda spor basınında görev yapanların eğitiminin yeterli olmadığı görüşü hakim. Ankete katılanların % 40.6'sı eğitiminin yeterli olduğuna hiç katılmazken, % 28.8'i de kısmen katılmaktadır.

6.2.29. Eski Sporcuların Spor Medyasında Görev Yapmasını Doğru Buluyorum

Tablo 58. Deneklere Göre Eski Sporcuların Spor Medyasında Görev Yapmasını Doğru Bulunmasının Dağılımı

Eski Sporcular Görev Yapmalı	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	49	9.8	9.8	9.8
Kısmen Katılıyorum	193	38.6	38.6	48.4
Oldukça Katılıyorum	145	29	29	77.4
Tamamen Katılıyorum	113	22.6	22.6	100
Toplam	500	100	100	

Eski sporcuların görev yapmasına sıcak yaklaşanların oranı % 22.6. Oldukça katılanlar % 29, kısmen katılanlar % 38.6, hiç katılmayanlar da % 9.8 olarak belirlenmiştir.

6.2.30. Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programlar Toplumda Şiddete, Gerginliğe veya Heyecana Sebep Oluyor

Tablo 59. Deneklere Göre Spor Medyasında Yayınlanan Bazı Haberler ve Programların Toplumda Şiddete, Gerginliğe veya Heyecana Sebep Olmasının Dağılımı

Şiddete Sebep Oluyor	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	11	2.2	2.2	2.2
Kısmen Katılıyorum	104	20.8	20.8	23
Oldukça Katılıyorum	128	25.6	25.6	48.6
Tamamen Katılıyorum	257	51.4	51.4	100
Toplam	500	100	100	

Spor basının yaptığı haberlerle şiddeti, gerginliği ve fanatikliği daha da tırmandığı denekler tarafından da onaylanmaktadır. 500 kişiden 257'si % 51.4'ü bu fikre tamamen katılırken, % 25.6 ile oldukça katılanlar, % 20.8 ile kısmen katılanlar bu düşüncüyü desteklemektedirler. Hiç katılmayanların sayısı ise 11'dir.

6.2.31. Spor Medyasında Yalan (Asparagas) Haber Yapılmaktadır

Tablo 60. Deneklere Göre Spor Medyasında Yalan (Asparagas) Haber Yapılmaktasının Dağılımı

Asparagas Haber Yapılmaktadır	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	28	5.6	5.6	5.6
Kısmen Katılıyorum	104	20.8	20.8	26.4
Oldukça Katılıyorum	139	27.8	27.8	54.2
Tamamen Katılıyorum	229	45.8	45.8	100
Toplam	500	100	100	

Deneklerin, basında çıkan haberlere güveni pek fazla değil. Yalan haber yapılmaktadır görüşüne tamamen katılan 229 kişi de (% 45.8) bunu göstermektedir. Ayrıca oldukça katılıyorum ve kısmen katılıyorum diyen toplam 243 kişi de yalan haberlerden şikayetçi olan % 48.6'lık oranı oluşturmaktadır.

6.2.32. Spor Medyasında Futbolun Dışında Spor Branşlarına Daha Çok Yer Verilmelidir

Tablo 61. Deneklere Göre Spor Medyasında Futbolun Dışında Spor Branşlarına Daha Çok Yer Verilmesinin Dağılımı

Diğer Branşlara Çok Yer Verilmeli	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hiç Katılmıyorum	98	19.6	19.6	19.6
Kısmen Katılıyorum	41	8.2	8.2	27.8
Oldukça Katılıyorum	90	18	18	45.8
Tamamen Katılıyorum	271	54.2	54.2	100
Toplam	500	100	100	

Spor medyasının futbol ağırlıklı olduğu sayfalara göz atıldığı çok net bir şekilde görülmektedir. Ankete katılan 500 kişiden 402'si diğer branşlara daha çok yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir. 98 kişinin ise futbol ağırlıklı olmasından memnun olduğu ortaya çıkmaktadır.

7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yaptığımız araştırma, savunduğumuz fikirleri büyük ölçüde haklı çıkarmıştır. Kaynaklarımız ve yapılan anketler sonucu ortaya çıkan veriler, tez içinde savunduğumuz fikirleri destekler niteliktedir. Sporun insanlar arasında dostluk, barış ve kardeşliğin oluşturulması ve geliştirilmesi yönünde büyük bir işlevi vardır. Bu işlevin yerine getirilmesinde de bazı kurumve kuruluşlara büyük görev düşmektedir. Bu kurumlardan en önemlilerinden biri olan spor basınının ise barış ve dostluğun aksine şiddet üzerinde birtakım etkilerde ve yönlendirmelerde bulunduğu tezimizde açıkça ortaya konulmuştur. Özellikle hem spor basını çalışanları hem he halk arasında yapılan anketler de bu konuyu iki kitle bakımından (mesaj alan ve mesaj veren açısından) desteklemek ve doğrulamaktadır.

Spor basınının futbol ağırlıklı olduğunu, çalışanların branş seçimi de açıkça ortaya çıkarmıştır. Spor basınında asıl branşınız nedir sorusuna deneklerin % 46.1 futbol, % 22.2'si de hem futbol hem diğerleri yanıtını vermiştir. Spor basını çalışanların % 68.3 gibi büyük bir çoğunluğu kendilerine uzmanlık alanı olarak futbolu seçmişlerdir. Diğer branşları önemseyenlerin sayısının az olduğu buradan açıkça görülmektedir.

Spor basının tarafsızlığı tartışıla dursun, basında görev yapanların % 42.2'si herhangi bir spor kulübüne üye olduklarını açıklayarak, kendilerini elevermişlerdir.

Basının spor gelişmesinde büyük pay sahibi olduğu, olması gerektiği bilinmektedir. Bu görev, basının en önemli işlevlerinden biridir. Yazılı spor basınında çalışanlara sporun kalkınmasına ve gelişmesine etkili olan kuruluşları sorduğumuzda % 38.3'le en büyük çoğunluğu yazılı basının etkili olduğunu ifade etmiştir. Bu çoğunluk da savunduğumuz tezi destekler niteliktedir.

Spor basının çalışanlarının % 76.7'si eski sporcuların yazarlık ve yorumculuk yapmasında herhangi bir sakınca görmemektedir. Oysa eski sporcuların içinde taraflı yazılar yazarların çoğunlukta olduğu ve çoğu zaman bu yazıları nedeniyle taraftarlardan tepki topladıkları, özellikle maçlar sırasında da tribünlerden aleyhlerinde tezahüratlar yapıldığı bilinmektedir. Aslında basın çalışanlarının bu durumdan sakınca görmemeleri de, gazetelerinin daha çok dikkat çekmesi, bu sayede daha çok konuşulur olmasından memnun olduklarını göstermektedir.

Spor basınında çalışanların % 87.2'si yaptıkları işten, hazırladıkları gazeteden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Memnun olmayanlar ise % 12.8 gibi bir azınlıktır. Araştırma tezimizde yer alan, spor basını çalışanları, şiddeti körükleseler de, gerginliği tırmandırsalar da yaptıkları meslekten memnundurlar hipotezimizi doğrulamaktadır.

Spor basından çalışanların % 66.7'si haber kaynaklarının kısıtlı olduğunu ifade etmektedir. Bu da günümüz spor basınında artık haberlerin büyük çoğunluğunun masabaşı habercilik şeklinde gerçekleştirildiğini ve dolayısıyla yapılan haberlerin gazetecinin hayal dünyasıyla sınırlı olduğunu göstermektedir. Gazeteci ne kadar asparagas haber yazarsa, okuyucu da o kadarını almaktadır.

Araştırmamızda savunduğumuz, spor medyası taraftarlık olaylarında yönlendirme yapmaktadır hipotezini, bu işin içinde olanlar yani spor basını çalışanları da kabul etmektedirler. Ankete yanıtlayanların % 100'ü bu görüşe (kısmen-% 7.2, oldukça % 12.8, tamamen %80) katıldıklarını belirtmişlerdir.

Basının yazdığı yazılar, kullandığı fotoğraflar, attığı başlıklarla kamuoyunun etkilediği görüşüne de yine spor basını çalışanlarının % 98.'ü katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu katılım da spor basını, halkı istediği gibi etkilemekte ve yönlendirmektedir görüşümüzü destekler niteliktedir.

Yazılı spor basının tiraj amacıyla yayın yapması bugün sporun spor olmaktan çıkıp, sadece milyonları peşinden sürükleyen futbol olarak anılması ve hem ekranlarda hem de gazetelerde futbolun hakim olmasına neden olmaktadır. Medyanın ticari bir araç olarak kullanıldığı gerçeğine de deneklerin %95.6'sı katıldıkları şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu ticari araç sadece tirajı değil, içinde sponsorları, futbolcu menajerlerin rant kavgasını da içinde barındırmaktadır. Sporla beraber anılan her unsur, bu pastadan bir pay almaya çalışmaktadır.

Basının en önemli görevlerinden birinin halka bilgi aktarmak ve eğitmek olduğu literatür bölümünde vurgulanmıştı. Ankete katılanların % 70.6'sı işlerinde bilgi vermekle yükümlü olduklarına katılmaktadırlar. Ancak günümüz spor basınının bu görevi ne kadar yerine getirdiği tartışılır durumdadır.

Bugün en çok tartışılan ve taraftarların da en çok şikayet ettiği konulardan biri de asparagas yani yalan haberdır. Spor basınında görev yapanların % 93.9'u her gün okuyucularına yalan haber sunduklarını itiraf eder gibi asparagas haber yapıldığı görüşüne katıldıklarını belirtmişlerdir.

Artık öyle haberler yapılmakta, öyle yorumlar yapılmaktadır ki haber vermekten de öte iş, kişisel boyutlara kadar indirgenmektedir. Spor basınında çalışan bir genel yayın yönetmeni, bir yazı işleri müdürü, ya da bir editör bile sevdiği, kendine göre süper oynayan bir sporcuyu, ya da istediği bir teknik direktörü göklere çıkarabilme etkisine sahiptir. Günlerce yapılan haberler, o kişinin hakkındaki yapılan olumlu eleştiriler, maçlarda verilen yıldız tablolarında artırılmış puanlar, ya da o futbolcunun büyük bir resminin kullanılması bile bir sporcuyu taraftarın gözünde kahraman yapmaya yetmektedir. Spor basını çalışanlarının % 90'ı da bu hipotezimizi destekler nitelikte katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Aynı şekilde spor medyasının kurban seçebileceği hipotezini de % 87.3 ile deneklerimiz doğrulamıştır. Bu soru tezin araştırma konusu olması bakımından en önemli bölümü oluşturmaktadır. Fanatizm ve Şiddet spor basınında gerek yazılan yazılarda, gerek kullanılan fotoğraflar da, hatta başlıklarda bile kendini göstermektedir. Öyle başlıklar atılmakta, yazılar yazılmaktadır ki taraftarlar adeta kışkırtılmaktadır. Spor basınında da çalışanlar da bu tezi savunurcasına yanıt vermişlerdir.

Spor basının taraftarlarıyla gerçekleştirilen çalışmada da, spor basını çalışanlarını destekler nitelikte veriler elde edilmiştir. Ankete çalışan spor basını taraftarlarının çoğu spor izleyicisi olmakla birlikte %52.2'si kendini iyi bir izleyici olarak tanımlamıştır. Deneklerin %51.2'si spor olaylarını televizyondan takip etmekte, % 19'u ise gazeteleri, % 22'si de spor gazetelerini tercih etmektedir. Araştırma konumuz olan yazılı basının % 41'lik oranla televizyonla başa baş olarak izlenme payına sahip olduğu görülmektedir.

Artık spor basını değil futbol basını olarak anıldığı için spor basını eleştirilmesine karşın taraftarların % 69.2'si de daha çok futbolu takip ettiklerini belirtmişlerdir. Bu nedenledir ki büyük bir çoğunluğunun gazetelerin futbol ağırlıklı olmasından şikayetçi olmaması beklenmemektedir. Hatta diğer branşların az olduğundan yakınmak bir yaran, futbolu takip ettiğini söyleyen taraftarların, Beşiktaş, Fenerbahçe veya Galatasaray sayfasının azlığından şikayetçi olduklarına daha sık rastlanmaktadır.

Spor basını çalışanları, basının ticari bir araç olarak kullanıldığını kabul etmelerine karşın, spor basınına takip eden taraftarlar, ticari araç olarak kullanılmasından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Deneklere, spor olaylarının şifreli kanallardan yayınlanmasının doğru olup olmadığı sorulduğunda % 77.2'si buna karşı olduklarını söylemişlerdir. Deneklerin % 81.4'i şifreli kanalların haber alma ve dolayısıyla maç izleme özgürlüğünü engellediğini vurgulamışlardır.

Spor basını çalışanlarının çoğunluğu eski sporcuların yazı yazmasına sıcak bakarken, taraftarlar da eski sporcu ve antrenörlerin gazetelerde yorum yapması fikrine %35.6'lık oranla katılmışlardır. Deneklerin büyük çoğunluğuna göre (%51.1) spor yazarları üniversite mezunlarından oluşmalıdır. Yaptıkları yorumlarla gündem oluşturan, günlerce tartışılan, taraftarların cephe oluşturduğu hakemlerin spor yazarı olması fikrine ise 11 kişi (%2.2) onay vermiştir.

Spor basınında her branşa yer verilmediği, futbol ağırlıklı olduğu gerçeğini de taraftarlar da doğrulamıştır. 20 kişi (% 4) tamamen katılıyorum diyerek her branştan haber olduğunu düşünürken, %96'sı futbol dışındaki pekçok branştan haber görememekten şikayetçidir.

Tıpkı spor basını çalışanları gibi taraftarlar da basının, bireylerin veya toplumun bir spor branşında yönlendirmede büyük etkiyi sahip olduğu görüşünü desteklediklerini % 89.2'lik katılıyorum görüşüyle belirtmişlerdir.

Yine spor basını çalışanlarının medya olarak istedikleri zaman kahraman yarattıkları ve istedikleri zaman da kurban seçtikleri tezini taraftarlar da doğrulamıştır. Taraftarların % 80.2'si spor basınına kahraman yaratma gücüne sahip olduğunu, % 95.2'si kurban seçebildiğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan taraftarların, basının kurban seçmede daha acımasız olduğunu düşündüğü ortaya çıkmaktadır.

Spor programlarının içeriklerini, gittikçe alevlenerek kavgalar sayesinde reyting programları haline gelmeyi hedeflemelerinin eğitime katkısı ne kadar azalttığını taraftarların yanıtı ispatlanmaktadır. Deneklerden % 67'si bu görüşe olumlu yanıt vererek basının eğitimde yetersiz olduğu görüşüne katılmışlardır. Spor programlarının aksine yazılı basının eğitime katkısı olduğunu düşünenlerin oranı oldukça fazladır. Denekler % 42.6 oranıyla tamamen

katılırken, % 21.6'sı oldukça katılıyorum, % 26.8'i kısmen katılıyorum şikkını işaretlemiştir. Hiç katılmayanların sayısı ise 45 kişi yani % 9 olarak çıkmıştır.

Taraftarlar, spor medyasının doğru haber yaptığına inanmamaktadırlar. Spor medyasının verdiği haberler doğru olduğuna tamamen katılanların oranı % 2.2'dir. Hiç inanmayanların oranı ise % 27.'dir. Kısmen katılanlar ise % 60.8 ile büyük çoğunluk olarak yer almışlardır.

Spor dostluk, barış, kardeşliktir ifadesine uyması ve bunu yaygınlaştırması gereken basının bu görevini ne kadar yerine getirdiği, getirip getirmediği de, basının hedef kitlesi olan taraftar okuyucularının cevaplarıyla yanıt bulmuştur. Basının taraftar toplulukları, kulüpler, hatta uluslararası maçlar boyutunda düşünüldüğünde toplumlar arasında üstlenmi gereken bu görevi kesinlikle yerine getirmediğini düşünenlerin oranı % 29.4 olarak belilenmiştir. Basın bu görevini yerine getiriyor diyen iyimser çoğunluk ise % 5.2'de kalmıştır. Kısmen katılanlar da % 46.8 ile büyük çoğunluğu oluşturmuştur.

Taraftarlar, spor basının işlevlerinden biri olan eğitim görevini de yerine getirmediğini savunmaktadırlar. % 30'si tamamen bu görüşü savunurken, eğitim görevini tamamen yerine getirdiğini düşünenler ise % 5.4'te kalmıştır.

Spor basının tarafsız olmadığına taraftarlar da inanmaktadırlar. Ankete katılan 500 kişiden sadece 19'u bu görüşe katılmazken, 481 kişi spor basınının taraflı yayın yaptığına inanmaktadır.

Gazetelerin spor sayfalarının ve spor gazetelerinin de neredeyse bütün sayfalarının futbol olduğu gerçeği inkar edilemez. İçi dışı futbol olan spor sayflarında her geçen gün diğer branşlardan haber görülme sayısı azalmaktadır. Hele maç günleri ve bir de derbi varsa bu sayı yok denecek kadar az olmaktadır. Taraftarların % 62.8'i diğer branşların yokluğundan ve gelişmesine katkıda bulunamamasından şikayetçi olmuşlardır. Ankete katılan 500 kişiden 402'si diğer branşlara daha çok yer verilmesi gerektiğini düşünmektedir. 98 kişinin ise futbol ağırlıklı olmasından memnun olduğu ortaya çıkmaktadır.

Taraftarlar, basında çıkan haberlere de pek fazla güvenmemektedirler. Yalan haber yapılmaktadır görüşüne tamamen katılan 229 kişi de (% 45.8) bunu göstermektedir. Ayrıca

oldukça katılıyorum ve kısmen katılıyorum diyen toplam 243 kişi de yalan haberlerden şikayetçi olan % 48.6'lık oranı oluşturmaktadır.

Tezimizin ana konusu olan spor basınında yayınlanan haberlerin toplumda şiddete, gerginliğe ve heyecana sebep olduğu şeklinde hipotezini kabul eden spor basını çalışanları gibi, taraftarlar da verdikleri cevapla doğrulamışlardır. Anketi cevaplandıran 500 kişiden yalnızca 11 kişi (% 2.2) bu görüşe katılmazken, % 97.8'i spor basının şiddeti körüklediğini, desteklediğini düşünmektedir.

İletişimin her geçen gün daha da yoğunlaştığı günümüzde, basınının kitleler üzerindeki etkisi de her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Konumuz açısından da yazılı spor basınının etkileri anket verilerinde de net bir şekilde görülmektedir. Bu etkilerden en önemlisi de, halkın büyük bir kesimini oluşturan taraftarları gerginliğe sürüklediği gerçeğinin spor basını çalışanların ve taraftarlar tarafından ortaya konmasıdır.

Spor, medyanın da etkisiyle şiddet ve fanatizmi doğurmuştur. Hatta öyle günler gelmektedir ki özellikle maç günleri bunu daha çok hissettirmektedir. Artık sadece yazılan yazılar ya da atılan başlıklar değil, fotoğraflar da okuyuca şiddeti hissettirmektedir. Sporun tamamen zıttı olan ve dışında olması gereken şiddet olgusuna aracılık ediyor olmak, spor basınında çalışanları rahatsız etmemektedir. Oysa basın, istese ve bu yönde çalışsa bu tür olayların önüne geçebilecek kadar büyük bir güce sahiptir. Ancak günümüz spor basını bunu yapmak yerine tam tersine günler öncesinden maçlarda galibiyete şartlandırarak taraftarları daha da doldurmakta, içlerindeki potansiyeli adeta ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Spor basını tiraj kaygısıyla kalıplaştırdığı 4 büyüklere yönelik futbol gündemiyle, tarafsızlığını yitirmiş izlenimi ve futbol basını görünümünü vermektedir. Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş futbol takımlarının haberleri için çok geniş sayfalar ayrılması bile sayfa sayısı kıyaslaması olarak taraftar arasında çatışmaya, gerginliğe neden olabilmektedir. Hatta spor sayfalarının ve de spor gazetelerinin sayfalarının büyük çoğunluğunu bu üç kulüpten haberler oluşturmaktadır. Bu da spor basınının kulüp haberciliği yaptığını ortaya koymaktadır. Gündeme göre, en çok gazete alan taraftara göre o takımın sayfa sayısının arttırılması diğerlerinin azaltılması da kulüp haberciliği uygulamasını açıkça göstermektedir. Bu durumda tarafsızlık olgusu da uygulanamamakta, objektif habercilik olumsuz etkilenmektedir. Bir kulübü, sporcuyu ya da antrenörü pohpohlayan başlıklar atılması,

fanatizmi körükleyen yazılar yazılması, diğer kulüp taraftarlarının tepkisini çekecek haberler yayınlaması da basın gerginliği arttırmada, şiddeti meydana çıkarmada başrol oynamaktadır. Özellikle 3 Büyükler arasında oynanan maçlarda ve uluslararası maçlarda bu duruma çok rastlanmaktadır.

Atılan başlıklarla, kullanılan iddialı ifadelerle, sanki sporcular söylemişcesine yazılan haberlerle spor basınının gözü dönmüş hale getirdiği taraftarlar arasında maç öncesinde ve hatta maç sırasında tribünlerde olaylar meydana gelmekte, sonrasında da basın bunları normal bir şekilde vererek, tavrını hiç değiştirmeyi düşünmemekte, hatta daha çok tiraj kazanacağını düşünerek bu gerginliği tercih etmemektedir. Böylece tiraj uğruna spora en büyük darbe vurulmaya devam edilmektedir.

Spor medyasının şiddet konusuna yaklaşımı ve bu konuyla ilgili zararları araştırmamızın gerek literatür, gerekse saha çalışması kısmında net bir şekilde görülmektedir. Bu çalışmayla birlikte spor-basın-şiddet üçgeninde daha önce uygulanmamış, yeni bir araştırma gerçekleştirilerek bilime katkıda bulunması hedeflenmiştir. Spor, basın ve şiddet konularının geçtiği kaynaklar tarandığında, bu üç unsurun birlikte işlendiği bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ayşe Rahime Kebapçı, medya araçlarının şiddet olgusuna etkisini ele almıştır. Ancak Kebapçı, şiddetin halk üzerindeki etkisini belirlemek için ana haber bültenlerini konu olarak belirlemiştir. Bu araştırma, şiddet konusunda yol göstermiştir (Ayşe Rahime Kebapçı, Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Şiddet Olgusu, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo-TV ve Sinema Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001). Medyada şiddet konusunu ele alan bir başka çalışma ise Yeşim Korkmaz'a ait. Ancak Korkmaz da yine yazılı basın değil görsel basındaki şiddetle ilgili araştırma yapmıştır. (Yeşim Korkmaz, Görsel Medyada Şiddet ve Toplumsal Yaşam Etkileri, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Bölümü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997) Kitle iletişim araçları ve şiddet konulu bir başka çalışma da Suat Balcı tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak bu çalışma da televizyon ağırlıklı olmakla birlikte, içeriğinde sporla ilgili araştırma ya da bölüm yer almamaktadır. (Suat Balcı, Kitle İletişim Bilimleri Açısından Kitle İletişim Araçları ve Şiddet, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul, 1998) Sporla ilgili olarak yapılan şiddet çalışmalarında ise Mehmet Acet tarafından yapılan araştırma dikkat çekmektedir. Acet'in futbol seyircisi verileri çalışmamıza ışık tutmakla birlikte, araştırma kapsamında spor basını olmaması nedeniyle yetersiz kalmıştır. (Mehmet Acet, Futbol

Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Anabilim Dalı, İstanbul, 2007) Spor ve şiddetin birarada işlendiği bir başka tez ise Enver Döşyılmaz tarafından spor basınında çalışanların mesleklerine genel olarak yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. (Enver Döşyılmaz, Ülkemiz Spor Medyasının Toplum Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Anabilim Dalı, İstanbul, 1998) Spor ve şiddet konulu çalışmalarda basın, gerekse basın ve şiddet konulu çalışmalarda ise spor olgusunun eksik olduğu görülmektedir. Yaptığımız araştırmada basın-şiddet-spor üçgeninde, üç konu birden ele alınarak bu yöndeki açık kapatılmak istenmiş, spor basını çalışanları ve spor basınına takip eden taraftarlarla da saha çalışması uygulanarak konuya ışık tutulması hedeflenmiştir. Sonuç olarak sporda şiddetin varolmasında, spor sahaları ile şiddetin iç içe geçmesinde meydanın çok büyük rolü olduğu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

- 1- Sporda ahlaklı nesillerin ve taraftarların yetiştirilmesinde çok önemli bir rolü olan basının, kendine bir an evvel çekidüzen vermesi, gazetecilik ilkelerine uyması gerekmektedir. Aksi takdirde insanların bıçaklanıp öldürülme aşamasına geldiği spor alanları, savaş alanlarına dönüşme tehlikesiyle karşı karşı kalmaktadır.
- 2- Spor basını, sayfaları doldurmak adına asparagas haber yapmaktan uzak durmalıdır.
- 3- Spor basını, objektif haber vermekle sorumlu olduğunu unutmamalıdır. İşine geldiği gibi, işine geldiği şekilde haberleri kullanmamalıdır.
- 4- Basının istediğini kahraman yapması, istediğini kurban ilan etmesi özgürlüğünün olmadığı çalışanlar tarafından vicdanen sorgulanmalıdır.
- 5- Spor basının, futbol basını olma kimliğinden uzaklaşıp diğer branşlara da yer verilmesi hem futbol kavgasından uzaklaşılması hem de ülke sporunun gelişmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

- 6- Artan gazete sayısıyla birlikte tiraj kaygısı da yükselmiştir. Tiraj kaygısıyla yapılan haberler, sporun fair-play ruhuna zarar vermektedir. Spor basını çalışanlarının, tiraj uğruna haber ve bilgi vermek, eğitime katkıda bulunmak gibi görevlerini unutmamaları gerekmektedir. İçlerinden bazılarının da olsa yaptıkları haberlerle ya da eğitici sayfalarla bu hizmeti gerçekleştirmeleri, örnek olmaları gerekmektedir.
- 7- Reyting uğruna demeç kavgaların geniş biçimde yer vermekten ve kulüpler ile taraftarları karşı karşıya getirmekten vazgeçilmelidir.
- 8- Gazetelerde yazı yazan eski futbolcuların ve hakemlerin, kulüp yazarlığında hatta maç yazılarında daha dikkatli ve titiz olmaları konusunda uyarılmalı, gerekirse bu kişilere yazarlık yaptırılmamalıdır.
- 9- Ortamı geren, taraftarı daha da ateşleyen, galeyana getiren yazarlara, hatta amigo kimlikli yazarlara söz hakkı tanınmamalı, o köşelere sahip olması engellenmelidir.
- 10- Spor basınında çalışanlar, taraftarları heyecana sürükleyecek, fanatizmi körükleyecek haberlerden kesinlikle uzak durmalıdırlar. Savaşı çağrıştıran fotoğrafların, eli bıçaklı insanların yer aldığı fotoğrafların sayfalarda yer almaması gerekmektedir.
- 11- Gazetelerde halkı bilgilendirecek, eğitimli kişilere de yazı yazma hakkı tanınmalıdır.
- 12- Yazılı basında şiddetle ilgili herhangi bir yaptırım uygulanmamaktadır. Televizyonlarda şiddete dair, içinde şiddet bulunduran yayınlara nasıl RTÜK tarafından ceza uygulanıyorsa, yazılı basın için de gerekirse böyle bir çalışma yapılmalıdır. Bu konuda bir yasa uygulamasına gidilmelidir.
- 13- Ülkemizde yürütülen spor politikasındaki yanlış uygulanamalar ve spor medyasının yanlış yönlendirmelerinin önlenmesi için başta spor bakanlığı olmak üzere devlete büyük görev düşmektedir. Ancak bakanlığın bu konudaki sessiz kaldığı açıkça görülmektedir.
- 14- Spor medyasında radikal ve köklü bir değişikliğe gitmek gerekmektedir. Bunun için de, var olan duruma dur diyebilecek tek kişi, medya patronlarıdır. Ancak onların da

çoğunun bu duruma sessiz kaldıkları görölmektedir. Medya patronlarının pek çoğunun bir kulübe yakın olduğu gerçeği de, olayın en tepeden desteklendiğini göstermektedir.

15- Medya çalışanları da bu yanlışlıkları bilmelerine rağmen eline taşın altına koymamaktadırlar. Özeleştiride bulunarak doğruyu kabullenmeleri de acı bir gerçektir.

8. EKLER

8.1. Spor Basınında Çalışan Kişilere Uygulanan Anket Formu

AÇIKLAMA: Bu anket ‘spor yönetimi’ alanında yapılan bir yüksek lisans çalışmasının parçasıdır. Anket formuna isim yazılmayacaktır. Vereceğiniz ilgiler için şimdiden teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz? Erkek () Bayan ()
2. Doğum yeriniz? İl () İlçe () Köy ()
3. Yaşınız? 18-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve yukarısı ()
4. Öğrenim durumunuz? İlk () Orta () Lise () Üniversite ()
5. Yüksek öğrenim gördüyseniz bitirdiğiniz bölümün adını yazınız?

6. Bu meslekten önce başka mesleklerle uğraştınız mı?

Evet () Hayır ()

7. Spor gazeteciliğinde asıl branşınız hangisidir? -----

8. Daha önce herhangi bir spor branşıyla ilgilendiyseniz branşını yazınız.

9. Herhangi bir spor kulübüne üye misiniz?

Evet () Hayır ()

10. Kaç yıldır spor basınında çalışmaktasınız?

0-5 () 5-10 () 10 yıldan fazla ()

11. Haftada kaç saat çalışıyorsunuz?

30-40 () 40-50 () 50-60 () 60’ dan fazla () Part time ()

12. Spor basınının yanı sıra medya içerisinde başka bölümlerde çalışıyor musunuz?

Evet () Hayır () Zaman zaman () Hiç ()

13. Şu anda almış olduğunuz ücret sizce tatminkar mıdır?

Evet () Hayır ()

14. Herhangi bir yabancı dili ne ölçüde konuşabiliyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Az () Hiç ()

15. Sürekli olarak takip ettiğiniz yabancı bir spor yayını var mıdır?

Evet () Hayır ()

16. Sizce spor branşlarının kalkınması en çok neye bağlıdır?

TV-Radyo () Yazılı basın () Reklam geliri ()

Uluslararası spor kuruluşları () Meşhur sporcular ()

17. Herhangi bir spor branşından jübilesini yapmış bir sporcu. spor yazarlığı veya yorumculuk yapabilir mi?

Evet () Hayır ()

18. Spor medyasının dışında kalsaydınız hangi mesleği seçerdiniz?

Tıp-sağlık () Eğitim alanı () Ticaret () Yönetim ()

19. Spor medyasında görev yapmaktan memnun musunuz?

Evet () Hayır ()

AÇIKLAMA: Aşağıda ‘Spor Medyası’ konusunda çeşitli görüşlere yer verilmiştir. Size sunulan bu görüşlerle ilgili kanaatlerinizi yan taraftaki uygun kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

	Hiç Katılmıyorum	Kısmen katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Tamamen katılıyorum
20. Spor medyasının haber kaynakları kısıtlıdır	()	()	()	()
21. Sporun kalkınmasında ve gelişmesinde spor medyasının etkisi vardır	()	()	()	()
22. Spor medyası halkın spor branşı seçiminde veya taraftarlık olaylarında yönlendirme yapmaktadır	()	()	()	()
23. Medya; spor ve sporcu konusunda kamuoyunu etkilemektedir	()	()	()	()
24. Spor, medya içerisinde ticari bir araç olarak kullanılmaktadır	()	()	()	()
25. Spor medyası, halka gerektiği kadar spor bilgisi aktarmaktadır	()	()	()	()

26. Spor medyasında asparagas

haber yapılmaktadır () () () ()

27. Spor medyası

kahraman yaratır () () () ()

28. Spor medyası

kurban seçer () () () ()

29. Spor medyasında yer alan

bazı haberler ve programlar

fanatizmi ve şiddeti körükler () () () ()

8.2. Spor Taraftarına Uygulanan Anket Formu

AÇIKLAMA: Bu anket ‘Spor yönetimi’ alanında yapılan bir yüksek lisans çalışmasının bir parçasıdır. Anket formuna isim yazılmayacaktır. Vereceğiniz bilgiler için şimdiden teşekkür ederiz.

1. Cinsiyetiniz? Erkek () Bayan ()
2. Doğum yeriniz? İl () İlçe () Köy ()
3. Yaşınız? 18-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve yukarısı ()
4. Öğrenim durumunuz? İlk () Orta () Lise () Yüksekokul ()
5. Şu andaki işiniz?
İşçi () Devlet memuru () Serbest meslek () Öğrenci () Emekli () İşsiz ()
6. Gelir düzeyiniz aşağıdakilerden hangisidir? (Kendiniz çalışmıyorsanız ailenizin gelir düzeyini dikkate alınız)
Sosyal yardım grubu () Alt gelir grubu ()
Orta gelir grubu () Üst gelir grubu ()
7. Spor olaylarını ne ölçüde izliyorsunuz?
İyi bir izleyiciyim () Ara sıra izlerim () Çok az izlerim ()
8. Spor olaylarını hangi araçlardan izliyorsunuz?
Televizyon () Günlük haber gazetesi () Günlük spor gazetesi ()
Radyo () Yapıldığı yerde ()
9. Hangi spor branşına ait haberleri daha çok izliyorsunuz?
Futbol () Güreş () Basketbol-voleybol () Tenis ()
Uzakdoğu sporları () Diğerleri ()
10. Size göre medyada hangi spor dalları daha çok ihmal ediliyor?
Güreş () Atletizm () Su sporları () Uzakdoğu sporları ()
Futbol () Basketbol-voleybol () Diğerleri ()
11. Spor medyasında görev yapanlar başka meslekler ile uğraşmalı mıdır?
Evet () Hayır ()
12. Spor olaylarının şifreli / paralı kanallarda yayınlanmasını doğru buluyor musunuz?
Evet () Hayır ()
13. Spor olaylarının şifreli / paralı kanallarda yayınlanmasının haber alma hakkınızı engellediğine inanıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

14. Spor medyasında görev yapan yazar ve yorumcular aşağıdaki grupların hangisinden olmalıdır?

- () Eski sporcular veya antrenörler
() Eski hakemler
() Spor Yüksekokulları ve iletişim fakültesi mezunları
() Eski yönetici veya idareciler
() Spor medyasında görev yapmak için meslekler önemli değildir

AÇIKLAMA: Aşağıda ‘spor medyası’ konusunda çeşitli görüşlere yer verilmiştir. Size sunulan bu görüşlerle ilgili kanaatlerinizi yan taraftaki uygun kutucuğu (X) şeklinde işaretleyiniz.

	Hiç	Kısmen	Oldukça	Tamamen
	Katılmıyorum	katılıyorum	katılıyorum	katılıyorum
15. Medyada spor programlarına yeteri kadar yer verilmektedir.	()	()	()	()
16. Spor programlarında her branşa yeteri kadar yer verilmektedir.	()	()	()	()
17. Spor programları bireylerin veya toplumun belli bir spor branşına yönelmesinde etkili olmaktadır.	()	()	()	()
18. Spor medyası kahraman yaratır.	()	()	()	()
19. Spor medyası kurban seçer.	()	()	()	()
20. Sporun kalkınmasında ve gelişmesinde spor medyasının etkisi vardır.	()	()	()	()
21. Spor medyasının				

verdiği haberler doğrudur.	☐	☐	☐	☐
22. Spor medyasının programları ve yayınları insanlar arasında dostluk ve barışı yaygınlaştırır.	☐	☐	☐	☐
23. Spor medyası seyirci ve sporcu eğitime katkıda bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐
24. Spor medyası bazı müsabakalarda taraf tutuyor.	☐	☐	☐	☐
25. Spor medyası geleneksel sporlarımızın gelişimine katkıda bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐
26. İnsanlar takım tutma tercihini yaparken spor medyasından etkilenirler.	☐	☐	☐	☐
27. Spor basınında görev yapanların eğitiminin yeterli olduğuna inanıyorum.	☐	☐	☐	☐
28. Eski sporcuların spor medyasında görev yapmasını doğru buluyorum.	☐	☐	☐	☐
29. Spor medyasında yayınlanan bazı haberler ve programlar toplumda şiddete, gerginliğe ve heyecana sebep oluyor.	☐	☐	☐	☐
30. Spor medyasında yalan (asparagas) haber yapılmaktadır.				
31. Spor medyasında, futbolun dışındaki spor branşlarına da daha çok yer verilmektedir.	☐	☐	☐	☐

9. KAYNAKÇA

- 1-Acet, M.: Futbol Seyircisinin Sosyo-kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Tepkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri ile Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi Anabilimdalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007 (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zahit Serarslan).
- 2- Adıgüzel, Y.: Kitle Toplumunun Açmazları Kültür Endüstrisi, s. 68,74,78, 97-98, Şehir Yayınları, İstanbul, 2001.
- 3- Akdeniz, A.: Türkiye’de Şiddet Hareketleri ve Gençlik Üzerindeki Olumsuz Etkileri, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.
- 4- Amman T., İkizler C., Karagözoğlu C.: Sporda Sosyal Bilimler, s. 101, 102-103, 113, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.
- 5-Atabeyoğlu, C.: Türkiye’de Spor Yazarlığının 100. Yılı, s.6-7, AB Kitapçılık, İstanbul, 1992.
- 6-Atalay, A.: Spor Gazeteciliği, s 23-25, 52, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998.
- 7-Atalay A.: Spor Medyası Ders Notları, Marmara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 2003.
- 8-Atalay, A.: Spor Medya ve Serbest Zaman, s. 56-57, 58, 91, 107-108, 110-111, Beta Yayınları, İstanbul, 2004.
- 9-Aydoğan, F.: Medya ve Serbest Zaman, s. 99-100, 143, Om Yayınevi, İstanbul, 2000
- 10-Balcıoğlu, İ.: Şiddet ve Toplum, s. 48, Bilge Yayınları, İstanbul, 2001.
- 11-Baltaş, Z.: Televizyonda Şiddet ve Çözüm Önerileri, s.5-6, 7-8, Reklamverenler Derneği Yay, Şubat, 1997.
- 12-Bohere, G.: Gazetecilik Mesleği, Çev: Nurhan Süral, s. 59, İLO Yayınları, Ankara, 1986.
- 13-Bora, T.: Dur Tarih, Vur Türkiye, Futbol ve Kültürü, s. 227, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.
- 14-Bilgin, N.: Sosyal Psikolojiye Giriş, s. 243, İzmir Kitaplığı, İzmir, 1995.
- 15-Büker, E.: “TV’de Şiddet”, Kurgu Dergisi, s. 10, 92, Eskişehir, 1992.
- 16-Bülbül, R.: İletişim ve Etik, s.2,4,41, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.
- 17-Büyükbakkal, G.N.: Geçmişten Günümüze Türkiye’deki Yazılı Spor Basınında Futbolun Yeri ve Önemi, s. 37, 56, 58, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2004.
- 18-Çaplı, B.: Medya ve Etik, s.94-95, İmge Yayınları, İstanbul, 2002.

- 19-Çetin, C.: Spor Etkinliklerinin Düzenlenmesinde Televizyonun Rolü, Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Bildiriler Kitabı, s. 349, Ankara, 10-11 Ekim 2003.
- 20-Çol, Z.: Futbol, Olimpizm ve Dayanışma Semineri, s.116, Türkiye Spor Yazarları Derneği Yayınları, Beldibi/Antalya, 1997.
- 21-Döşyılmaz, E.: Ülkemiz Spor Medyasının Toplum Üzerindeki Etkileri ve Sonuçları, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul, 1998 (Danışman: Doç. Dr. Can İkizler).
- 22-Edwards, H.: The Sociology of Sport, s. 38, Dorsey, New York, 1973.
- 23-Efe, M.: Yazılı Basında Futbol Fanatizmi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2001.
- 24-Erdem, A.: “Türk-Alman Kültür Diyalogunda, Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yaklaşımlar Sempozyumu”, s. 196, İstanbul, 1991.
- 25-Ergen, E.: Futbolda Şiddet ve Önlenmesi Sempozyumu, “Sporda Şiddet ve Önlenmesi” . 40, Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 7-8 Mayıs 2003.
- 26-Erkal, M.: Sosyolojik Açıdan Spor, Genişletilmiş 3. Basım, s. 119, 140, Der Yayınları, İstanbul, 1998.
- 27-Fişek K.: Sporun Anatomisi, s. 49,65, YGS Yayınları, İstanbul, 2003.
- 28-Fromm, E.: Sevgi ve Şiddetin Kaynağı, Çev: Selçuk Budak, , s.24, 25-26, Öteki Yayınları, Ankara, 1999.
- 29-Gezgin M.F., Amman T.: Temel Eğitimde Yararlılık Açısından Spor Olgusu, Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor II. Ulusal Sempozyumu, 16-18, Aralık 1993, s. 233-236, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1994.
- 30-Gani, V.: “Medya ve Şiddet”, s. 15, Türkiye Gazetesi, 20 Nisan 1996.
- 31-Gezgin, S.: Basında Fotoğrafçılık, İstanbul Üniversitesi, s. 90-92-93, İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002.
- 32-Gezgin, S.: Medya ve Eğitimde Birikimlerim, s. 62, 43, 44, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002.
- 33-Gönüllü, Ö.S.: “Medya ve Toplum”, Sızıntı, s.211, 234, Ağustos, 1996.
- 34-Güler, Kayaoğlu, G.: Futbol Fanatizmi Sosyal Kimlik ve Şiddet: Bir Futbol Takımının Taraftarlarıyla Yapılan Çalışma, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- 35-Hannah A.: Şiddet Üzerine, Çev: Bülent Peker, s. 71, İletişim Yay., İstanbul, 1997.
- 36-Jull, J.: Medya İletişim Kültür, Çev: Nazife Güngör, s. 240,241, Vadi Yayınları, İstanbul, 2001.

- 37-Kahraman, A.: Osmanlı Devletinde Spor, Kültür Bakanlığı, Yayınları, s. 42, İstanbul, 1996.
- 38-Karak    k, S., Yenel F.: “Türk Sporunun Gelişmesi ve Topluma Yaygınlaştırılması Bakımından Basının Etkinliği”, G. . Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, s. 55, Ankara, 1997.
- 39-Kıvanç,  .: Futbolun Yeniden Anlamlandırılması  ağrılar   zerine Aşka Bahane Aramasak...? s.56, Birikim Yay., Aralık, 2003.
- 40-Korkmaz, A.: İletişim ve Tarih, s. 13, İmge Kitabevi, Ankara, 1996.
- 41-Korkmaz Y.: Görsel Medyada şiddet ve Toplumsal Yaşama Etkileri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Bölümü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997 (Danışman: Doç.Dr.Yasemin İnceoğlu).
- 42-Kökdemir D., Yeniçeri Z., Futbol Terörü ve Terör Yönetimi: Sembolik  l mler-Gerçek Cinayetler, s.11, Rakıdal Gazetesi, 25.11.2004.
- 43-Kökdemir, D, Yeniçeri, Z.: Tencere dibin kara: Futbolda şiddet ve Holiganizm, sayı: 419, s.7, Rakıdal İki, 2004.
- 44-Köknel,  .: Bireysel ve Toplumsal şiddet, s.55, 131, 134-135, 157, 236, Altın Kitaplar Yay., İstanbul, 1996.
- 45-Lorenz, K.: On Aggression, Bantam, s. 281, New York, 1967.
- 46-Marangoz, B.: Çocuğumuzu Nasıl Eğitelim, , s.235-237, Mektup Yay., İstanbul, 1993.
- 47-Morpa Spor Ansiklopedisi, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 1997.
- 48-Morpa Spor Ansiklopedisi, Spor Gazeteciliği, cilt: 4, s. 190, 191, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 1997.
- 49-Mutlu, E.: İletişim Sözlüğü, s.195, Ark Yayınları, Ankara, Haziran 1994.
- 50-Oktay, M.: Halkla İlişkiler Mesleğinin İletişim Yöntem ve Araçları, s.50, Der Yayınları, İstanbul, 1995.
- 51- ke, M.: Gazeteci,  gd Yayınları, s. 31, Ankara, 1994.
- 52- zdemir, S.: Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme, s.36, Timaş Yayınları, İstanbul, 1998.
- 53-Rigel, N.: Haber,  ocuk ve şiddet, s.215, Der Yayınları, İstanbul, 1995.
- 54-Rigel, N.: Medya Ninnileri, s. 210, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 1994.
- 55-Riches, D.: Antropolojik Açıdan şiddet,  ev.: Dilek Hattatoğlu, , s. 17-18, 22-23, Ayrıntı Yay., İstanbul, Ekim 1989.
- 56-Sage, H. George.: “Sport and the Social Sciences”, s.7, Annals, AAPSS, Vol. 445, September, 1979.

- 57-Sahan, H.: Türkiye’de Spor Yazarlığı ve Futbol Kamuoyu Üzerine Etkileri, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2001.
- 58-Schulberg, B.: Loser and Still Champion, s. 7, New English Library, London, 1972.
- 59-Scott, P.J.: Aggression, University of Chicago Pres, , s. 120, Chicago, 1958.
- 60-Serarslan, Z.: Spor Pazarlaması: Sporun Topluma Yaygınlaştırılmasında Pazarlama Tekniklerinden Yararlanma, s. 142, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, 1990.
- 61-Sert, M.: Gol Atan Galip: Futbola Sosyolojik Bir Bakış, 1. Basım, s. 132, 139, 148-149, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2000.
- 62-Talimciler, A.: “Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi (Fanatik ve Fotomaç örneği), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1998.
- 63-Tokgöz, O.: Temel Gazetecilik, s. 36, İmge Yayınları, İstanbul, 1994.
- 64-Tomiche, F.T.: “Sport and Health”, s. 3, World Health, November, 1978.
- 65-Toskay, T.: “Bazı Tesbitler, Gelişmeler, Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar”, 2001’li Yıllara Doğru Türkiye’de TV, Der: Emir Turam, s. 46, Altın Kitaplar Yay., Temmuz, 1996.
- 66-Türkmen, H.N.; Çağımızda Medya, s.35, ITFF Yayınları, İstanbul, 1998.
- 67-Türkoğlu, N.: Marmara İletişim Dergisi, s.250, 251, İstanbul, Nisan 1993.
- 68-Uluç, Ö.: Medyada Spor, Yeni Binyılda Spor Gazeteciliği Semineri, S. 35-38, TSYD Yayınları, Belek/Antalya, 04-07 Ocak 2001
- 69-Uzun, R.: Türkiye’de Spor Basını (1980-2000), s. 181-182, 227, 236, 213, 214, 226, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2001.
- 70-Ünsal A.: Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi, Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi, s. 6-7, 31-32, 33-35, Yapı Kredi Yay., İstanbul, Kış-Bahar.
- 71-Ünsal, A.: Tribün Cemaatinin Öfkesi: Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet, s.181 İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.
- 72-Voight, D.: Spor Sosyolojisi, Çev. Ayşe Atalay, s. 92, 104, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1998.
- 73-Yves Michaud, Şiddet, Çev: Cem Muhtaroglu, s.7, 8, 10, 11, 16, İletişim Yay., İstanbul, 1991.
- 74-Walter B.: “Tarih Felsefesi Üzerine Tezler”, Estetize Edilmiş Yaşam, Der: Ünsal Oskay, s.172, Dost Yay., Ankara, 1982.

10. ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Beşiktaş'ta doğdum. İlkokul, ortaokul ve liseyi Beşiktaş'ta okudum. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden birincilikle mezun oldum. İletişim Fakültesi'nde mezun olduğum senenin bitiminde Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladım. 5.5 yıl Cumhuriyet Gazetesi Spor servisinde muhabirlik yaptım. 2.5 yıldır da Fotomaç gazetesinde editörlük görevimi sürdürmekteyim.